

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 25
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU

Inscrisă sub Nr. 163 Trib. Ilfov.

ABONAMENTE: Lei 220 pe 1 an
„ 120 pe 6 luni

TELEFON: 3.30.16

APARE SĂPTĂMĂNAL
PREȚUL 8 LEI

ANUL XLVII • Nr. 45
SAMBATA 24 DECEMBRIE 1938

Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

Cu prilejul Crăciunului

de ION LUGOSIANU

Dintre sărbătorile religioase ale lumii creștine, Crăciunul este cea care mișcă mai adânc sufletul popular. Odată cu copilul divin, s'a născut pentru lume o imensă speranță de dragoste între oameni și de milă pentru cei năpăstuiți. Copiii li-e drag Crăciunul pentru că atunci a văzut lumina cel dintâi dintre ei, cel care trebuia să-i cheme la dansul, cu un gest suprem de bunătațe. Religia lui a imprimat îngerilor chipul copiilor. Mamelor, sărbătoarea nașterii copilului Iisus le dă pilda celei mai ilustre și mai curate dintre maternități. Iar în viața de trudă aprigă a bărbaților, venirea pe lume a lui Christos este începutul unei vieți nouă, în care aspra etică păgână a luptei fără cruțare dintre oameni facea loc blândeii morale creștine a iubirii aproapelui.

De nouăsprezece veacuri aceeași caldă bucurie salută sărbătoarea nativității. Intrat târziu în rândul marilor sărbători creștine, căci prăznuirea nașterii Mântuitorului

nu s'a introdus în obiceiurile credincioșilor de cât către sfârșitul secolului al IV-lea, Crăciunul și-a câștigat repede locul de frunte printre sărbătorile anului. În jurul lui s'a dezvoltat protutindeni un folklor de o nesfârșită varietate și o iconografie de o bogăție neînchipuită.

Dela introducerea Nașterii Domnului printre sărbătorile religioase, i-au trebuit însă picturii mai bine de opt secole, pentru a face Crăciunul să se scoopere pe pământ și pentru a-i da imaginea umană de astăzi.

În primele secole ale creștinismului iconografia nașterii Copilului Iisus — figurată printr'o frescă aproape ștearsă din catacombele Sfântului Sebastian de la Roma și pe numeroase sarcofagi — se inspiră din amintirile artei clasice și reprezintă Sfânta familie în forme stângace și cu mijloace de o extremă simplitate.

Prin secolul al VI-lea, în miniaturile și smălțurile epocii, (Urmare în pag. 15-a)

DELFI

Lui IOVAN DUCICI

În spate zid de stâncă arde'n cer
Pe care torc cununi vulturii.
În față, prăvălită 'n golful clar,
Umbrirea verde stinsă a pădurii.

Sfințită de olivii milenari,
Pieziș o rază tae înserarea.
Și cum coboară caprele și pier,
Cresc clopoței din vreme, ca isvoare.

Lumina peste marmure dă maci,
Dar grabnic înopțarea le culege
Și trupuri de coloane stau ca magi
Să 'nfrunte visul, veacul să-l deslege.

E umbra timpului, pe care șed
Sub Fedria de nemuritoare.
Teatrul, temple, Delfi — nu-i mai văd:
Apolo sună 'n mine viers de soare.

Grecia, 1937.

ION PILLAT

De Crăciun

de VICTOR POPESCU

De câteva ori pe an revistele literare, ca și alte publicații, scot un număr festiv, mai bine îngrijit, cu articole presupuse mai valoroase, etc. Pe lângă acestea, totdeauna se scrie în loc de cinste, câteva rânduri comentând evenimentul într'o proză indeobște lirică, cu fraze strălucitoare și ample. Se vorbește despre fapte de cultură sau istorie cu aplicabilitatea obligatorie la prezent. Se justifică deci evenimentul care a provocat editarea unui număr festiv. Câteodată datele istorice devin unul dintre punctele principale ale articolului de fond, precum deopotrivă și temele religioase, mai cu seamă când data este scoasă în evidență de vreo sărbătoare creștină.

Însfășiț, nu vreau să insist, găsind tot ceea ce ne face să exclamăm: iată, un articol ocazional, și trecem peste el, fără să-l citim.

Trebuie să recunosc că și eu trec de cele mai multe ori peste aceste articole. Și mă gândesc că acea soartă vor avea probabil și rândurile de față.

Totuși, trebuie să știm că articolele ocazionale, au fost cândva, monumente ale literaturii, grație cărora astăzi putem admira scrisul unor mari stilști. Pare de necrezut!

După o veche obișnuință a bisericeii, în zilele Nașterii Domnului se compuneau mici cantice. În Italia se numeau Pastoral, în Spania Villancos, în Franța Noels, în Anglia Cristmas carols.

Se cântau apoi de credincioși laici și oficanți ai cultului. Era un mijloc de exprimare a sentimentelor deosebite prilejuate odată cu sărbătorile Crăciunului. Un mijloc ocazional. Tot așa ca și articolele revistelor de astăzi.

Singura diferență e că atunci toți se raliu și „memorizau” textele acestea, deseori foarte banale și puerile, pe când astăzi mulți le sar, chiar când în fond sunt scrise de condee ilustre ale literaturii și nu o singură dată cuprind idei adânci. Și trebuie să adaog că autorii acelei literaturi ocazionale erau în mare parte necunoscuți.

Noels-urile, Cristmas Carols-urile și celelalte erau premergătoare multora dintre artele de azi.

De atunci s'au schimbat multe. În special scrierile ocazionale sunt rău privite.

Totuși perseverența cu care sunt scrise pare să denote că autorii lor speră la rându-le să devie premergători!

Eu de partea mea renunț la această glorie și mă mulțumesc să creez tuturor un Crăciun fericit și plăcut. Cred că o astfel de sinceră urare va fi primită de toți cu mai mult drag, decât oricare altă înșirare de rânduri cu dată fixă.

Hărți literare

de EMANOIL BUCUȚA

Răsfoiam zilele acestea un volum care se părea că are legătură cu tot felul de rosturi și gânduri, numai cu literatura nu. Este vorba de puternica lucrare „La Dobroudja”, ieșită din colaborare, sub supravegherea Academiei Române, între cărțile hotărâte de d. D. Gusti, fostul comisar general al Expoziției române dela Paris, să arate strălucită adevărata înfățișare a României și a problemelor ei. Sunt 700 de pagini de text, fotografii, hărți, o Dobroge geografică, una istorică, o Dobroge statistică demografică, o Dobroge culturală, scrise de cei mai buni cunoscători, și peste toate și mai cu seamă, istoria drumurilor încercate în cursul veacurilor de neamul nostru ca să ajungă la coasta maritimă. Este o carte care are ca orizont marea românească.

Dela volumul apărut în 1938, pentru sărbătorirea a 50 de ani de stăpânire românească în pământul dintre Dunăre și Mare, Dobrogea n'a mai fost obiectul unei cercetări atât de largi și de îndrăznețe. Ceea ce are această lucrare peste cealaltă este astăzi noutatea ei, pentru că îmbrățișează și acești din urmă zece ani; este mai marele cerc de interes, pentru că alături de Dobrogea veche a așezat și Dobrogea nouă; este caracterul, nu numai de lămurire înăuntrul, dar și de răspuns în afară, prin tratare organică, în patru linii mari, mai ușor de urmărit, și prin limba în care a fost scrisă, într'o vreme când hotarele Statelor se disecă mai mult cu patimă decât cu argumente. Pe-aici Românii sunt din zilele Geților și ale lui Mircea cel Bătrân, pentru că sunt pe drumurile către Marea lor. Pe când toate celelalte popoare trecute prin aceste locuri au avut o direcție de trecere, dela Miazănoapte la Miazăzi sau de la Miazăzi la Miazănoapte, dela Elenii și Sciții vechimi, până la Bulgarii lui Isparc, Turcii Sultaniilor și Rușii în căutarea Țărilor din urmă, singuri Românii au avut și au o direcție de așezare, adică dela Apus la Răsărit. Ei căutau Marea și granița lor firească pe aici, pe când ceilalți căutau aventura și goluile lăstate de istorie pe locul împărățiilor moarte. „La Dobroudja” ne vine și la o aniversare, care ne este cu deosebire scumpă: un sfert de secol de când am dat Dobrogei forma ei adevărată și viabilă, dintre Turtucaia și Balci. Este într'adevăr o carte a Dobrogei într'un an al Dobrogei.

Studiul, care descrie viața culturală a acestui pământ iubit, se oprește și la scriitorii, în a căror operă el a intrat, cu trăsătura și frumusețea lui deosebită, stufăriș, pășăreț și oameni ciudați ai Balșii și ai Deltei sau amintiri clasice și păgâne, farmec al valurilor și taină de văi și de podișuri pietroase, în romane puternice sau în versuri legănate. Dacă Dobrogea n'a dat o școală în literatură, așa cum a dat în pictură, atâția literați, ca și poporul nostru întreg, i-au ascultat chemarea și s'au învârtit pe drumurile ei. La fel cum a fost cu puțință să se tipărească, mai de mult de Academia Română, o bibliografie a Dobrogei, ar fi de pe acum cu puțință să se tipărească o strălucită Antologie dobrogeană. Cea mai mare nume ale literaturii noastre ar împodobi-o.

(Urmare în pag. 2-a)

Fra Filippo Lippi: Maria preamărind pruncul — (Berlin)

CEREBRALII

de VLADIMIR STREINU

Dacă, după cum ne învață unii filozofi, privim instinctul sexual ca manifestare a unei voinți, care ne depășește pe fiecare în parte, iar pe lângă aceasta, dacă sentimentalismul erotic, bolând sau violent, semnifică cea mai puțin vătămătoare dintre perversitățile aceluiași instinct, atunci tiparul sentimental are o latură comună cu tiparul soralist și alta cu cel hamletian.

Cu alte cuvinte, personajele literare care pot face parte din familia Adolphe-Werther sunt pe linia normală a vieții aspirând la erotism, servind adică voința transcendentă, ale cărei afirmări categorice doresc să fie, dar în același timp, din punctul de vedere al rezultatelor ultime, fin și de linia nefirească, sentimentalismul nemăsurat, alimentat din el însuși

până la coplesirea conștiinței, abătând ușor și chiar oprind de la îndeplinire însuși procesul erotic.

Dealtfel, după cum s'a putut vedea, un Aspru, un Pietraru și un Sorel, fiind inerte, au fiecare una sau mai multe amănate, față de care se poartă bărbătește, anexându-și-le împotriva chiar deosebirilor de clasă socială; un Oblomov, un René sau un Hamlet, deși nimic exterior nu-l împiedică, ei nu ajung până la fericirea erotică, fiind moralmente niște estroptiași; iar sentimentalii, Werther, Adolphe, Laurent sau Dominique, merg în sensul sănătos al existenței, direcția erotică reprezentând sănătatea atât a vieții cât și a lor, numai însă că în loc ca mișcarea sănătoasă pe care o încep, să-și atingă scopul, ei

(Urmare în pag. 15-a)

O, brad frumos

O brad frumos, o brad frumos
Ce 'nalt și uriaș îmi crești coșciugul...
În miezul tău cu 'mbălsămat miros
Să 'ncap cu neamul tot și 'ntreg belșugul!

O brad viteaz, țîșnit din hău,
Pe lemnu-ți pur ne încercăm destinul
Când, grav, apuci cu noi, rod sterp al tău,
Sălbatece căi lăsând seninul.

O brad adânc, misterios
Gătit cu rece aur de amurguri,
Ne porți pustii, ne duci noptateci, jos
În negrele subpământene burguri.

O brad sărac, nu poți să iei
Nimic din toată vasta sărbătoare?
Nici cer cu vulturi? Și potol din stei?
Nici codrul cu nedei de căprioare?

Plecăm mișei? Ne ducem goi?
Nu te uita cât de mărunț ni-i statul:
Gătește-te, fili tare, luăm cu noi
Cea mai puternică din amintiri, păcatul.

V. VOICULESCU

Gentile da Fabriano: Inchinarea Crailor — (Florența, Academia)

CRONICA LITERARĂ

de CONSTANTIN FANTANEU

CRONICA MĂRUNTĂ

VIRGIL CARIANOPOL: Frunzișul toamnei mele, versuri MIHAIL DRUMEȘ: Scrisoarea de dragoste, roman, colecția „Universul Literar“

După „De dincolo de rău“, nuvelele d-lui Victor Papilian, tipărit fără întârziere, un volum de versuri și un roman, Colecția „Universul literar“ își manifestă limpede voința de activitate în toate hotarele literaturii.

Este în întreprinderea editorială de sub auspiciile revistei, ritmul de tinerească vrednicie a d-lui Victor Popescu, a cărui năzuință frumoasă de a pune în circulație opere și scriitori, va fi, fără îndoială, înregistrată ca un aspect nou al anului literar.

D. Virgil Carianopol ne oferă una din cele mai caracteristice producții ale seriei de poezii care aparține. Puțin dintre confrăți au profitat atât de abundent, de avantajele spargerii armonizărilor prozodice, inaugurate de modernism, ca d-sa. Versul fărâmițat, nesilit să ție seama de accentele ritmice, neegal în strofă și fără rimă, odată admis, a dat aproape tuturor impresia că au descoperit fântâni bogate de lirism. Și nimeni n'a formulat încă, până acum, regretul, după structura poemelor încăușate clasice în reguli de muzicalitate, armonie și claritate.

Dar dacă compoziția prozodică a ieșit din preocupări ca o dificultate inutilă, poezii nu au înțeles deopotrivă că trebuie pus neapărat altceva în loc, ca într-un spațiu ivit turburător prin dărâmarea unei construcții. Cei mai mulți au luat tot dela modernism un material divers, desprins din marea casă a vremilor noi, de a descoperi în geografia spiritului insule inedite de frumusețe și de echilibru. Producții de calitate aceasta n-au pregătit însă dispoziția de asimilare a publicului. D. Virgil Carianopol n'a luat dela modernism nimic de felul acesta. D-sa a rămas deplin în realitatea, — am zice — empirică, a vieții prezente, fără griji de a o depăși printr-o voință estetică, printr-un efort transfigurativ către o lume de esențe alta decât cea a experienței simple, biografice. Departate de ermetism, de imagism, de purism, și alte direcții intelectualizante ale poeziei, d. Virgil Carianopol este un sensibil, un liric al emoțiilor din viața dată unde, la un loc cu suferința, tronează deopotrivă euforia, ca sensuri biblice ale soartei omenești. Suferința rămâne condiția umană: pe ea o alimentează timpul, această crâncenă categorie a morții, însemnând etapele sale inversibile, prin stingerea iubirilor, prin veșterea tinerețelor, prin umilința încărungirilor, a boalei, a singurătății, a întineririi, Euforia naște din virtutea credinței, a dragostei, din puțința bucuriilor inconștiente, etc. Pentru boltirea viziunii sale lirice, d. Carianopol nu trece prinurmare, spre nici un „dincolo“, ca și cum „aici“, s'ar desfășura drama captivantă, și nu trebuie să piardă nici o modulație tristă, nici un strigăt al fericirilor, nici un accent succesiv spre desnodămint.

Este un poet de observație încăpătoare, de totală sinceritate, de simpatie pentru viețile tuturor de care nu-și deosebesc pe a sa, de confesiune camarderească, de emotivitate acumulată zilnic și exprimată direct, cu mijloacele cele mai simple și mai accesibile.

Iată pentru ce, d. Virgil Carianopol este un poet citit de publicul mare, al circulației volumelor de versuri, din mână în mână și din casă în casă. Producția sa place fiindcă lectura își dă imediat rodul, în emoții ce nu cer nici trudă și nici pregătire spre a fi sesizate. Alianța simbolică, între poet și epocă, normală în istoria literaturilor își păstrează corect termenul în cazul d-lui Carianopol. Dar sinceritatea emoțională a autorului, ar putea fi substanțiată potrivit numai cu tiparele sensibilității publicului de azi, iată preocuparea ce naște din grija pentru perenitatea poeziei! Pentru că poeziile ne plac și prin înlesnirea ce ne-o fac de a ne contempla propriul suflet, dar și prin liniștea ce ne-o aduc cu gândul eternității spiritului. Poemele desăvârșite ne luminează ca aparițiile siderale ce știm că vor daînui veșnic, în univers. Firește, durabilitatea operelor de artă constituie neliniștea criticilor și a creației în totalitatea sa. Deocamdată, pentru noi, clara și abundenta sinceritate a d-lui Virgil Carianopol, ni se înfățișează peremptoriu, ca una din condițiile de răsbateră a literaturii sale peste timp. Exprimarea poetului se manifestă totdeauna complet, dovadă, prin vidarea conținutului

lui inspirației, o coacere robustă a ei, o închegare la soroc a semnificațiilor. De pildă în bucata „Usy“, unde închină versuri chipului îngeres al fetei unui prieten. Actul omagial adus frăgezimei pure a sufletului și anilor, se săvârșește deplin satisfăcând aceeași necesitate de înduioșare a lectorului:

De câte ori vin munții la mine
De câte ori se opresc trenurile în gări
Nu știu de ce, sunt parcă mai tânăr,
Și-mi cresc în suflet pașii de bucurii.

Cine-ai fost Usy? Cine te-a adus
Pe meleaguri pe care nu mai ești?
Ce minunății ne-au legat sufletele
De toate călătoriile mi le urmărești?

Ce Făt-Frumos te-a făcut așa albă,
Ce mână ți-a sculptat mâinile?
Din ce grădini ți-a adus Dumnezeu
ochii,

Și ți-ai vărsat în ei toate fântânile?
Maniera compoziției este exclamativă. Trecând peste procedeu, care nu interesează aici, d. Virgil Carianopol rămâne poetul emoțiilor adecvate, limpezi, calitate care duce spre unul din absolutu-

Virgil Carianopol

Mihail Drumeș

rile jinduie de artă! Reprezentant al timpului său prin adoptarea tehnicii noi, de care a profitat, cum am scris mai sus, mai mult decât confrății, spre a exprima abundenta sa de sentimentalism, precum și prin însăși expresia ce o dă sensibilității moderne, credem că d. Virgil Carianopol posedă o adevărată vocație de poet, și că opera lui trebuie socotită elogios, ca produsul de valoare al unei vocații.

În romanul „Scrisoarea de dragoste“, d. Mihail Drumeș n'a părăsit preferința d-sale pentru analize psihologice, aplicate la cazuri sociale identificate în diverse straturi. Eroul cărții, tânărul Dinu Gherghel, întâlnește într-un tren întârziat la plecare, pe Vanda; întâlnirea va fi fatală, fiindcă tânărul fată este de o frumusețe excepțională, ca acele cari au rodit capodopere în inspirațiile de artă ale măestrilor timpurilor. Dinu Gherghel nu-și pune totuși o problemă de deviație spirituală, de acumulare a forțelor creative fecundate de sâmbanța perfecțiunii frumuseții feminine. Deocamdată el nu-și cunoaște sufletul, nu știe de ce are nevoie spre a se înălța pe sine, în plan ideal; în Vanda vede doar o femeie, și ambiția lui de bărbat îi poruncește s-o aibă erotic, altă isbândă decât prin posesiune neinteresându-l. Fiindcă fata rezistă oricărei tentații, și fiindcă în locul zestreii pe care condiția ei socială modestă nu i-o oferă, — ea urmărește să-și asigure căminul prin dota morală a virginității, Dinu Gherghel acceptă să se însoare cu ea, numai spre a-și satisface orgoliul carnal, — propunându-și lucid ca în urmă să divorțeze. Nunta se încheie. Fiind secretarul particular al politicianului Apelevianu, ajunge momentul când, voință să-și înalțe rangul social prin căsătoria cu fiica acestuia, Cora, — legătura cu Vanda îl incomodează. Prin intermediul prietenului Relu, organizează un flagrant delict de adulter, și divorțul nu întârzie. Pentru a înfrânge eventuala opunere a lui Apelevianu la o mesalianță, Dinu Gherghel avuse grijă să-și asigure iubirea Corei care îi cedase. Înaintea faptelor împlinite, politicianul acceptă să-și facă genere dintr-un erou al arivismului.

La acest punct al evoluției psihologice, d. Mihail Drumeș se oprește brusc, spre a începe investigațiile pe alte trepte. Odată satisfăcută năzuința de înălțare socială, se produce în sufletul lui Dinu Gherghel un vid, are o criză, și ființa sa morală se deșteaptă. Rezervele unei împodobiri morale nu-i lipsise, ci-i fusese numai acoperite de impurități neorganice. Chipul Vandeii răsară acum

MAICA DOMNULUI,
MAICUȚĂ!

De sărbători, poeta Otilia Cazimir apare în vitrine cu volumul admirabil tipărit de „Cartea Românească“, intitulat „Jucării“.

Prima poemă din „Jucării“ este „Rugăciunea Fetei“, din care desprindem această înduioșătoare strofă:

„Maica-Domnului, măicuță,
Te coboară din icoană,
Cum te-ai cobori din strănă,
În privaz te rezămă,
Și de ceasul rău mă crută
Să cresc dreptă și nălăută,
Maica-Domnului, măicuță!“

NUNTA DE ARGINT, navele
de MIHAIL ȘERBAN

A apărut volumul „Nunta de Argint“, de Mihail Șerban, cuprinzând 8 nuvele interesante. Ne vom ocupa de carte într-o cronică viitoare.

D. ION PILLAT
DESPRE CARAGIALE

În colecția „Pagini alese“, „Cartea Românească“ tipărește câteva bucăți din „Proza literară“ a lui I. L. Caragiale. Broșura este îngrijită de d. Ion Pillat, care scrie următoarea prefață: „Asistăm de ceva timp la un fenomen interesant: de unde, pe când trăia el, Caragiale era în ochii tuturor numai autorul dramatic, astăzi publicul cititor ca și critica au tendința să ridice tot mai mult în preferința lor pe prozator. Nu, ca „Scrisoarea percută“ sau „Conu Leonida“ ar fi inferioare „Momentelor“ sau „Kir Janulea“, dar proza lui Caragiale, pe lângă toate calitățile dramatice ale teatrului său, cuprinde, în comedia ei genială, o putere de sugestie propriu și unică. În ultima analiză ea reprezintă a cea Comedie Umană, totală, a societății românești. Fiecare scriitor și un „moment dramatic“ comic ori tragic, al unei acțiuni ce nu încețază o clipă de a ne ține sub vraja râsului sau a groazei tot atât de profunde. Dramatismul acesta, congenital autorului, reiese prin înaltațarea dată dialogului, prin vivacitatea, firescul și puterea lui. El se mai desprinde și din modul scenic cum a înțeles Caragiale descrierea naturii: trătarea soră a priveștei reduse la esențial, la fel cu un decor bun, făcut să dea amosieră piesei, dar care nu trebuie să distragă atenția spectatorului de la personajele principale.“

Hărți literare

(Urmare din pag. 1-a)

Am văzut hărți, mai ales ale Peninsulei Balcanice și ale Asiei apropiate, în care părți întregi de țară erau acoperite de covorul caracteristic ei, covor oltenesc, pirot, persan, Bucara. Am văzut hărți de radiofonie, cu cercuri de mare sonoritate închise de cercuri surde, unde emisiunile nu pătrund. Și mă gândeam la o hartă a României, în care să apară ținuturile și localitățile mai ales căutate de scriitorii scrierilor lor. Dobrogea ar avea o densitate artistică de care poate fi mândă. Ea o face și mai mult a noastră.

EMANOIL BUCUȚA

în alte proporții, ideea frumuseții feminine absolute capătă puteri, îi cotropește, îi turbură și-i abate personalitatea.

S'a îndrăgostit de soția repudiată în mod josnic. Eroul intră acum în faza căutării trecutului. Trebuie să-și răscumpere sufletul. Iubirea pentru Vanda deabia acum crește intransigentă, ca o patimă. Ce deslegare va găsi autorul acestui conflict de psihologism tematic?

O întoarcere la Vanda, prin alt divorț, de a doua soție, nu pare cu puțință pentru că ea se căsătorise cu insoși Relu, fosta nealță de degradare. Relu o iubise într-adevăr și o reabilitase, iar Vanda, făptură armonioasă morală, va fi recunoscătoare. Nu-și va părăsi soțul de acum, pentru Dinu, cu toate că pare ea însăși să poarte acestuia o iubire fatală. Ea se poate echilibra, stăpână pe cadrele noi ale vieții. Nu la fel se întâmplă cu Gherghel, care nu-și răscumpără sufletul degradat decât prin moarte. Se sinucide, fiind-o pe Vanda de a prilejui o dramă. Refăcând conținutul romanului d-lui Drumeș, i-am implicat, bănuim, și calitățile. Autorul stăpânește facultatea remarcabilă a povestirii simple, cursive, interesante. „Un încărc pe lector cu nici un bagaj teoretic. Schemetui tematic al narațiunii se desprinde numai departe, în ochii iscoditori ai criticii, de aproape producându-și efectul atracției o compoziție plăcută de literatură curată.

Șezătoarea scriitorilor tineri la Sibiu

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Va conferenția d. PROF. N. I. HERESCU, alături de care vor participa d-nii DAN BOTTA și AL. DIMA.

Vor ceti din operele lor scriitorii tineri: Mircea Alexiu, Ștefan Baciu, Ioan N. Boles, Virgil Carianopol, N. M. Ciuceanu, Constantin Fântăneru, Ioan Th. Ilea, Traian Lalecu, Teodor Al. Munteanu, Ionel Neamțu, Victor Popescu, Sicu Pap și Radu A. Sterescu. Intrarea cu invitații speciale.

Am anunțat din n-ru trecut al revistei că, în sala festivă a Prefecturii Sibiu, va fi în ziua de 15 Ianuarie, 1939, o șezătoare a scriitorilor tineri, sub auspiciile „Universului literar“ și ale grupării „Thesis“.

Properzia di Rossi

În Bolonia, minunat oraș medieval al Italiei, bogat în clădiri masive de piatră, se păstrează una din cele mai somptuoase catedrale ale trecutului: San Domenico.

După cum se obișnuiește în bisericile catolice, interiorul catedralei e împărțit în mai multe capele, ce poartă diferite nume. În capela Rosarium e îngropat Guido Reni, de origine boloneză.

Pazinul catedralei nu uită nici odată să arate vizitatorilor mormântul lăptos al lui San Domenico, din capela principală și al lui Guido Reni. La acesta din urmă spune și un adaos de explicație, anume că în același mormânt cu Guido Reni se află îngropată și *Elisabeta Sirani, cea mai apreciată și iubită elevă a lui Guido Reni*. Nu e adevărat.

În carnetul meu, unde notez tot ce mă interesează în legătură cu viața pictorilor de altă dată, e scris: „Elisabeta Sirani, născută la Bolonia, în anul 1629, a murit în anul 1655”.

Ori, nu numai că Guido Reni a murit în anul 1642 când Elisabeta Sirani nu avea decât 12 ani și nu lăsa încă lecții, dar celăbrul pictor bolonez încetase de ani de a mai picta, pentru că orbit de pasiunea jocurilor de noroc, ducea acum la bătrânețe, o viață de patimă pentru care și-a pierdut și prietenii și considerațiile societății și imensele averi agonizate într-o viață de muncă.

A murit uitat de toți. și în mare mizerie.

Cu totul alta a fost cauza pentru care Elisabeta Sirani a împărțit locul de veci cu Guido Reni, și nici decum pentru că i-a fost elevă.

Elisabeta a fost eleva tatălui ei, a lui Andrea Sirani, bun pictor și mai ales bun gravor; el, Andrea Sirani, a fost pe vremuri elevul lui Guido Reni.

Când Elisabeta a împlinit 17 ani, a făcut o primă expoziție a operelor ei, în unul din magazinele-librării din strada cu arcade, ocupate azi de case de mode și parfumerii.

Nu a expus, la drept vorbind, lucrările proprii ci o serie de gravuri după operele tatălui ei și după ale lui Guido Reni.

Succesul a fost imens și bolonezii au vrut să vadă în ea pe continuatoarea lui Guido Reni, cel puțin în ce privește stilul lui de grație și eleganță.

A fost supranumită „minunea artei”, „perla Italiei”, „soarele Europei”, „mândria Boloniei”.

În același an, deși n-avea încă 18, a deschis o academie, care a fost îndată suprapopulată de elevi și eleve și vizitată cu o deosebită curiozitate de toți prinții Italiei și de toți marii mornari ai Europei, în drum spre Roma.

Veronica Franchi, Vincenza Fabri, Lucrezia Scarfaglia, Genevieve Cantofoli și surorile ei, Barbara și Anna Sirani, i-au fost toate eleve, și toate au reușit în cariera lor artistică.

În scurtă ei viață, — n'a trăit decât 26 de ani — a lucrat prodigios. Criti-

cul de artă Malvasi, care s'a ostenit să culeagă într'un volum listele operelor tuturor pictorilor, consacră 20 de pagini numai pentru compozițiile Elisabetei, compoziții de oarecari dimensiuni, dacă ar fi că socotim după pânza „Botezul lui Iisus”, înaltă de 10 metri, și pe care a executat-o la vârsta de 19 ani.

Cum e pictată nu știu, fiindcă n'am mai dat de ea în catedrală, unde fusese o dată expusă.

La biserica Santa Maria dei Servi se mai vede o compoziție cu Cei 10 mii de răstigniți, deși pânza e foarte stricată și culorile înegrite.

Mai există azi, la palatul Malvezzi: „Loth și fiicele sale” (pictură pe aramă). La Pinacoteca din Bolonia, unde una din săli e închinată ei și poartă numele de „Sala Elisabeta Sirani”, are o compoziție: „Apariția pruncului Iisus”, apoi: „Mântuitorul”, o frumoasă „Sf-ta familie”, „Învățătorul”, „Magdalena”, un autoportret deasupra ușii, și „Fecioara cu porumbelul”, pusă pe un chevalet în mijlocul sălii, în fața ferestrei, în plină bătaie a luminii. Fecioara are o mantie de un minunat albastru și tot albastru e și cerul. Lângă ea doi mici ingerași goi și în fața ei un porumbel.

La Neapole, o femeie aruncând un bărbat într'un puț; la galeria Altieri, „Sf. Sebastian îngrijit de Sf. Irina”; la Biserica Fecioarei, „Imaculata Concepțiune”; la Galeria Corsini din Roma, „Circe dând lui Ulise să bea”, „Alegoria Carității” și „Judita” și alte numeroase portrete în palatele nobililor Zamperii, Zambecari și Cafrara.

Abatele Lanzi vorbește și el de o serie întreagă de portrete și de mici compoziții văzute de el, provenite din donații făcute de diferiți suverani cari i-au comandat aceste opere.

„Am mai văzut — zice Lanzi — un foarte frumos portret al Elisabetei, făcut de mâna ei: Cupidon îi pune pe frunte o coroană, — și care se găsește în casa consilierului Pagave”.

Acest tablou e azi la München. Nu știu de ce în loc de „autoportret”, conservatorul Muzeului a pus în catalog: „Nesatornicie”.

De operele ei, ce să spunem? Pentru mentanarea epoci sunt iustrări de mare preț. Dacă Elisabeta Sirani n'a fost eleva lui Guido Reni în mod efectiv, practic, a fost însă în mod spiritual, căci toate picturile ei sunt închipuite și realizate în maniera lui. Ce s'a zis de Guido, se poate spune și de ea.

Apropierea cu Guido Reni nu i-a adus însă numai celebritate grațioasă ci totdeauna și o moarte timpurie, fiindcă pictorii bolonezi contemporani, geloși și înrați de succesele ei mereu crescânde, au notat să o omoare.

Dar cum? Într-una din cărciumile mai dosnice, cinci pictori și-au dat întâlnire într-o seară; cărciumarul nu i-a cunoscut și nici mai târziu nu a putut spune dacă recunoaște pe cei cinci în persoanele ce

de OLGA GRECEANU

le avea în față, fiindcă atunci seara, au venit cu pălăriile adânc infundate pe cap, cu pelerinele mult ridicate pe umăr și în jurul gâtului, și de cum au intrat, au stins opaițele și au vorbit pe întuneric.

Au pus atunci la cale să cumpere pe fosta doică a Elisabetei, rămasă și acum în serviciul pictoriței ca femeie de încredere și credincioasă slugă.

Pentru câțiva arginți, bătrâna doică a primit să verse câteva picături de otrăvă în ceașca de lapte a Elisabetei. Obosită de lucrul din timpul zilei, pictorița a cerut o ceașcă de lapte „ca să-mi refac puterile”, a mai adăugat zâmbind doicei, care se grăbea să-i îndeplinească dorința.

A băut și a murit în chinuri groaznice în noaptea de 27 spre 28 August; a murit în brațele doicei, care acum și-ar fi dat și viața numai să o poată scăpa.

Bătrânul Andrea Sirani, în clipa morții copilei lui și-a pierdut mințile. I-a mai supraviețuit patru ani, într-o stare de completă imbecilitate.

Numele otrăvitorilor nu s'a putut afla niciodată. Oricare tânăr pictor bolonez din acea vreme, mai poate fi bănuț și azi. Moartea ei a fost un doliu public. Indignarea publicului n'a cunoscut margini. Se mai spune că tot cu prilejul morții ei, s'a deslănțuit un adevărat potop de sonete emfatic și de discursuri inflăcărâte pe cari tot Malvasi le-a adunat și le-a publicat într'un volum.

Guvernatorul orașului Bolonia a adunat un consiliu excepțional, pentru a se sfătui cu toți membrii de ce mai puteau face pentru nefericita pictoriță, căci vroiau să dovedească prin ceva, printr'un gest, prin o hotărâre oficială, stima ce înșiși reprezentanții puterii i-o păstrau.

Ce să facă spre a o cinsti așa cum se cuvenea?

Într'un moment de mare emoțiune, ca unii ce nu scoteau pe alt artist mai mare ca Guido Reni, au hotărât ca piatra de pe mormântul lui Guido să fie ridicată, pentru ca alături de sicriul acestuia să fie scoborât și sicriul Elisabetei Sirani.

Cu aceasta i se făcea cea mai mare cinste cu putință, căci mormântul lui Guido Reni era pentru ei un loc sacru, de pioasă reculegere.

Hotărârea a fost anunțată prin milițieni ce băteau tobe la toate răscrucele.

În ziua înmormântării, toată populația orașului era afară, pe stradă să privească cortegiul; casele de comerț aveau obloanele trase. Mici drapele negre cu cruce erau arborate la toate clădirile, dealungul străzii pe unde avea să treacă convoiul, așa cum se făcea pentru funeraliile unui mare personaj.

Dar dintre pictori cine a otrăvit pe tânăra artistă, căci iată-i pe toți așteptând în poartă terminarea serviciului religios, pentru ca o clipă mai târziu să se îmbulzească și tot ei să poarte pe umerii lor încovoiați, sicriul nefericitei tinere, care nu ceruse altceva destinului decât libertatea de a picta.

În mare și jalnic alai au pornit spre rugul ce avea să ardă corpul tinerei fete, apoi spre Catedrala Sfântului Dominic.

În jurul urnei, plângeau pictorii: Sole, Grimaldi, Curti, Gherardini, Lorenzino, Bolognini, Milani, Alborese, Badiale, Pasinelli și Cignani, care va fi supranumit mai târziu „principe” al Academiei din Bolonia.

Cinci din ei plâng, poate, de remușcare.

Și iată de ce în capela Rosarium, la un loc, sub aceeași piatră, odihnesc nefericiții Guido Reni și Elisabeta Sirani

Pe placa lor de marmură, scrie: „Aci odihnesc Guido Reni și Elisabeta Sirani. Guido a trăit 67 ani și a murit la 15 înainte de calendele Septembrie: la 18 August 1642”.

„Elisabeta a trăit 26 ani — și a murit la 5 înainte de calendele Septembrie: la 28 August 1655”.

„Acest mormânt cuprinde cenușa Elisabetei Sirani și cuprinde și resturile lui Guido Reni. Dacă viața n'a unit deodată două minuni ale picturii, moartea le-a unit în această groapă”.

Elisabeta Sirani

„Magdalena”

Pe peretele din fundul Capelei, în jurul crucii, atarnă câteva mici tablouri de Guido Reni și Elisabeta Sirani.

Odihnesc mai departe, în mijlocul creațiilor lor.

Dar anul trecut, în Noembrie 1937, ducându-mă să revăd Capela lor, n'am mai găsit-o. Știam că e drept în mijlocul Catedralei și în fața Capelei Sf. Dominic. Dar acolo nu se mai văd nici crucifixul cu micile tablouri în jur, nici mormântul cu placa de marmură gravată.

Mă lămuresc însă. Capela e aceeași, dar nu știu pentru ce aniversare și nici pentru cât timp, întreaga încăpere, cu plafon, pereți și pardoseală a fost complet îmbrăcată în catifea roșie, brodată cu grele inscripții latine în fir de argint.

A dispărut sub catifea mormântul ce căutam, a dispărut și crucifixul și cine știe unde s'au depozitat micile picturi ce străjuiau așa duos la căpătâiul celor doi nefericiți artiști.

Nu mi-a plăcut ideea catifelei roșii și am eșit nemulțumită din Catedrală.

Dar în aceeași după amiază, mergând la Hippodrom, din cauza unor reparații, am ocolit strada principală și am tăiat drumul prin alte două străzi mai mici. Cu câtă bucurie am citit pe tabla primei străduțe: *Via Elisabeta Sirani!*

Iar pentru că suntem la Bolonia, și pentru că San Domenico nu e departe de imensa Catedrală San Petronio, unde am găsit amintirea altei artiste, să a-daug și povestea tristă a vieții sculptoriței *Properzia di Rossi*.

A trăit cu 125 ani înaintea Elisabetei Sirani.

S'a născut tot la Bolonia, în anul 1504. La 12 ani cânta la chitară și desemna

Elisabeta Sirani
Femeile la mormânt (schiță)

„cu mai multe culori”; la 13 sculpta cu atâta îndemânare, că reușise să reprezinte pe un sămbure de piersică, întreaga scenă a răstignirii lui Iisus; la 14 ani executa planuri de biserici, de cetăți și fortărețe; la 15 ani sculpta bustul tuturor marilor oameni din Bolonia; la 16 ani compunea versuri și le recita cu acompaniament de chitară; la 17 ani scria romane și la 18 ani a iubit.

Privelști

Drumurilor albe ale norilor,
Prin senina lume, — Doamne, oare unde
Pulberea de-argint li se ascunde
Împreună cu zăpada zorilor?

Au rămas pe boltă numai ape
Vinete, ca floarea de brândușă...
Spune-mi Doamne, noi suntem cenușă
Când în vis nici bolta nu ne ncape?

Undeva 'n trecut adânc suspină
Harpele păgâne. În azur
Cântă moartea dintr'un alb femur...
Brazilii lăcrămează 'n somn, rășină.

VLAICU BĂRNA

Properzia di Rossi

Iosif și femeia lui Putifar (basso-relief)

Străjerii Domnului

de prof. MIHAIL VULPESCU

de foc și care pornește fulgerele, tunetele și trănetele, Ioan, înainte mergătorul, botezătorul și Moise. În dorința lui nemărginită, bătrânul preot vrând să vadă fața de foc a lui Dumnezeu auzi un glas care-i zise: Părinte, află că cel pe care-l ai sub acoperământul casei tale, este Arhanghelul Gavrilă și fiindcă tu te-ai milostivit să-l găzduiești și să-l ospătezi și să împărtășești cu el suferințele la care a fost supus, te leg pe tine de astăzi înainte să-i fii frate — de acum voi sunteți slugile mele credincioase. Tu Gavrilă și Tu Mihail, iar ție de acum înainte Arhanghelul Mihail să-ți zică. În tot locul unde va fi unul din voi, să fie și celălalt; în veci să nu vă mai despărțiți și gândul unuia să fie și al celuilalt, până ce va voua chema sus întru ale mele împărății, ca străjeri ai războiului meu. Tu, Arhanghele Mihail, care nu dormi și auzi cele ce-ți spun, să nu spui frațelui tău Gavrilă cele ce vezi, cu toate că și el aude și vede, dar în vis, și care când se va scula vor fi uitate cu totul.

Și, sfârșind de grăit Domnul, deodată, totuși a pierit și s'a făcut întuneric, iar ca mai înainte.

Nu trecu mult după cântatul cocoșilor din miezul nopții, și auzi preotul — adică nu, după cum i-a zis Dumnezeu, Arhanghelul Mihail pe cineva ciocnind în ușă:

— Cine este acolo?

— Om bun, taică părinte, zice cel de afară.

— Dar, ce nevoi te aduc, fiule, în puterea nopții?

— De, cinstite părinte, iertați-mă că v'am stricat somnul dar așa m'a învățat bietul taică-meu, că de câte ori voi trece pe lângă o biserică, să intru în ea și să mă rog. Incercai să intru, dar un puț de țigan mi-a spus că cheile sunt la Sf.Ția. Te rog fii bine și descue să mă închin puțin la icoane.

Preotul, auzind despre țigan și mai știind încercările ce întâmpinase și în alte rânduri, își închipui că este necuratul ce iar cercară să-și vâre coada cu zăzaniile și cu blestemițele lui. Se sculă, luă cheile și dete să plece să descue biserică, numai iată că se sculă și frate-său și fără să spună un cuvânt plecă și el la lăcașul de închinăciune; căci, știți, așa le poruncise Dumnezeu, unde se va duce unul să meargă și celălalt.

Când să deschidă ușa, ce să vedeți, un ostaș armat din tâlpi până în creștet, trimis de împărat să prindă pe călugăr, să-l bată și să-l aducă legat. Dar, ostașul, în taină, era și el creștin și cum îi văzu, pe călugăr și pe preot venind spre biserică, ingenuche și le sărută dreapta. Diavolul, puț de țigan, care sta mai la o parte, când văzu pe Gavril și îl recunoscu, căci se dăduse vestea în tartar despre străjerii așezți de Dumnezeu și începu să tipe dând să fugă de frică. Dar Arhanghelul Gavril îi zise: Nu fugi, diavole, ci vino și spune de ce ai venit aici? Și aghiuță tre-

murând de spaimă, ascultând de cuvântul Arhanghelului ce tuna, și printre clișăniții dinților, spuse: Am venit Arhanghel Gavrilă, cu acest ostaș, căci eu am îndemnat pe împărat, crezând că este din cei mulți care sunt din partea noastră. Dar, văd că m'am înșelat; el este de al vostru. Îi trimise împăratul după tine, să te aducă. El a visat de cum s'a culcat că tu ești sfânt ales de stăpânul vostru și acum vrea să-și ceară ertare.

Arhanghelul Gavril, văzând planul diavolului, îi mustră zicându-i:

— Cum, diavole, voi nu știți că ostașii cei ce cred în Dumnezeu, sunt ertați de faptele lor atunci când în învălășeala luptei din războaie, se luptă pentru apărarea cuvântului și legii Lui? Când se luptă pentru a-și apăra pe al lor ce nu s'ar decăta la un loc: Țara, Neamul și Biserica lui Dumnezeu. Dumnezeu a orânduit așa să fie pretutindeni în împărăția lui. Și tu mai ști, diavole, că atunci când un neam păgân se învârbășește asupra unui neam creștin și vrea să-l cotopească, ori numai un colțor din țara lui, Dumnezeu pune sabia sa de foc în balanța dreptății, de partea crucii? Numai voi, diavolilor, cu tot tartarul vostru, sunteți în balanță de partea păgânilor a căror stăpânire voi o aveți. Și, mai știți că, suferitele ostașilor lor, slujitorii voștri, merg în focul Gheenei din iadul vostru, adică în împărăția voastră, pe când ostașii creștini, slujbașii lui Dumnezeu, când mor în luptă, îi așează în ceața lui din rai. Dumnezeu, în timpul crâncenei lupte, plutește deasupra învălășealei și apără pe cei ce luptă pentru el, îndreptând loviturile păgânilor către toți cei ce nu luptă cu toată ardora și credința în El, către cei ce nutresc în ei răzvrătirea, către diavole, toate aceste rândueli ale Tatălui Cereesc. De ce te-ai mai ținut după acest ostaș, pe care-l ții în slujba credinței cele ade-vărate? Dacă însuși împăratul, l-a ales pentru bravurile lui, bravuri săvârșite numai cu ajutorul crucii, tu, care știi toate acestea și tot ai încercat.

Diavolul, înghețat de teamă, și din negru cum era, mai tăciune se făcu. Dar tot mai avu îndrăzneala drăcească să zică:

— Sfinte Arhanghele, îți cer ertare pentru fapta mea nechezăută, că m'am ținut în calea unui ostaș creștin, asta n'oiu mai face-o câte zile oiu mai avea.

Călugărul, ascultând tânguirea diavolului, se sfătui cu preotul căci așa le poruncise Dumnezeu, ca nici unul dintre ei să nu facă vreo faptă fără să se fi înțelese cu celălalt. Preotul spuse necuratului:

— Ertat să fii de ce ai făcut acum.

La auzul iertării, aghiuță se topi, lăsând locului unde era un nor de fum, ce se pierdu și el în văzduh.

Deschizând preotul ușa bisericii, au intrat câteșii trei și, după ce s'au rugat și închinat pe la icoane, sărutând iar dreapta sfinților părinți, s'a dus la împărat să-i ducă vestea, — așa trebuie să fie ostașul supus ordinelor.

Se zice că, odată cu ostașul creștin, ce acum se întorcea, împăratul a mai trimis o slugă a sa care era ungur, căci el avea ca slugi numai păgâni, să caute pe călugăr. Trecând sluga împăratului pe lângă lăcașul Domnului, îl batjocori aruncând cu noroi și injurând de toate cele sfinte și necurate, cum numai ungurii știu să injure. Și, tot horbăcând prin cetate și împrejurimi, ca orbul se întorcea la palat dând vestea că nu l-a putut găsi pe călugăr. Împăratul dete ordin să se tace capul netrebnicului slugoi.

Mai târziu, iată că sosește la palat și ostașul trimis și care văzuse și pe sfinții părinți. Apropiindu-se de tronul împărațesc, grăi către împărat:

— Înălțate împărate, amarnic va fi de tine și de neamul tău. Cel pe care Tu m'ai trimis să-ți aduc și pe care l'ai chinuit și batjocorit, era Sf. Arhanghel Gavril. Eu l-am găsit și m'am putut apropia de strălucirea feței lui și vestmântului lui luminos și orbitor ca lumina soarelui, de nămezi.

Dar Ție, Mărite Împărate, ți-ar fi cu neputință să te poți apropia de lăcașul lui, necum să-l poți vedea. Scaraschi, care-i spaime omului, neavând teamă de nimeni, în fața călugărului, se chinuia, făcându-se mai negru ca fundul căldării și tremura carnea pe el și dinții din gură cum tremură vârful papurei la cea mai mică adiere de vânt.

Împăratul, la auzul spuselor ostașului, se cutremură în sinea lui. Dete ordin să-i aducă un cojoc împărațesc și ordonă ostașului să-l conducă și pe el să-l vadă pe Sf. Arhanghel Gavrilă. Merseră ei cale lungă. Eșind dintr'un sat, spre seară, se apropie de alt sat unde se vedea o bisericuță. Din stuful unei bălți, ieși ca o momăie, un om care, zicând că-i jitarul moșiei aceleia, îi mustră zicându-i că nu au voie să umble pe acolo noaptea. Împăratul îi răspunse:

— Caut pe Arhanghelul Gavril.

N'apuca să termine de grăit împăratul că se auzi ca o plesăitură în apă, de după stuf de unde se ivise momăia și nu se mai văzu nimic. Se cam înfricoșă împăratul și îi zise ostașului:

— Camarade, lucru curat nu mi se pare să fie cu arătarea aceia de om din stuf.

— Apoi să vedeți Măria Ta, — răspunse ostașul — când m'ai trimis Măria Voastră să caut pe călugăr, am intrat în biserică creștinilor să mă închin și eu. Când să dau să intru, la ușa bisericii mi s'a pus în cale un puț de țigan și mi-a zis să nu intru în biserică să mă rog, că va fi rău de mine. Eu nu l-am ascultat și m'am rugat de Sf. călugăr să-mi deschidă ușa să mă pot închina

și el mi-a îngăduit să mă rog. Când să vină și călugării în biserică, am dat cu ochii de acel puț de țigan pe care l-au certat zicându-i:

— Ce cauți, diavole, aci? Și, l-au certat pe el mustrându-l aspru. Și, diavolul tremura ca varga și nu știa cum să fugă mai de grabă să piară din fața lor.

— Gândurile mele mă poartă, Mărite împărate, că și momăia aceea de om ce ni s'a arătat d.n. păpur, tot diavolul era, căci de îndată ce auzi că mergeți să căutați pe Sf. Arhanghel Gavril, se făcu nevăzut.

Împăratul căzu pe gânduri și multă înfricatură cuprinse sufletul lui pentru fapta urâtă ce săvârșise batjocorind pe Sfântul călugăr. În inima lui strânsă, tot mai mult se încuiba dorința de a vedea pe Sf. Arhanghel Gavril, pentru a-i cere ertare și a se umili în fața lui. Tot mergând cu gândul la mântuire și pocăință, iată că, de departe zăresc lăcașul călugăresc. Când s'au apropiat, ochii lor au fost orbiți și sufletul lor înspăimântat de cele ce văzuse. Lăcașul lor de d.năuntru era cuprins de o lumină cum numai în ceruri se afla. Înăuntru, rânduri, rânduri, ingeri, serafimi și heruvimi, ca șirul soldaților în front, în haine strălucitoare de lumină, frumoși cum nu se mai poate spune, pe de margini, cei mai mari, la mijloc, cei mai mici. Și cu toții cântau cântece de slavă Domnului, cu glasuri ce păreau că vin din alte lumi, din lumile raiului și ale fericii. Împăratul rămăsese împietrit locului și cu cât auzea și vedea minunea, cu atât se simțea mai nenorocit, gândindu-se la fără de legile ce el săvârșise până în prezent.

Ostașul, simțind groaza de care era cuprins stăpânul său, făcu trei cruci și trei mătănii și apropiindu-se de ușa lăcașului de rugăciune, de ușa bisericii, bătu de trei ori.

— Cine este acolo — se auzi un glas dinăuntru.

— Oameni buni — răspunse ostașul.

— Atunci intrați.

Iar, dacă au intrat, nimeni nu i-a întrebat nimic și ei au stat timp îndelungat, martori împietriți fiind la slujba dumnezească unde plutea duhul lui Dumnezeu, săvârșind taina pentru iubirea și mântuirea neamului românesc.

Când slujba sfântă se sfârși, totul dispăru fără ca ochii ostașului și ai împăratului să-și dea seama cum și unde.

Călugărul Gavrilă, văzând pe împărat și zise:

— Înălțate împărate, ne-am retras tocmai aci pentru a ne putea ruga mai în liniște. Cum? și în pădurea aceasta m'ai căutat ca să mă chinuiești din nou?

Împăratul, care nu mai putea să se țină pe picioare de atâtea remușcare pentru fapta lui nelegiuită — când dăduse ordin să batjocorească și să chinuiești pe sfânt — căzu în genunchi și cu ochii în lacrimi, se ruga:

— Prea Sfinte călugăr, împărat sunt, averi nenumărate am, în pînțele mele. Toate fericirile lumesti le-am gustat. De toate, trupul și sufletul meu este îmbuibat, dar de când în vis mi te-ai arătat cu aceeași putere și mărime ce nu este în lumea noastră, am văzut abisul întunecos și plin de jale în care mă aflam. Și, am simțit că tot ce am nu în voi putea îndrepta către strălucirea ta până ce nu te vei îndura să mă erti de păcatele mele și de fără de legea ce am săvârșit față de Sfințenia Ta.

Sfântul Arhanghel Gavrilă, uitându-se la preotul Arhanghel Mihail, din ochi se înțeleseseră, apoi grăi:

— Ertat să fii de toate faptele tale rele, vezi însă că de acum să nu mai greșești, ca să nu-ți fie ție mai rău. Amin!

Împăratul, auzind cuvântul de ertăciune al Sfântului călugăr, se sculă cu fața șiruită de lacrimi, dar parcă renăscut la o nouă viață.

— Mulțumesc Ție, Doamne Dumnezeule, că ai ușurat sufletul meu de păcate și că m'ai făcut să văd lumina feței tale și fericirea ce-i dată supușilor Tăi. Blesteme să fie acel ce, văzând un preot, cugetă rău în sinea lui, ori să zică în gând ori cu glas tare, că i-a eșit dracul înainte.

Abia termină el de grăit că totul se liniști în jurul lor și — cum?, nici el nu știe — dar se pomeni pe același drum îndrăgățat către cetatea lui, alături de ostașul credincios, dar drumul era acum luminos și parcă și ei înșiși erau înconjurați de lumină.

Biblioteca Academiei Române

— Periodice românești —

de AL. IORDAN

În prefața scrisă pentru volumul „Publicațiunile periodice românești” apărut în anul 1913, Ion Bianu făcea, între altele, următoarea observație: „Când vedem presa românească de astăzi cu mulțimea ziarelor politice și a revistelor literare, științifice, economice și de alte specialități, se pare de necredut că această presă să fie așa de tânără cum este, să aibă numai 34 de ani de viață”.

Dacă această observație a lui Ion Bianu era valabilă acum un sfert de veac, ea se dovedește a fi și mai adecvată zilelor noastre.

Pentru cine cunoaște vitregiile cu care au avut de luptat înaintașii noștri, va conveni prin a fi de acord că, dacă cel dintâi periodic românesc a fost tipărit abea la aproape două secole dela apariția primului ziar, în adevărată accepțiune a cuvântului, „Gazette de France” a lui Théophraste Renaudot, (30 Mai 1631), această întârziere nu poate constitui pentru ei o vină. Deși, încercări de a se stabili comunitate de idei între Români și a li se împărtăși în limba lor nouățile, s'au făcut cu mult înainte, ele au rămas infructuoase, datorită administrației din acele vremi.

Asemenea încercări au făcut: în 1789 o societate de cărțurari din Sibiu, care vroia să editeze o gazetă românească pentru țărani. Un an mai târziu „Wiener Zeitung” anunța că, în capitala Austriei, urma să apară ziarul „Courier de Moldavie” care trebuia să cuprindă toate articolele în limba franceză și română, dar deși toate aprobările obținute, ziarul n'a putut vedea lumina tipăriturii. În 1793 și în anii următori, Ioan Molnar de Müllersheim s'a străduit și el, zadarnic însă, pentru tipărirea unei gazete, așa precum în 1795 a rămas fără urmare înștiințarea „Societății Filozofice a Neamului Românesc în mare Prințepalul Ardealului”. Tot fără succes a rămas și încercarea lui Alexie Lazaru din 1814 care și anunțase intenția de a tipări o foaie intitulată „Novele” și care urma să apară de două ori pe săptămână.

Trei ani mai târziu, la 1817, s'au făcut două încercări, una la Lemberg, cealaltă la Buda, prima de Teodor Racocia iar cea de a doua de Zaharia Carcalechi.

Au trebuit să treacă trei ani de strădanie pentru Racocia, și patru pentru Carcalechi, pentruca intențiile lor să devină realități și teacurile tipografilor să dea la iveală în 1820, la Cernăuți, „Chrestomatiea românească, sau Adunare a tot felul de Istorie și alte faptoare, scoase din Autorii dize osebite Limbi”, iar în Ianuarie 1821 la Buda, Carcalechi reuși să tipărească „Biblioteca Românească întocmită în 12 părți după numărul celor 12 luni, înțelă oară tipărită pentru Nația românească”.

Cu aceste două publicații se inaugurează începuturile „gazețării” românești, pentru ca deabia după șapte ani, în 1828 să vedem apărând sub redacția lui I. M. C. Roseti, „Fama Lipscăi”

despre a cărei durată nu ni se păstrează nici o însemnare.

Încercările de până acum au fost toate, după cum am văzut, în afara hotarelor Principatelor Românești, unde ziariștea ia ființă odată cu ocupația rusească din 1829-34 și sub „obiăduirea” Regulamentului Organic.

Intrădevar, la 1 Iunie 1829, Gheorghe Asachi dă la lumină primul număr din „Albina Românească” la Iași, iar Eliade făcuse să apară, două luni mai înainte, la 8 Aprilie 1829 „Curierul românesc” la București, pentruca între anii 1836-1847, tot el să tipărească cea dintâi revistă românească „Curier de ambeserele”.

Cu fiecare an, numărul periodicelor românești sporește, ca o consecință a dezvoltării opiniei publice și astfel constatăm că în 1832 apare „Buletin, gazetă administrativă”, la București; în 1833 „Buletin foae oficială” la Iași; în 1835 „Gazeta Teatrului Național”, București; doi ani mai târziu, Carcalechi care se strămutase la București scoate „Cantor de avis și comers”.

În acest timp, Gheorghe Bariț, reușește să tipărească la Băsoav, începând dela 2 Ianuarie, la 25 Decembrie „Foaie Duminiții” iar la 12 Martie scoate „Gazeta de Transilvania” al cărei centenar s'a sărbătorit în primăvara aceasta.

Până la această dată, urmărirea aparițiilor de periodice a fost lesnicioasă, dar cu fiecare an nou, alte gazete și reviste apar, în diferite colțuri ale pământului românesc, ajungându-se ca acum, pe răbojul dezvoltării presei românești să se numere peste cincisprezece mii de creștături, fiecare creștătură reprezentând viața unui periodic.

În paginile acestor publicații se poate întâlni scrisul tuturor acelor care, sub nu importă de formă, au mănuit condeiul.

Iar cine vrea să răsfășească colecțiile vechi, nu va putea face acest lucru decât doar la Biblioteca Academiei Române, unde se păstrează, cu cea mai desăvârșită grijă, această comoară a scrisului românesc.

Înglobeate la început, laolaltă cu cărțile, când numărul lor a devenit prea mare și pe măsură ce metodele de organizare bibliotecărească pătrundeau la noi, s'a luat hotărârea de a se înființa un serviciu aparte, în sarcina cărui să cadă aranjarea colecțiilor de periodice.

Bazele noiei secțiuni s'au pus în anul 1905, așa cum arată următorul fragment din raportul Comisunii Bibliotecii din 2 Martie 1904: „Publicațiunile periodice românești, zăzarele, revistele, a căror așezare și inventariere după format a început din anul trecut, acum sunt definitiv așezate, trecându-se într'un inventar

(Urmare în pag. 7)

Un câțeluș de soi

de ION DRAGOMIR

Întâmplarea s'a petrecut într'un ajun de Crăciun, la Paris.

Toamă mă săpuneam în fața oglinzii cu gândul de a mă bărbieri, când auzii o ușoară bătăie în ușă.

Tresării nelineștit. Mă mutasem abia de câteva zile în hotelul acela; nu așteptam, deci, nicio vizită.

— Intră! incuviințai cu jumătate de gură. Ușa se deschise cu oarecare violență și în cameră năvăli Ilie Teodorescu, celebrul violonist, care împreună cu orchestra-i țigănească a dus faima muzicii noastre populare în toate capitalele Europei și chiar peste ocean, în America.

El făcu doi pași spre mine, apoi, fără măcar să-mi dea binețe, se prăbuși pe un scaun, cu brațele blegi, cu trupul și privirea năucă.

Surpriza imi era atât de mare, încât vreme de câteva secunde nu știui ce să-i spun, nici ce să-l întreb. Îl priveam impietrit, cu săpunul de ras într-o mână, cu săpunul într-alta.

Deodată, Ilie prinse a geme: — Sunt nenorociți!... Sunt distrusi!... Sunt!... Îmi veni prin gând să umplu un pahar cu apă rece, oferindu-i-l.

— Haide, bea!... Linștește-te!...

El luă paharul și-l goli, cuminte. Suspina apoi din adânc, rostogolii ochii mari ca două măsline, își duse mâna prin şuvițele de păr îndoite bine plepănate și încercă să-mi spună necazul care-l rodea.

Vorbea greoi, în fraze trunchiate, întrerupându-se adesea spre a geme, spre a se tângui, spre a-și blestema soarta sau spre a injura.

Pănia care-l adusese în halul acela nu era extraordinară. Se rezuma la o simplă ceartă casnică, — cu urmări, însă, destul de serioase în perspectivă.

Ilie Teodorescu trebuia să plece în chiar seara aceia la Berlin, unde semnasese un important angajament pentru el și orchestra. Tania Stephanovna, — soția lui nelegitimă (viețuiau împreună de cincisprezece ani), — refuzase, pe neașteptate, să-l urmeze, din pricina pe care nu le lămură prea bine.

Teodorescu își jubea însă nevasta peste măsură și nu voia să se despartă de ea. Pe de altă parte, toate economiile menajului, — și erau importante căci Ilie câștiga multe patale, — se aflau la bancă, pe numele Taniei Stephanovna, care înțelegea nu numai să se despartă de violonist, dar să-l lase și calic deabinele.

— A zis că nu scoate nici o lescăie din bancă, și că să fac ce m'o tăia capul!... Că destul și-a amărit zilele, timp de cincisprezece ani, cu mine!... Că un asemenea sacrificiu se plătește.

Încercai să-l liniștesc, desigur, cu vorbe dearte:

— Lasă, Ilie!... Certurile casnice sunt ca ploile de vară, durează numai câteva minute!... Văi mai ciorovăit voi și altă dată. El clătină capul cu necaz:

— Tania e încăpățănată și nu se împacă repede. Dacă n'ar fi chestia cu plecarea la Berlin, nu m'aș îngriji atâta. Dar mâine seară

trebuie să cânt la „Caucaz” pe Unter den Linden... Contractul prevede în caz de „forțat” o despăgubire de 10.000 de mărci!...

În asemenea împrejurări e greu să dai sfaturi înțelepte. Îndrăsnii, totuși:

— Ce-ar fi să pleci și să aștepti până ce Tania se va potoli?... Sunt sigur că are să vină după tine la Berlin!... În ce mă privește, voi face totul spre a o convinge.

Ilie surâse amar:

— Să plec!... Cu ce să plec?... N'am nici o sută de franci în buzunar. Și trebuie să plătesc drumul pentru toată orchestra!...

Dacă aș fi avut bani, poate că într'un acces de noblețe, — multe face omul în viață! — i-aș fi oferit lui Ilie suma trebuincioasă. Dar trăiam și eu de azi pe mâine, luptând tare anevoe cu mizeria Parisului.

— În acest caz, băguil, nu văd nicio soluție!...

— Ba da, mă întrerupse prietenul meu. Ar fi una: să te duci la Tania și s'o convingi să plece cu mine chiar astă seară. Sunt sigur că tu vei găsi argumentele potrivite spre a-i schimba hotărârea.

Și ca să-mi înfrâng orice împotrivire, Ilie mă copleși cu un potop de complimente privitoare la deșteptăciunea, la istețimea, la puterea mea de convingere.

Nu mai puteam sovăii.

— Bine!... Mă voi duce să vorbesc cu Tania!

Pe dată înveselii, violonistul își sări de gât și mă îmbrățișă.

— Ah!... Mi-a venit inima la loc!... Haide, aleargă!... Eu te aștept la „Café de la Paix”!

*

Tania Stephanovna era o femeie de vreo patruzeci de ani pe care-i purta cu distincție și abundentă. Pe vremuri, fusese artistă de operă și se pare că recoltase oarecari succese pe scenele teatrelor din vechea Rusie.

De când se încurcase cu Ilie Teodorescu renunțase la cânt și joc, spre a avea prilejul să amintească zilnic violonistului de marele sacrificiu pe care îl consumase în paguba artei. De fapt, arta nu se resimțea peste măsură de pierderea îndurată, și nici Tania nu se ofilea roasă de remușcări. Ci, dimpotrivă, se desvolta în toate trei dimensiunile cunoscute de știința geometriei.

Tania considera legătura cu Teodorescu drept o „mezalianță” pe care o exprima într'un suspin întovărit de tremurătura sânilor mari și rotunzi.

— Vai! Mon cher!... Nici nu-ți dai seama ce înseamnă să-ți legi zilele cu un țigan!... Când ai cunoscut omagiile marilor duci și ale întregii nobilimi ruse.

„Țiganul” se făcea că nu aude. Și pentru ca Tania să uite „mezalianța” o copleșea cu bijuterii, cu blănuri, cu daruri și cu tot ceea ce poate face plăcere unei femei.

Cât privește relațiile mele cu fosta actriță de operă, ele nu erau prea cordiale. Rusoica nu-mi ierta stima sinceră pe care o purtam lui Teodorescu și nici, — mai ales, — faptul de a fi compatriotul lui.

Cum, pe de altă parte, mă ocupam și cu rezolvarea corespondenței pe care violonistul o purta cu impresarii din toate colțurile lumii,

Tania găsisse de cuvință să mă boteze cu simpaticul titlu de „secretar țigănesc”.

Dacă nu mă iubea deloc, în schimb rușoica se cam temea de mine. Avusesem norocul să o surprind de mai multe ori călcând alături cu drumul, căci avea slăbiciune pentru dansatorii „stil argentinian”, — înalți, subțiri, cu ochii m'gdaiați și părul negru, unsuros. Cu cât se îngreșă mai tare, cu atât slăbiciunea aceasta o stăpânea mai temeinic.

Cum e firesc, Ilie Teodorescu nu bănuia păcatele nevaste-si...

„Dar Tania Stephanovna mai avea o pasiune: pe Fanfan, — un câțeluș pitic cu părul negru, scurt și care, cu coadă cu tot, nu măsura mai mult de o șchioapă. Un adevărat câțel fenomen, care obținuse zeci de premii la expozițiile de câini, și nu se hrănea decât cu cacao și biscuiți englezești originali, marca „Huntley Palmers”.

*

— Mă gândeam la toate acestea, în timp ce un taxi mă ducea către domiciliul Taniei Stephanovna, în rue de Provence (Ilie voise cu orice chip să iau un automobil de piață, spre a câștiga timp).

Rusoica era acasă. Mă primi cu destulă răceală și înainte ca să deschid gura spre a articula un cuvânt îmi reteză orice elan oratoric:

— „Țiganul” te-a trimis?

— Da! mărturisii.

— Atunci, te rog să pleci! îmi porunci ea, întinzând mâna spre ușă într'un gest teatral. Nu sunt dintre cei cari-și pierd repede cumpătul, când mă află în nobila slujbă a prieteniei.

În loc să plec, mă trântii pe un scaun și-mi îndesai pălăria pe cap. Apoi, nu mai puțin teatral declamai:

— Doamnă! J'y suis, j'y reste!

Tania, care ignora probabil faimoasa frază rostită de generalul Bazaine la Metz, nu păru impresionată de gestul meu. Îmi întoarse pur și simplu spatele și trecând în sala de baie, se incuie cu cheia.

Timp de câteva minute șezui zăpăcit de gestul rușoicei. Căutam o frază scurtă și convingătoare pe care să i-o strig prin ușă, un argument căruia să nu i se poată împotrivi.

Bănuiam că refuzul de a pleca era motivat mai mult de o pornire trecătoare. Desigur, vreo proaspătă aventură cu vreun argentinian, era pricina purtării Taniei. Dar aventurile cu argentinienii nu ținneau niciodată prea mult... Ele nu erau iubiri, ci... capricii sentimentale. Și dacă iubirile sunt greu de lăcuit, capriciile, în schimb, n'au nevoie de vrăci nici deșcăntece.

Fraza pe care o căutam nu venea.

Zadar mă frământai timp de câteva minute, rotind ochii în jurul-mi.

Deodată zărlii, pe un fotoiu, o formă meagră mișcându-se. Era Fanfan, câțelul pitic, nelineștit probabil că nu mai vedea pe scumpa lui „memere”, cum își zicea Tania alintându-se și tânguind buzele.

În clipa aceea mă fulgeră un gând năstrușnic.

Mă ridicai, mă apropiai de câțel, îl luai bineșor în brațe și începui să-l mângâi. El scoase o limbuță roză ca o petală de trandafir și mă linse pe mână.

Fără pierdere de timp, mă îndreptai spre ușă, o deschisei hoțeste și o zbughii, luând pe Fanfan cu mine, ascuns în buzunarul pardesiului.

Afară, făcui semn primului taxi care trecea, poruncindu-i să mă ducă în celălalt capăt al Parisului.

Când fui destul de departe de locuința Taniei, oprii mașina, intrai într-o cafenea și mă dusei la cabina telefonică, cerând legătura cu locuința rușoicei.

Ea îmi răspunse la celălalt capăt al firului cu voce atât de moartă, încât înțelesei că observase dispariția câțelului.

— Dumneata ești, Tania? o întrebai răpăcat, aspru.

— Da!

— Afă că eu am furat câțelul!

— Mizerabile! suspina ea.

— Și mai afă că dacă nu te împaci imediat cu Ilie Teodorescu, îmi voi permite cruzimea să fiu hingherul lui Fanfan al d-tale. Mă auzi?

— Te aud! miorlai femeia cu vocea înecată de plâns.

— Așa dar, ține minte ce-ți spun: hingher nimic altceva, decât hingher!... Equarrisseur, Madame! Caută explicația cuvântului în „Larousse”!... Afară de cazul când vrei să te împaci cu Ilie și să pleci la Berlin, astă-seară, împreună cu toată orchestra.

Tania Stephanovna suspină încă de câteva ori, până ce avu puterea să mă întreb:

— Și, dacă plec la Berlin, mi-l dai înapoi pe Fanfan?

— Desigur!... Diseară, pe peronul gării, înainte de plecarea trenului, îl vei primi în brațe.

— Viu și nevătămat?

— Viu și nevătămat!

— Mi-o juri?

— Ți-o jur!... Și încă, pe tot ce poțestii!... Tania tăcu o vreme, făcându-și nu știu ce socoteli. În vastul ei piept se dădea, poate, o luptă corneliană. Între amant și câțel, oare, cine avea să învingă?...

În sfârșit, femeia se hotărî. Ea șopti în pâlăia telefonului:

AL. IORDAN

— Bine!... Spune-i lui Ilie să vină acasă!... Și ai grijă de Fanfan: să nu-i dai să mănânce decât biscuiți „Huntley Palmers” și două lingurițe de cacao!... Ah! pauvre toutou chéri, pe ce mâini a încăput!...

Îi întrerupsei bocetele agățând scurt receptorul telefonului și alergând la „Café de la Paix” unde Ilie Teodorescu mă aștepta bățând din picioare pe sub masă și fumând țigare după țigare.

Îi strigai de departe:

— S'a făcut!

Nu-i explicai însă în ce fel o convinsesem pe Tania și nici nu i-l arătai pe Fanfan care sta liniștit în buzunarul pardesiului sugându-mi un deget.

*

Adevărul e că minuscula lighioană imi era și mie dragă. Pentru nimic în lume nu i-aș fi putut face un rău cât de mic.

Trebuind acum să-i port de grijă până seara, la plecarea trenului spre Berlin, — căci dacă l'aș fi predat stăpână-si mai din vreme, poate că femeia iarăși s'ar fi răzgândit, — mă dusei într'un magazin de comestibile să-i cumpăr biscuiți „Huntley Palmers”.

Nu găsi.

Trebuî să intru în vreo cinci prăvălii până ce un vânzător îmi spuse că avea toate felurile de biscuiți fabricați de casa „Huntley Palmers”.

— De cari doriți?... Avem cu stafde, cu migdale, cu unt, cu sare!... îmi înșiră vânzătorul.

— Cât costă kilogramul? avui prudența să întreb.

— Cincizeci de franci!

— Puteți să-mi dați o sută de grame din cei cu unt?

— Nu!... Regretăm!... Biscuiții aceștia sunt de fabricație englezească și se vând numai în cutii originale de un kilogram!... Vă putem da însă biscuiți franțuzești, tot atât de buni și mult mai efini.

— Bine!... Puneți-mi o sută de grame! zisei stingherit și contrariat că nu aveam destui bani spre a cumpăra câțelului hrana favorită.

Îmi făcui socoteala, totuși, că până seara nu avea ei să moară de foame!... Și plecai din prăvălie cu pachetul agățat pe degetul cel mic.

Emoțiile din ziua aceea mă istoviseră.

M'am dus deci într-o cafenea-berărie, cu gândul să mănânc o „choucroute” în timp ce lui Fanfan îi voi da puțină cacao cu lapte și pezmeciori.

Câțelușul, cuminte și dragălaș, nu se arătă mofturos. Ronțăi un pezmec, lipăi din farfuriuara cu cacao.

Când terminai aproape de mâncat varza, cerui un ziar și începui să citesc știrile zilei. La câțel nu mai luam seama.

Atunci, s'a produs înspăimântătoarea ne-

norocire. Profitând de neatenția mea, javra se apropie de farfuria cu „choucroute” și înfulecă lacom tot ce mai rămăsese: varză, pieliță cârnaților, șoricul dela slănină.

Am scos un răcnet de fiară și m'am repezit la el.

Fanfan mă privea linștit, bățând din codița subțire ca o rămă.

— Nenorocitul, ce-ai făcut?

Drept răspuns, câțelul scoase limbuța-i roză și se linse pe botșor.

*

Inconștientul!... Am petrecut o după amiază chinuitoare.

Mă așteptam în fiecare clipă să-l văd pe Fanfan căzând cu burta în sus, zbătându-se, chinându-se, apoi murind de indigestie.

Mă cutremuram la gândul că, pe nevrute, puteam într'adevăr deveni un odios hingher.

Timpul se scurgea greu, ca și cum o nevăzută mână frâna crugul vremii. Și trenul de Berlin pleca abia peste câteva ceasuri.

Cel puțin, dacă Fanfan ar fi rezistat până în clipa când l'aș fi predat Taniei Stephanovna!...

„Norocul, care nu m'a părăsit la nicio ananghie, mi-a fost și de data aceasta propice.

Câțelul a trăit până seara.

M'am dus în gara de Nord și l'am predat stăpână-si, care l'a îmbrățișat cu adevărate lacrimi de bucurie.

Apoi, mi-am luat ziua bună dela Ilie Teodorescu și dela ceilalți muzicanți. Până la sfârșit, chiar Tania mi-a întins mână.

Când trenul s'a pus în mișcare, l'am strigat pe Ilie la fereastră și i-am făcut semn că voesc să-i spun ceva, în taină.

— Dar, rămâne între noi, nu-i așa?

— Desigur! a jurat el.

— Ghici, ce a mâncat Fanfan azi la prânz?

— Biscuiți cu cacao! făcu el.

Trenul își mărea viteza și prinsei a alerga pe lângă vagon.

— Nu!... Altceva!

Și pentrucă alergarea îmi tăia suflul, mă oprii pe loc făcând mâna pâlăie la gură:

— Varză cu cârnați, domnule! Choucroute alsacienne!... Mă auzi?... Varză cu câr!...

N'am mai putut termina. Ilie Teodorescu sărise brusc dela fereastră spre a o sprijini pe Tania.

Rusoica auzise totul. Și leșinase.

Cântecul făcliei

În seara cu-adormiri de clopoței
Când ingeri mulți coboară pe alei,
Copil cu praf de soare 'n părul brun
De ce m'aprinzi în pomul de Crăciun?

...Odată-am fost în rouă și grădini
Și floarea buzele-și topia în mine.
Prinți-sfinți veneau să mă sărute: crini,
Și zâne mă purtau la sân: albine.

În albele alee 'mpărătești
Veneau din zori ursitele 'n calești,
Blagoslovind în leagăne cu-altiță:
„Să fii ca fagurii de dulce, jupăniță”.

Intr'un amurg murii, Făclie fui.
Am ars pe pleoape de argint ades
Și 'n mâini de nuferi mă 'ngropau, când șui
În seri, cărări urcam, după cules.

...Și prohodeau în urma mea chemări,
Cum palidă clipeam în vântul rece.
Treceam pe ape multe și prin țări
Pe unde numai luna toamna trece.

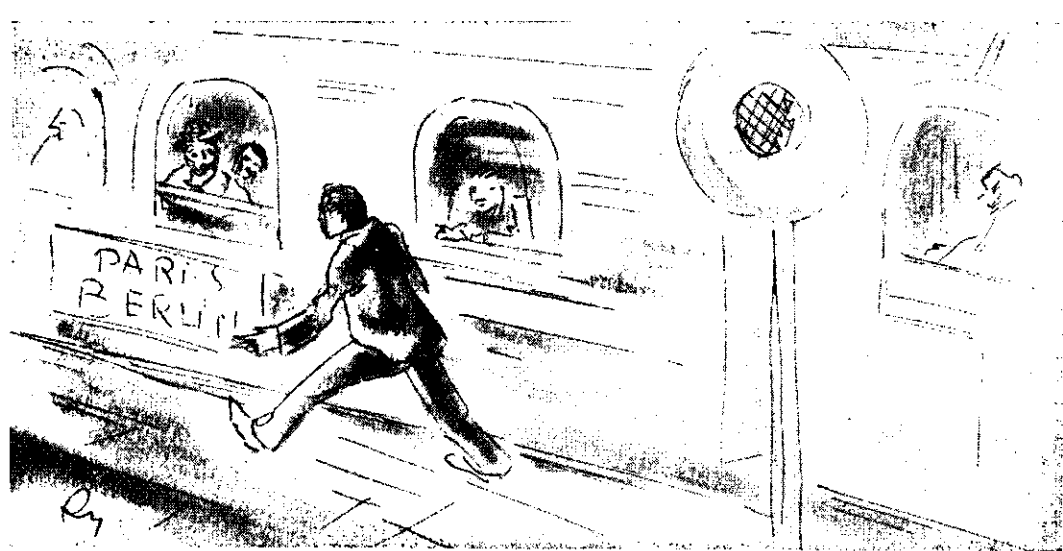
Albeam la nunți de crai și împărați
De mă purtau pe telegari trei frați,
Aprinsă străjuiam la mese mari,
Când noaptea se'mbăta pe sub arțări.

Cuminte-am stat apoi vopsită roș.
Țipa în fundul lumii un cocos,
Și ingerii veneau pe scara grea
În ulița de glasuri și de nea.

...Din fulgi în seara basmelor ce mint
De ce m'aduci în mână ta de-argint?
Copil cu glas sfielnic, trist și bun
De ce m'aprinzi în pomul de Crăciun?

AL. RAICU

*) Din volumul „Hronic” ce va apare în colecția „Universul literar”.

Biblioteca Academiei Române

(Urmare din pag. 6-a)

special spre a forma o secțiune cu totul deosebită de celelalte cărți”.

Iar un an mai târziu, Ion Bianu aducea la cunoștința plenului academic, situația acestei secțiuni, prin cuvintele: „Catalogarea publicațiilor periodice și așezarea lor după format fusese începută în 1903; ea a fost continuată în anul trecut înscriind-se în inventar dela No. 985—1570 și făcându-se controlul amănunțit al lipsurilor și descrierea bibliografică a tuturor colecțiilor de periodice românești”.

Tot acest serviciu păstrează și colecțiile de reviste străine, pe care Biblioteca Academiei Române le posedă fie prin abonamente, fie prin donațiuni ori schimburi cu publicațiile pe care le tipărește Academia.

Se cuvine să amintim cu acest prilej că, cel care și-a înscris în mod deosebit numele în noua organizare ce s'a dat secțiunii periodice este Al. Sadi-Ionescu, care mai apoi, împreună cu Nerva Hodoș, a publicat cel dintâi catalog descriptiv al acestui gen de publicații, cunoscut sub titlul „Publicațiile periodice românești (ziare,

gazete, reviste)” și care cuprinde evoluția presei românești dela 1820 la 1906.

Astăzi această secțiune a Bibliotecii Academiei Române constituie nu numai un tezaur fără pereche în țară, dar și un exemplu demn de urmat, de orice bibliotecă zelată pentru prestigiul ei și dorință de o organizare model.

Înainte de a încheia aceste rânduri, găsesc cu cale să amintesc și de o altă bogăție a celei mai de seamă dintre bibliotecile românești — foile volante — cărora începuse a li se da o orânduire prin 1910, apărând în 1912 chiar o broșură „Foi volante din colecțiile Academiei Române (1642—1866)” de Al. T. Dumitrescu, dar al căror aranjament a fost pășit datorită marelui număr de asemenea publicații și a lipsei de fonduri necesare orânduirii lor.

Dacă acest gen de publicații nu pot fi puse la dispoziția publicului ele sunt însă bine păstrate în mape și așteaptă doar vremuri mai bune care să le prilejuiască și lor circulația.

Elemente noi în cercetarea literară

Tema și motivul

de GEORGE C. NICOLESCU

Este de remarcat în studiile literare din ultima vreme, în cele apăsătoare și în cele delirante care se țin în curent cu mișcarea științifică de peste hotare, o tendință de a face să vorbească anumite cule ale operei, care mai înainte nici nu erau luate în seamă. Insistența din ce în ce mai mare nu numai asupra „formei”, într-un înțeles mult mai puțin extern ca înainte însă, dar asupra structurii operei, asupra tehnicii artistice cu care este ea executată, asupra artei cu care sunt îmbinate toate elementele pentru a scoate cea mai echilibrată construcție duce cercetările moderne pe drumuri cu totul noi. Este în această înclinare, care fără îndoială va trebui să se generalizeze, recunoașterea că mai presus de orice, într-o operă de artă interesează ceea ce este realizare, punere în valoare a unor virtualități, izbândă asupra greutăților de construcție și de expresie. Incontestabil, aceasta nu înseamnă însă, cum s'ar putea grăbi unii să concludă, negațiunea istoriei literare. Tocmai din potrivă, arată cum această disciplină se adaptează tuturor necesităților pentru o cât mai adâncă și completă cercetare, fără a neglija un moment caracterul de artă al operei, care trebuie scos în lumină. Pentru că toate tendințele amintite nu se bazează decât pe istorie literară și nu sunt puse în practică decât de istorici literari.

Prin aceste cercetări moderne, unele studii mai întinse, altele simple articole de adăncire parțială, se pot întâlni destul de des utilizate formulările: **temă și motiv**.

Acești termeni sunt foarte vag precizați; iar noțiunile lor sunt încă fluctuante. Încerc totuși să spun un cuvânt în această problemă și să propun un consens în utilizarea și precizarea acestor noțiuni, deși sunt foarte puțin lucruri, fie teoretice, fie de exemplificare, în acest domeniu. Chiar rarele lucruri scrise asupra unor astfel de chestiuni nu constituiesc decât un punct de plecare, iar nu un îndreptar, pentru cercetătorul literaturii culte. Și, din două motive. În primul rând, pentru că cele mai multe asemenea încercări de sistematizare tematică au fost făcute pentru folclor. În al doilea rând, pentru că, atunci când sunt consacrate literaturii culte, ele sunt pline de confuzii, de exagerări sau de rigiditate, dacă nu de toate trei la un loc.

Pentru a te putea apropia de valoarea justă a acestor termeni, un ocol prin muzică, domeniu în care ei sunt bine lămurii, se impune. Nu trebuie să rămânem însă dominați de conceptul muzicii, care nu totdeauna rămâne valabil în literatură. Ne vom folosi de noțiunile care acolo sunt mai bine fixate numai ca puncte de plecare în determinarea și precizarea prin analogie a unor termeni noi, care să echivaleze cu niște noi instrumente de lucru în cercetările literare.

Trebuie să se țină seamă că în muzică, tema și motivul nu pot fi găsite decât în desfășurarea expresivă. Ele nu vor avea un cuprins ideatic decât atunci când vor figura în bucăți care se învecinează cu literatura, cum este în opera wagneriană. Altfel, motivul ca și tema sunt simple elemente melodice, formale intrinsec, fără conținut intelectual propriu, afară de cel pe care îl sugerează apariția lor în anumite momente și în anumite contraste. În afară de opera lui Wagner și cele care se situează în aceeași școală, muzica nefiind nici povestire, nici descriere, ci numai sentiment (cf. H. Riemann, *Les éléments de l'esthétique musicale*, p. 245), este ușor de înțeles că toate nuanțarea, toată mișcarea și tot interesul vor sta în combinarea temelor și a motivelor.

În muzică, toată mișcarea, esențială vieții ce trebuie să pulseze în orice operă de artă, se naște din contrastul motivelor orânduite pentru a alcătui o temă și din opoziția temelor. Dar muzica „pură”, după părerea celor mai autoritate, „nevoind să reprezinte altceva decât ceea ce e în sine și prin sine” (H. Riemann, op. cit. p. 277), motivul și tema sunt numai elemente expresive, lipsite de latură descriptivă sau dramatică (păreri contrare vezi în H. Riemann, op. cit. p. 275 și urm.; J. Combarieu, *Les rapports de la musique et de la poésie*, p. 60—62). În momentul în care însă trecem din muzica „pură” în cea așa zisă cu „program”, vedem că și motivul și tema își schimbă rolul inițial și acumulează o semnificație nouă, simbolizând o idee. Cu atât mai mult, când ele vor fi descoperite în literatură, se va vedea că nu sunt numai niște simple forme expresive, ci au și un conținut intelectual.

Muzica și literatura vor să transmită sentimente. Mijloacele lor pentru ope-

rarea acestei transmisiuni nu sunt însă identice. Pe câtă vreme muzica „transpune direct sentimentele din sufletul compozitorului în acela al auditorului” (H. Riemann, op. cit. p. 245), literatura are nevoie de elemente intermediare, furnizate de anecdotic, prin desfășurarea cărora cititorul să poată încerca sentimentele pe care vrea să i le sugereze artistul. Dat fiind acest intermediu, tema și motivul sunt constituite în literatură de elemente pe care nu le putem avea în cadrul unei bucăți muzicale.

Și în muzică, și în literatură, pentru o operă este socotit fundamental conflictul care dă mișcare și unitate.

În muzică „pură”, unde nu avem decât forme expresive, conflictul este împletirea motivelor din cele două teme ce au fost enunțate. În opera wagneriană, prin care ne putem orienta și apropia mai ușor de literatură, din cauză că fiecare element expresiv este întovărit de o semnificație logică, sunt motive toate detaliile orchestrale tipice care caracterizează un sentiment, o acțiune sau un personaj, iar tema este tocmai conflictul fundamental al dramei. De unde deci în muzică fără „program” erau necesare două teme pentru nașterea conflictului, pentru că temele n'aveau niciun conținut ideatic, în opera wagneriană o singură temă este suficientă pentru a clădi pe ea tot edificul dramatic și muzical, pentru că ea, având o semnificație ideatică, cuprinde toate elementele care să-i poată da dinamism de care are nevoie. Prin analogie cu această operă wagneriană, care este o atât de solidă punte de trecere între muzică și literatură, se poate afirma că, în aceasta din urmă, **tema este esența conflictului, privită ca un tipar, pe latura etern-umană a lucrurilor, redată printr-o formulare scurtă și cât mai cuprinzătoare**.

Ca să se vadă cât de puțin contează subiectul sau, în orice caz, cât trebuie să se facă abstracție de ceea ce este vestimentul ocazional al unui conflict etern și cât de adânc trebuie să cobori spre ceea ce este esența conflictului, nud de anecdotic, e suficient să dau câteva exemple. Tema *Luceafărului* lui Eminescu, a lui *Lohengrin* de Wagner și a lui *Moise* de Vigny este aceeași: raportul dintre omul de geniu și muritorii de rând, raport antagonic, generator al unor eterne conflicte. Tema mai tuturor romanelor d-lui Ionel Teodorescu este: efortul eroului, în ciuda tuturor elementelor externe sau interne potrivnice, pentru realizarea dragostei de care are nevoie în desăvârșirea creației sale de artă sau de viață. Este, de asemenea, tema ultimilor și celor mai importante din romanele lui Charles Morgan. Și totuși, câte deosebiri între *Turmul Milenei* și *Lorelei*, între *Golia* și *Sparkenbroke*!

Dacă, în ce privește concepțiile de esențialitate și conflict, pe care trebuie să le cuprindă neapărat în formularea sa, pe de o parte, în ce privește rolul pe care poate să-l joace pentru o cât mai obiectivă încadrare a unei opere, tema este o noțiune modernă în cercetările literare, ideea în sine o putem afla cu mult înainte. Desigur, nu poate fi vorba de ceea ce numim noi astăzi **tematică în Cours de littérature dramatique** ou de *l'usage des passions dans le drame* al lui Saint-Marc Girardin, din 1843 (din care eu n'am putut cerceta decât cele trei volume ale ediției a patra, din 1852—1855). Dar este foarte interesant să vezi că în linii generale cam acesta este principiul de bază, aplicat în clasificarea operelor nu numai dramatice, care sunt grupate pentru a fi studiate, indiferent de epoca și literatura care le-a produs, în deosebite capitole, după deosebirile lor conflictuale fundamentale. Este de așteptat ca scopul acestei cercetări să nu fie cel pe care îl avem noi și prin această clasificare să se rămână tot la periferia unei examinări pur literare, când autorul mărturisește din capul locului că i-a plăcut să arate, pe cât i-a fost cu putință, „l'union qui existe entre le bon goût et la bonne morale” (v. I. p. 2). Dar principiul grupării după conflictul central este vizibil din citarea câtorva titluri de capitole, în care, apoi, exemple literare vin să lămurească totul: *De la lutte de l'homme contre la douleur physique*, *Philoctète de Sophocle* — *D'une scène du roman de Notre Dame de Paris*, par M. Victor Hugo; *De l'ingratitude des enfants*; *De la haine fraternelle*; etc., etc.

O adevărată sistematizare a situațiilor fundamentale încearcă Georges Polti, care socotea că poate cuprinde în cele 36 de situații dramatice pe care le formulează el (*Situations dramatiques* — în înțelesul de **conflict** și fără să se limiteze la teatru) întreaga literatură universală. Lucrării acesteia a lui Polti: *Les trente six situations dramatiques*, care nu întrebunțează noțiunea de temă și nu arată unde ar putea duce această încadrare în anumite situații fundamentale, i se poate imputa faptul că limita numărul situațiilor, deși prin subdiviziuni (nu totdeauna logice), ea însăși multiplică enorm numărul lor, și că adesea nu vede realul conflict, clasificând greșit multe opere. Îi rămâne însă meritul de a fi încercat cea dintâi

o astfel de catalogare a temelor, chiar fără să-și dea seama că face aceasta și fără să formuleze totdeauna în chipul cel mai fericit. Rigiditatea ei, vizibilă și prin aceea că socotea necesare alăteia suprapuneri ale situațiilor dramatice și că în chip cert orice situație urma să fie încadrată în una din cele prevăzute mai dinainte, este răscumpărată prin aceea că avem în ea nu un îndreptar, dar, ceea ce câteodată este mai prețios, un punct fix dela care se poate pleca în cercetările actuale.

Este ciudat că o operă cu mult mai recentă: *Répertoire des thèmes de Marcel Proust* (Paris, 1935) a lui Raoul Ceily, răspunde cerințelor moderne mult mai puțin decât cea anterioară și decât te-ar face titlul ei să te aștepti. Departele de a fi un repertoriu al temelor, lucrarea aceasta este un fel de indice al materiei romanelor lui Proust, pentru că cineva să poată descoperi cu ușurință „tel passage qui l'avait primitivement frappé” (*Avertissement*, op. cit. p. 7). În acest scop, sunt grupate în ordine alfabetică toate pasagiile în care e vorba despre dragoste, despre moarte, despre muzică sau despre unele persoane. Este mai puțin chiar decât un catalog al motivelor, un simplu „aide-memoire”, cum îl numește și autorul, de folos pentru orientarea în opera atât de amorfă a lui Proust.

Și în literatura noastră, ca și în Apus, primele încercări de tematică s'au făcut asupra folclorului. D-rul Schullerus a dat o prețioasă încadrare a basmelor noastre în tipologia lui A. Aarne. În literatura cultă, primele studii bazate pe o cercetare a temelor le face D. Prof. D. Caracostea. Chiar în *Poetul Brătescu-Voincești*, dar mai limpede în cursul *Opera lui Mihail Eminescu*, ținut în 1931—1932 și litografiat. Cum era și firesc pentru vremea aceea, când, mai mult decât azi, noțiunile erau vagi, se recunoaște greutatea ce o provoacă „neprecizia termenilor” și se propun termeni deosebiți de cele actuale (op. cit. p. 44). Chiar în lucrarea recentă: *Artă cuvântului la Eminescu* (Buc. 1938), D-sa rămâne consecvent și vede în tip „Situatiunea fundamentală... în cuprinsul căreia se pot grupa felurite elemente expresive”, pe când **motivul** este „un rezort parțial, menit să ducă acțiunea mai departe” (op. cit. p. XXV). Ori că de legitimitate este opinia D-sale, că **tip** reprezintă o noțiune mai statică, deci sugerează ideea unei situații mai solid precizată, mai „tipică”, îmi îngădui să cred că necesitatea de a nu se mai face confuzii, fiecare întrebându-se același cuvânt pentru altă noțiune, impune să abandonăm aici termenul **tip** în favoarea celui de **temă**, care și etimologic corespunde mai bine. **Tipul** și **tipologia** ar rămâne să fie utilizați numai acolo unde va fi vorba de personaje, de tipuri umane.

Lămuriri oarecum asupra noțiunii de temă, s'ar cere și o precizare a folosului ce poate rezeși pentru cercetarea literară din utilizarea ei.

Este foarte greu de vorbit în abstract, fără documentare și fără exemple. Dacă însă analogia servește la ceva, atunci este foarte instructiv folosul pe care îl aduce folclorului încadrarea în tipologia (de fapt în tematică) lui A. Aarne, alcătuită la 1910. Pentru identificare, comparație și caracterizare, utilizarea unei tematică generale a literaturii ar fi de o însemnată care poate ar depăși așteptările noastre. În stadiul în care ne aflăm și în care trebuie să recunoaștem că se tatonază foarte mult, pentru că știința istoriei literare încă nu și-a găsit nici toate legile de cercetare, nici toate certitudinile, e greu de admis că poate exista o tematică valabilă pentru toate operele literare, unde acestea să fie așezate ca în niște sălțărăse gata pregătite. În cazul acesta, încercarea de a alcătui tematică unui scriitor este inutilă? Socotesc că nu. Este adevărat că rostul tematicii unui scriitor este de a individualiza o operă, prin compararea vsmântului (înțelegând prin „vestmânt”: subiect, gen, stil, tehnică, arhitectonică) în care a îmbrăcat o anumită situație fundamentală cu „vestmântul” în care sunt îmbrăcate toate celelalte opere, indicate de o tematică generală, că dezvoltă aceeași situație fundamentală. Dar tocmai prin această încercare individuală se va putea pasi spre o tematică definitivă. Evident, este greu de crezut, deși nu imposibil în definitiv, că vom avea vreodată scheletul, cum este în chimie tabloul lui Mendeleiev, în care nouă să nu ne rămână de așezat decât titlurile. Probabil totuși că numărul temelor esențiale va putea fi stabilit cu oarecare precizie cândva. A descoperi o temă nouă va fi deci mai târziu un merit tot atât de mare ca, astăzi, descoperirea unui corp simplu în chimie.

Ajunzând la această tematică generală, din care cercetătorii vor trebui să-și facă un ideal, după cum azi au un ideal într-o bibliografie generală, este lesne de înțeles căte lucruri se pot explica mai ușor, având grupate la un loc toate operele care dezvoltă același conflict fundamental, aceeași temă. Numai privind astfel (și este ușor de înțeles de ce azi asemenea priviri sunt atât de

grele și de rare) poate să-și dea cineva scama dacă un scriitor este mai mare decât altul, tocmai prin chipul cum a izbutit să îmbrace și să însulească o aceeași temă într-o formă cu valorile ei proprii. Și este deosebit de interesant să vezi tocmai în ce „subiect”, cu ce posibilități de artă și cu ce semnificație adâncă a reușit un scriitor să realizeze o temă pe care un altul o va realiza în alt „subiect”, cu alte elemente stilistice și arhitectonice și cu totul cu alt răsunet lăuntric. Tocmai prin această diferențiere se poate ajunge mai ușor la o scară de valori care, cu tot relativismul ei, nu va avea nimic arbitrar.

S'ar putea totuși imputa că se cere un prea mare devotament pentru viitorul științei literare, cercetătorului care va porni să alcătuiască tematică unui scriitor, îndreptându-se numai spre această himeră care este tematică generală și care este necunoscutul, fără ca în schimb să aibă vreun rezultat actual. Imputarea însă ar fi nedreaptă. Este neîndoielnic că cel ce pornește să alcătuiască tematică unui scriitor pornește la o muncă grea și extrem de delicată, care cere multă răbdare, o atență adâncă a întregii opere și un foarte fin simț al nuanțelor. Dar în momentul când această trudă este sfârșită, cercetătorul are inventariate pe fișe temele aflătoare în opera cel interesat. El vede frecvența lor, observă ritmul în care scriitorul a revenit asupra fiecăreia, întrucât și prin ce anume diferă fiecare bucată din cele care au aceeași temă, care sunt elementele noi care intervin, ce a putut provoca preferința pentru o anumită temă.

Toate acestea nu vor fi fără folos. Dela caz la caz, cercetătorul poate trage concluzii sale. E greu să enunț concluzii certe, acum când, nu numai în istoria noastră literară, dar pretutindeni, suntem în faza experimentelor în această direcție foarte modernă. În orice caz, din ceea ce cunosc, pot afirma că totdeauna când se descoperă frecvența unei teme la un scriitor, din cercetarea diferitelor forme pe care le-a îmbrăcat ea, se va descoperi nu numai una din capodoperele scriitorului, dar și drumul pe care el a ajuns să o realizeze.

O adevărată cercetare tematică, pentru a fi concludentă, nu se poate opri numai la enunțarea temei. Este o datorie firească pentru noi, în momentul de față, când cercetările de acest fel sunt aproape inexistente și când, în orice caz, ele nu au ajuns la o oarecare sistematică, de care să țină cu toate seama, să recunoaștem că dacă se întreprind nu pot da toate rezultatele pe care în principiu le putem aștepta dela ele.

Aceasta din pricină, ca enunțând tema unei opere literare, nu te poți adresa imediat unei tematică generale, în care să găsești înregistrate toate operele scrise pe aceeași temă, așa că cercetătorul este obligat să se limiteze la ceea ce îi pune la îndemână propria lectură și memorie, totdeauna atât de minime față de imensitatea literaturii universale.

Dar dacă fiecare ar renunța la aceste cercetări pentru că nu sunt încă tocmai comode, ele nu vor deveni mai lesnice niciodată pentru ansamblu. În schimb, ceea ce astăzi este imposibil sau aproape imposibil — judecarea unei opere literare prin compararea „vestmântului” pe care l-au îmbrăcat toate operele care au aceeași temă — poate deveni mai puțin posibil, dacă fiecare va căuta să lămurească tematică scriitorului de care se ocupă în chip special. Nicio istorie literară n'a fost scrisă înaintea monografiilor; nici tematică generală nu va putea fi alcătuită până când, în toate literaturile, nu vom avea tematică individuală.

Dar, cum spuneam mai sus, ostentile acestea nu vor fi zadarnice pentru fiecare cercetător în parte, pentru că se vor evidenția lucruri foarte interesante, altfel rămânând în întuneric, din procedeele tehnice și materialul artistic pe care fiecare scriitor îl utilizează. Cu atât mai mult, cu cât o adevărată cercetare tematică nu se poate mulțumi și nu trebuie să se rezume numai la enunțarea temei și încadrarea tuturor bucăților unui scriitor în grupe, după tema pe care o tratează. Cercetarea tematică va merge încă mai departe.

S'a văzut, din exemplele date mai sus, că pot fi opere literare foarte diferite, scrise pe aceeași temă. Cercetătorul le va apropia, le va compara. El va vedea deosebirile. Vor fi deosebiri în subiect, în personajii, în epocă, în clase sociale. Lucruri care n'au nimic comun dela o operă la alta, deși dezvoltă aceeași temă, și care vor îndreptăți scepticismul celor grăbiți.

Dar, în măsura în care acum sunt posibile exemplele concrete, să ne lămurim. Dacă vom lua un roman sau o piesă din epoca romantică franceză și un roman sau o piesă din epoca naturalismului francez, este foarte probabil că vom găsi extrem de puține lucruri comune. Dacă însă aceluiași roman și o piesă din epoca romantică le punem alături unele din aceeași epocă, chiar din altă literatură, este cert că vom găsi o sumă de amănunte tipice comune. Evident, sunt anumite teme care caracterizează anumite epoci literare. Dar epocile literare, curentele literare

sunt caracterizate mai ales prin anumite detalii a căror frecvență dă o anumită culoare și o anumită tonalitate literaturii. Am accentuat că tema este conflictul fundamental dintr-o operă văzută pe cât este posibil pe latura etern-umană a lui.

De aceea cred că greșesc istoricii literari care zic că anumite teme caracterizează anumite curente. De fapt temele revin și caracterizează caracterele tocmai anumite amănunte care, adăugate și îmbinate cu tema, dau întregului o nouă mișcare și un nou interes, făcând din dezvoltarea unei teme eterne, dezvoltată de nenumărate ori până atunci, o nouă operă. Aceste amănunte sunt **motivele**.

Fără îndoială, și motivele sunt elemente care revin, deși au caracterul puțin etern decât temele. Tocmai acestea le caracterizează. Ele nu sunt simplul amănunt din narațiune, ci un moment care se definește oarecum tocmai prin ceva tipic din el, făcându-l să aparțină unei specii și să descindă dintr'un prototip. Modificat totdeauna prin nuanțe de culoare sau de tonalitate, el este pus să intervină la anumite locuri spre a da un colorit nou sau o rezonanță plină de varietate unei teme care a fost și va mai fi. **Motivul**, ca și în muzică nu este unul singur pentru fiecare bucată. Numărul lor într-o operă nu este limitat. Ca și în muzică însă, el reprezintă o posibilitate de devenire, prin aceasta reprezintă și una de mișcare.

Apropierea de nume ar putea duce la confuzii. Motivul din literatură nu este tot un leit-motiv muzical. În *Tannhäuser*, leit-motivul pelerinilor apare de mai multe ori pentru a-i anunța sau pentru a sublinia un anumit proces sufletesc. Și în literatură avem leit-motive, în special în literatura simbolistă, care desunde atât de mult din Wagner și care voia să sugereze, ca și muzica, sentimente prin sunete sau, în orice caz, printr-o repetare insistență și calculată a unei anumite fraze. **Motivul** de care vorbim noi acum este însă altceva decât leit-motivul muzical sau literar. Este adevărat, **motivul** se repetă, dar faptul că el nu se repetă în cadrul aceleiași opere literare nu-i la caracterul de motiv. Pentru că, în fond fiecare **motiv** este tot un leit-motiv, dacă este privit în cadrul întregii literaturii.

Renunțarea, revenirea la mormântul unei ființe scumpe, găsirea unui lucru sau a unui portret care trezește o serie întreagă de amintiri, apariția strigoilor sau a fantomelor, sacrificiul din dragoste, visul, despărțirea silită a unor oameni ce se iubesc, cimitirele, spovedania, moartea unei persoane sau a unui animal, toate acestea și nenumărate altele care au ceva tipic în ele, dar care de fapt se prezintă de fiecare dată, în fiecare loc, atât de variate, sunt **motive**. Frecvența unora sau a altora din acestea sau din alte **motive** a caracterizat opere și curente. Este greu de presupus că frecvența unor anumite motive la un scriitor să nu fie revelatoare, cu atât mai mult cu cât **motivul** este unul din cele mai însemnate elemente care modifică temele.

Așa dar, **motivul** este un element care intervine în dezvoltarea temei, care nu trebuie să fie un simplu incident din anecdota. Este necesar să aibă în esența lui un caracter mai durabil, ceva care să-l facă valabil, sub același aspect sau sub altul, în orice altă operă literară. Nu este însă nevoie ca în formularea și în esența lui să cuprindă un conflict sau o mișcare. E suficient ca el să dea naștere la o mișcare, fie că mișcă acțiunea pe drumuri noi, fie că el cuprinde posibilități emoționale, care să „miște” pe cititor.

Evident, în aceste rânduri, problema n'a putut fi complet lămurită, cu atât mai mult cu cât, studiile fiind atât de rare, cu greu poate cineva să facă o afirmație mai mult fără teama că cercetări și adănciri ulterioare nu-l pune în situația de a se desminși. De aceea, este greu să dea cineva exemple mai numeroase, care ar simplifica înțelegerea.

Socotesc totuși că, pornind dela puțințele lucruri care se află aici și care în alt cadru vor putea fi dezvoltate și completate, încercarea celor ce vor voi să aplice cercetarea temelor și motivelor pentru caracterizarea și adăncirea unui scriitor nu va fi lipsită nici de interes, nici de rezultate. Ea va reprezenta în orice caz, dacă va fi făcută cu toată atenția, răbdarea și simțul literar pe care le pretinde, un pas mai departe spre cunoașterea obiectivă a tuturor valorilor care constituiesc frumusețea operei de artă.

Prejudecați cu privire la artă

de EMIL GULIAN

Un fenomen caracteristic timpului nostru, în domeniul literaturii și al artei în general, este desigur marea p. apatie care există între unele forme de manifestare ale acestora și marea public. Dacă vîna este a publicului, preocupat mai mult de materialitatea vieții decât de cele spirituale, — sau a artei, care, ne mai gîsindu-si un loc în noua alcătuire a lucrurilor, s'a scîrîs din ce în ce mai mult în ea însăși ca într-un refugiu, acesta e un lucru foarte greu de știut.

„Arta trebuie să fie pe înțelesul tuturor”, au zis în cor cei cari nu mai înțelegeau nimic în noua această concepție, a-lungînd toată vîna pe așa zisa „artă modernă”, care — apărută în ultimul timp — stă și mai departe de marea public. E drept, că exagerările ei dela început, „săriturile ei peste cale” care în mare parte au căzut, deși au fost necesare impune-rii ei, au contribuit totuși simțitor la dezvoltarea actuală. Dar e normal în orice revoluție să vină întâiu sacrifițiile și pe urma marile realizări, care au venit, fără să mai semene cu experiențele începutului aproape deloc.

Trebuie însă să precizăm că arta fiecărui timp, ca și cea a timpului nostru, nu este nimic altceva decât o formă a artei de totdeauna, un curent mare al ei, adaptat sensibilității timpului respectiv. În măsura în care e artă mare, este — pe lângă alte calități — și înaltă. Ori publicul îi rezistă pentru că publicul e de obicei conservator și nu admite decât ce a învățat în școală, pe când dimpotrivă artiștii sunt niște seismografe mai sensibile, care înregistrează mai înainte decât muritorii comuni cele mai născute cutremure ale sensibilității timpului (pe care ceilalți le vor simți abia după ani).

În toate timpurile, curentele artistice cu adevărat inovatoare au fost recunoscute de toată lumea foarte târziu. Așa s'a întâmplat de pildă, în timpul lui, și cu romanticismul.

Să ne amintim că Heine, piesa lui Victor Hugo, care astăzi ni se pare învechită și care apărea pentru a impune nouile principii ale romanticismului, a căzut cu sgîmota la premieră ca prea revoluționară. Dacă în timpul nostru dîfe. ențele sunt și mai simțicase, este pentru că sensibilitatea epocii noastre a cîvuit mai mult. Într-o epocă în care s'a descoperit de pildă, ce parte importantă are în noi irationalul sau subconștientul, e normal ca poezii să utilizeze limbajul eliptic, comparația care leagă lucruri mult deosebite între ele, sau hermetismul, — care toate nu sunt decât moduri de expresie necesare pentru a îmbrăca un nou conținut. Dacă pentru noi cei de acum, arta mai veche pare ușor de înțeles, pentru contemporanii cari nu o învătaseră încă în școală ca noi, ea părea tot atât de absurdă cum ar părea unora dintre noi modernismul de acum cîva timp. Nu mai departe decât Eminescu, pe cari azi toată lumea crede că-l înțelege, era considerat la început morbid, distrugător de caractere și revoluționar, datorită noutății lui zdrobitoare, pentru vremea aceea, și însuși Maiorescu stătea la îndolă dacă să afi. me că Eminescu e mai mare decât contemporanul său Bodnărescu, poet melancolic care mergea în linia normală a lucrurilor, dar despre care astăzi nu mai știți nimic. Acest lucru e așa de general, încît am putea afirma cu siguranță că până și în timpurile preistorice, oamenii care sculptau în caverne acele măiestre siluete de animale, o făceau numai pentru plăcerea lor și a altor cîțiva și erau t. a. t. a. t. de către ceilalți din trib, drept naivi, drept nebuni, sau drept... prea rafinați. Arta bună e făcută și fie totdeauna înțeleasă mai târziu, în epoca ei doar de cîțiva aleși, iar de unii oameni niciodată.

Iată de ce avem dreptul să bănuim încă de acum, că părerea comună care spune, referindu-se la arta timpului respectiv, că „arta trebuie să fie pe înțelesul tuturor” nu poate fi justă. Mai întâi nu pentru că acest lucru ar fi cu totul imposibil, ci pentru că e necesară o trecere de timp până o artă inovatoare să ajungă la nivelul tutu. or.

Apoi pentru alte motive.

Este un lucru cunoscut de oricine că arta cultă, chiar cea recunoscută de toată lumea ca bună — de pildă Beethoven — nu se adresează todeauna celor complet incuți. Se va zice atunci: desigur nu lor, ci intelectualilor. Dola început deci trebuie să excludem o mare parte din muritorii, cecase nu mai însemnează tocmai că arta trebuie să fie pe înțelesul tuturor. Numai că intelectualitatea aceasta e și ea relativă. Intelectuali sîm cu toții că nu sunt toți cei care posedă o diplomă universitară. Ba se poate întâmpla ca în unele cazuri să fie tocmai invers. Și uneori se întâmplă ca o-pimile lor să fie sticlate tocmai de intelectualitatea pe care o au. Școala, în mod necesar conservatoare, le imprimă o mulțime dintre prejudecățile contra cărora luptă în mod normal arta care vrea să înalțască.

Problema deci nu se pune așa. Problema artistică lasă deoparte acest fel de intelectualitate și chiar alt fel. E foarte interesant faptul că nu numai că nu e suficient să fii intelectual ca să ai și aptitudini artistice, dar sunt chiar intelectuali excepționali, chiar genii în alte domenii, care nu vibrează decât la dulcagări artistice de proastă calitate, sau la senzațional. Și pot fi unii țărani, oameni simpli care n'au trecut prin școală și sunt puri de orice idee preconcepțată, cari să v. b. z. e. cu intensitate la orice fel de artă, chiar cultă, cu condiția să nu fie prea manierată, să fie directă, și dacă e literatură — să-l înțeleagă termenii.

Ce dovedește acest lucru? Dovedește că arta nu înțelegează pe toți oamenii și nu înțelegează mai ales pe mulți care cred că sunt îndreptățiți la aceasta. De ce? Pentru că nu toți oamenii sîm și înțeleg la fel. Sau, cu alte cuvinte, pentru că problema artistică nu e atât o problemă de inteligență și cultură, cât este în prim rînd o problemă de sensibilitate și mai ales o problemă de sensibilitate educată artistic, prevenită.

Sensibilitatea aceasta nu o capete de nicăieri, ci e un dar cu care te naști, asemănător în totul daturilor înăscute ale artiștilor, dar mai mică gradual. Nu mai trăim pe vremea când se credea că genul este o apariție monstruoasă în omenire, o excepție cu totul de altă natură decât a celorlalți muritori. Esteticienii mai noui au dovedit că funcțiunile intelectuale ale genului nu sunt decât niște potențări ale funcțiunilor obișnuite ale muritorilor de rînd și că deci nu există o deosebire de natură între oamenii obișnuiți și genii, ci numai o deosebire de grad. Așa că muritorii obișnuiți au și ei în diferite grade ceva din caracteristicile genului, și invers.

În sensul acesta se poate spune că arta este și trebuie să fie generală, (nu în sensul că trebuie înțeleasă de toți), ci în sensul că ea trebuie să cuprindă ceva accesibil acestei sensibilități, pe care toți oamenii o au, care e de natură general umană, dar pe care nu toți o au în aceeași măsură, pentru că nu toți sunt egali dotați, nu numai ca facultăți intelectuale, dar și ca facultăți sufletești.

Rolul sensibilității, necesare pentru înțelegerea artistică, este așa de mare și ea e așa de apropiată de cea a artistului, încît s'a spus chiar — și pe bună dreptate — că sensibilitatea privitorului operei de artă sau a cititorului, nu este numai pasivă, nu se mă gînește numai să primească, să înregistreze, ci intervine creator în operă, se întrepătrunde și colaborează cu opera, căreia îi dă adevărată rezonanță. Are deci mare importanță sensibilitatea și mai ales cea artistică, adică cea educată în această direcție. Pentru că e dela sine înțeles că sensibilitatea, ca orice dar natural, câștigă în valoare atunci când e cultivată. Și vom vedea în ce sens.

Din cele spuse până aici, rezultă însă că dacă nu poate să existe artă pe înțelesul tuturor, e natural ca nici aprecie. ile asupra artei să nu poată fi lăuate pe seama tuturor și că deci prejudecata care spune în materie de artă: „e frumos ce-mi place mie, ce mă mișcă pe mine”, urmează să fie și ea înlătu. ată. Urmează să fie înlă-

turată, pentru că — se știe — câte capete atâtea păreri. Nu se poate spune că o operă e bună pentru că-mi place, o simt, și alta nu e bună fiindcă n'o înțeleg, pentru că todeauna se va găsi altcineva care să spună, în primul caz că el nu simte și în al doilea invers, în care caz n'ar mai fi posibilă nici o judecată estetică. Nam mai ști de ce Beethoven e Beethoven și am crede că Verdi e mai mare, pentru că la „Traviata” plîngem. Plîngem la „Traviata” și nu-l ascultăm pe Beethoven pentru că nu avem suficientă educație muzicală, dar faptul acesta nu ne autoriză să ne erlîm, și când suntem nechematî, în judecări artistice. Ar însemna o anarhie, care dacă nu e posibilă în domeniul ideologic pure nu poate fi posibilă nici în domeniul bunului gust și al sensibilității. În domeniul spiritual lucrurile sunt determinate de o logică internă a lor și prin asta dispun ele de noi oarecum. Sunt anumite imperative interioare; din punctul lor de vedere trebuie să privești și nu din albul, pentru că din punctul lor de vedere a creat și artistul. Ele au emanat dela artist și critica nu a făcut decât să le degajeze, să le clarifice și să le aplice apoi ca criteriu. E ca la un joc ale cărui reguli trebuie să le știți și să le respectați dacă te-ai angajat serios să joci.

Ca alte cuvinte trebuie deci reținut că în domeniul artistic judecățile se fac după niște crit. ile, care se adaugă sensibilității înăscute. Ele sunt mai elastice decât în alte domenii și mai variabile după idealul artistic al timpului respectiv și după felul cu le schimbă genile care schimbă toate, dar totuși există, fără putință de a fi contestate. Aplicarea acestor norme care stăbilesce o gradatie de valori, pune ordine și ferește sensibilitatea de rătăcirii, este însă foarte delicată. Vai de criticii care judecă numai cu mintea și nu are suficientă sensibilitate înăscută pentru a prinde esențialul creației, adică ceea ce se poate închide în canoane.

Dar publicul care spune: „e frumos

ce-mi place mie”, face o greșală mult mai gravă, mai ales atunci când caută în artă nu tot complexul sentimentului artistic, ci numai o parte a lui, formată din anumite elemente eteronome, extra-estetice, care au și ele un rol acolo, dar nu cel principal. Aceste elemente sunt cele care trezesc mai degrabă interesul, pentru că coincid cu anumite preocupări proprii contemplatorului operei, sau pentru că reflectează ambianța generală de idei a epocii respective. Așa de pildă interesul social, moral, religios, patriotic, pe care îl trezește opea, sau cel trezit de pildă de faptul că într-o carte ai întâlni întâmplări din viața ta, sau că acțiunea e senzațională sau erotică fără o necesitate absolută. La fel cu interesul venit numai din noutatea operei, cum e la snobi, sau interesul pentru vechimea operei; ca la oamenii cărora le place orice e antic numai pentru asta, chiar dacă ope. ra în sine n'are nici o valoare.

E adevărat că aceste elemente extra-estetice dau de obicei mai multă viață operei și uneori sunt deosebit de importante, dar totuși de aceea trebuie să fim prudenți, pentru că dacă pentru celelalte ne putem servi de anumite criterii, pentru judecarea lor trebuie să avem, în prim rînd, bun gust și sensibilitate nevicată și mai ales trebuie să nu le considerăm izolat, ci să apreciem numai întrucît sunt necesare op. ei de artă privită în totalitatea ei. Căci se mai întâmplă altceva. Se mai întâmplă că tocmai elementele extra-estetice (de care se ocupă acum o știință germană specială — știința artei, —) sunt cele care formează partea vremelnică — deși mai vie — a artei și numai cele estetice, de care se ocupă estetica și dau caracterul etern spre care trebuie să năzuiască orice operă artistică.

Cunoștința acestor lucruri este deci necesară oricui caută să găsescă în artă o nouă posibilitate de înțelegere a lumii și nu vrea numai să se distreze cu ajutorul ei. Ceea ce au alte cuvinte revine la a avea educația artistică necesară, care nu e nic-

odată terminată și care se grefează pe o largă experiență de viață și o vastă cultură generală. În această educație e suficient să arătăm ce importantă are de pildă cunoașterea a cât mai multe opere și a succesiunii lor, pentru a vedea care este aportul deosebit al artistului față de alții, viațuina lui nouă de viață, ceea ce a simțit numai el așa și nimeni altul. Căci aceste calități sunt indispensabile pentru a-l justifica existența. Dacă cineva care n'a mai citit nimic înțelește de pildă într-o carte comparația că iubita cîntă ca o privighetoare, poate găsi în asta o idee genială și ar fi genială desigur, dacă n'ar mai fi spus-o înainte cîteva mii de poeți proști sau buni. Dar cum noutatea nu e numai de conținut, ci de cele mai multe ori inovatiile importante sunt în tehnica deosebită care facilitează o nouă expresie, se înțelege dela sine ce pregătire de specialitate trebuie să aibe cineva ca să spună aproape cu siguranță că are afaceri cu un artist adevărat sau nu. Deosebirea între cel care judecă arta necultivat și cultivat, e ca între violonistul care cîntă după ureche și cel care cîntă după note.

Dar a demonstra mai departe aceste lucruri ni se pare tot atât de inutil ca a demonstra, că pentru a fi oameni complecți trebuie să învățăm carte. Cele susținute de noi aici sunt de altfel recunoscute în parte, când se zice: da! artă pe înțelesul tuturor, dar nu chiar a tuturor, ci al celor nițel mai cuți. Dacă nu s'ar recunoaște nici aceasta, și ar trebui să simțim frumusețea artei instinctiv, nu s'ar mai învăța la școală nimic în legătură cu arta, după cum nu ne învăța nimeni să vedem sau să auzim. Dar dacă admitem că e nevoie de o educație mai puțină, de ce nu am admite că e nevoie și de o educație mai multă, cât mai multă pentru înțelegerea artei adevărate? Asta ne poate face să fim mai prudenți în păreri pe care le emitem despre ea. Toate cele spuse mai sus ni se par banalități, care însă nu vor fi niciodată îndeajuns repetate.

Conceptul de artă în Scolastică

II

Am ajuns, în expunerile noastre din rîndul trecut, la concluzia, că pentru Scolastică, arta era, înainte de orice, **ordine intelectuală**, și că, acțiunea ei esențială consista în a imprima o idee într-o materie.

Dar pentru asta, se cer anumite calități ale inteligenței. Scolasticii găsseau aceste calități în celace ei numeau **habitus**. Denumirea și teoria lor o găsim, în cea mai mare parte, la Sf. Toma. Ele erau predispoziții spre perfecționare, și formau întreg elementul dinamic al omului. Fără ele nu s'ar putea progresa. Astfel de **habitus**-uri erau frumusețea și sănătatea pentru corp, și grația pentru suflet. Dar, ne permitem să atragem atenția, că ele nu trebuiesc confundate cu echivalentul lor morfologic modern. Obiceiul, forma mecanică sau rutina sunt legate de conții nervoși, pe când **habitus**-ul scolastic e legat numai de facultățile materiale ale omului, — de voință și de inteligență. În acest mod înțelese, **habitus**-urile erau un fel de titluri de nobleță metafizică, titluri care aveau meritul incomparabil, că erau înăscute și că determinau inegalitatea printre oameni. Nu putem insista mai mult asupra lor. Ceia ce ne interesează din această discuție este faptul că, conceptul de artă prinde o nouă formă. **Arta este un habitus al intelectului practic**.

Acest habitus însă, fiind o calitate care a triumfat din indeterminația originară a facultății intelective, duce o-mul către un maximum de perfecție și către un maximum de eficacitate operativă. Asta însemnează, că pentru scolastici, care socoteau răul o lipsă, o **privație** de ceva necesar, această calitate duce indiscutabil către bine. Și, prin acest caracter, **habitus**-ul este o virtute; sau, după formula Sfîntului Toma, după Summa Teologica, **habitus operativus boni**. Existența unei atari virtuți este necesară operei de artă, fiindcă modul acțiunii e în funcție directă de dispoziția agentului producător. Această dispoziție crează între artist și operă un fel de conformitate și proporție intimă, pe care Scolastica o numea **conaturalitate**. Și, prin prezența acestei virtuți, în unii oameni se întâmplă fenomenul curios, că ei sunt într-un anumit fel opera lor înainte de-a o face. Din asta, putem deduce, că **arta este o virtute a intelect-**

tului practic. Dar atunci, numai pentru că orice virtute duce exclusiv către bine, ne este permis, fără alte afirmații, să tragem consecința, că arta nu se înșală niciodată și că ea suportă o „**rectitudine infailibilă**”. Asupra acestui punct, scolastici au discutat mult. Cea mai mare parte din ei se întrebau, cum este posibilă această infailibilitate în zona individualului și a contingentului. Dificultatea era destul de serioasă, totuși, a fost înălțurată prin despărțirea **adevărului dependent de intelectul speculativ**, care consistă în a cunoaște așa cum este, și unde nu se putea opera decât cu necesarul și universalul, de **adevărul intelectului practic**, care consistă în a dirija acțiunea conform cu ceea ce trebuie să fie după regula și măsura lucrului de făcut. În acest sector, este absolut neîndoișos, că poate fi infailibil chiar și contingentul. Aci însă, mai trebuie adăugat ceva; și anume, că această infailibilitate a artei nu privește decât elementul formal al operației, cu alte cuvinte, numai „**regularea**” operei prin spirit. Că mîna artistului greșeste, că instrumentul lui se rupe, ori că materia se distruge, puțin important; toate aceste defecte introduse în „eventus”, în operă, nu afectează cu nimic arta însăși, care constă în forma purtată de el în intelect. Un artist care are **habitus**-ul artei, dar căruia îi tremură mîna, produce o operă imperfectă, fără însă, să altereze cu aceiași eroare virtutea din el.

Din considerațiile precedente, ajungem la concluzia, că abilitatea ochiului sau abilitatea mîinii, și în general, abilitatea fizică nu face parte din artă, ea fiind numai o simplă condiție materială și extrinsecă. **Arta este întreagă, un bun care privește spiritul și care se conduce numai după propriile ei reguli**. Ad **bonum operis**, după expresia Sfîntului Toma. Dacă artistul a făcut bine, asta ajunge; starea lui de spirit, ca om, nu interesează. Exact cum nu interesează dacă Euclid a fost vesel sau trist când și-a demonstrat **bine** postulatale. Că a fost într-un fel sau altfel, el a păcătuit ca om, nu ca geometru. S'ar putea în-

tâmpla însă, ca între om și artist să fie un acord perfect. A, splendidă omologie! Atunci e cazul cel mai fericit. Gîndiți-vă la minunatul Fra Angelico, care n'a simțit niciodată astfel de conflicte interioare. Așadar, după concepția scolastică, arta tinde, în general, să facă o operă, și artiști nu erau numai Fidiis și Praxitel, ci și rectorul ori fabricantul de corăbii. Dar și pe atunci, cu tot amorul pentru concepte, se recunoștea, aparte, un grup de arte speciale, care tindeau să facă, nu o operă oarecare, ci numai o operă **frumoasă**. Atari arte își aveau cercul lor de viață; erau îndreptate numai către frumusețe, și în atît ca frumose, ele erau socotite ca un scop în ele, ca un absolut și că își ajung lor. Cu asta, am ajuns la categoria **artelor frumoase**. Să adăncim nițel.

Dela început trebuie să precizăm că între artele frumoase și înțelepciune există o strînsă legătură. Ele se referă la un obiect care depășește omul și care valorează prin sine, și a cărui amplitudine este infinită, căci frumusețea este tot infinită, ca ființa sau ca Dumnezeu din care derivă. Și încă ceva! Artele frumoase sunt desintereșate, dorite prin ele însele, într'adevăr nobile, pentru că ele nu sunt ca să ne servim de ele ca de un mijloc, ci își au un scop în sine, și sunt un **fruct veritabil**. **Aliquid ultimum et delectabile**. Toată valoarea lor este spirituală și modul lor de a fi, contemplativ. Asta, pentru că ele vizează un fel de delectație spirituală, stare care nu diferă mult de contemplație. Totuși, pentru Scolastică, arta este esențial „**factibile**”, și, în ultimă analiză, un lucru de sclav pe o materie care își îndreaptă ochii către bucuria spiritualului. Și de aci, se lasă peste artist o condiție patetică și mizeră, care de altfel nu este altceva decât imaginea condiției omului în lume, unde el, acest nefericit năpăznic, ca un monstru, trebuie să se uzeze printre corupții și să trăiască cu spiritele. A produce frumusețea, în adevărata ei proprietate, nu era pentru Sf. Toma și pentru Sf. Bonaventure decât un atribut exclusiv dumnezeesc.

de AXENTE SEVER POPOVICI

Artistul, cu ingusta lui conștiință umană, mai puțin înaltă, mai discordantă și mai dureroasă, printr-o activitate sau nu se menține întreagă în imanența operațiilor spirituale, și nu consistă în ea însăși să contemple, ci să facă, e privat de bucuria păcii de care este plină înțelepciunea supremă, și e prins, prin asprele exigențe ale inteligenței și ale viclii speculative, în lamentabilul curs al timpului. Oare este aci o negație fățișă a eternității artei? Cred că da. Căci toată Scolastica vedea omul numai în starea lui de păcat, și, prin urmare, incapabil de lucruri mari. Cam în felul acesta s'ar putea interpreta și cuvintele Sfîntului Toma, rostite patetic, într-o zi când se pregătea calm pentru moarte, și când începând să-și revizuiască valoarea actelor sale, a spus despre **Summa** sa neterminată: „Asta îmi pare de paie, **mihi videtur ut palea**”. Iar Jacques Maritain, probabil, literaturizînd această disperată concluzie, în **Art et Scolastique**, de care, aducem la cunoștință, că ne-am servit mult, trece această frază: „Paille humaine que le Panthéon et Notre-Dame de Chartres, la Chapelle Sixtine et la Messe en ré, et qui sera brûlée au dernier jour”. Neîncrederea în puterile omului era căt se poate de mare și nestîrnată. Dar n'a durat prea mult, căci Renașterea, epoca cea mai insalubră din istorie, a rupt-o. Acum, după trei secole de meschină infidelitate, arta a vrut să devină scopul ultim al omului, pînă la vi-nul său de totdeauna. Iar în realitate, n'a făcut decât să aducă furtună, să-i împrăștie substanța și să arunce peste oameni ceața unei apozitii seculare, care desigur nu-și găsește sfîrșitul decât în tăcerea de vagabond a lui Rimbaud.

Să trecem acum la un alt capitol. Despre **regulele artei**. În Scolastică problema se bucura de multă atenție, poate și datorită faptului că aci discuțiile se purtau numai asupra formei, unde logica, a-cestă spadă nobilă a spiritului, era deplin justificată. Dar, despre aceasta, în numărul viitor.

Intoar cere la altare

Ce singur mă simt în această noapte! Ce larg Imperiu de ape fără stele și catarg!
Bate în ușă un deget uscat de vecinicie; —
Clopotele tac, lacătele plîng, basmul invie.
Prin pruni de întineric strigă cineva
Desnădăjduit și prelung și stîns... Cine va
Sta s'asculte viorile cu strune de baladă
Când pe ogoarele-aminirii fulguie zăpadă,
Iar în sipetul de-argint, greu de nesfârșit somn,
Sângerează frunți palide și gânduri de Domn?

Nimeni nu mă mai întreabă, nimeni nu mă mai cheamă,
Liniște crește din adăncuri și stuhuri de-aramă;
In sbor vînat orele se alungă, se frîng, —
De ce nu s'are piatră să nu mai pot să plîng?
De ce nu-mi îngheață inima pentru todeauna
Să nu mai tremure n'ea amintirile și luna?
Peste căte piscuri de cîntec și amar dor,
Săniile visului alb mai purta-mă-vor?
Pentru cine adun în pumni sărbătoare moldavă?
Pentru cine scot din fîntînă dimineți și slavă?

Ce singur mă simt în această noapte! Ce larg Imperiu de ape fără stele și catarg!...

TEODOR AL MUNTEANU

COLINDE

Flori de vis în ceasul bun
Arde ceru'n urma lor,
Am plecat să mă cunun,
Cu tăcerea apelor.

Porți de lună și arnici,
Pentru ingerii mei mici.
Peste case busuioce,
Voc bună și noroc.

Dincolo de cînt și ger
Brad frumos s'a ridicat,
Holde pentru secerat,
Lerui Doamne, ler.

Și-a pornit din Răsărit
Lerui-ler și iar leroi,
Drum de țară, nins de plo,
Spre cătunul adormit.

Scuturându-și din liman
Aripile peste an,
Gînduri bune n' prag de seară,
Să v'aducă vremea iară.

Adunați de lîngă cer
Sorcove de-azur și spic,
Pentru pruncul cel voinic,
Lerui Doamne, ler.

CONSTANTIN SALCIA

GRĂNICERII

de Courth. Zue

Alecu ațipise cu brâncii pe masă.

Scrisoarea neterminată, al cărei colț se vedea de sub cotul stâng, nu-l mai preocupa. De câte ori încercase să aștearnă pe hârtie câteva rânduri, cari să liniștească frământarea celor rămași desparte, într'un sat depe malul Buzăului, se simțea gol. Lua creionul chimic din cută, îl făcea un vârful lung, îl muia în gură ca literile să se cunoască pe hârtia poastă și decolorată pe care-o aveau la pichet. Învarțea inima creionului între buze, se concentra, însă gândurile îl purtau în altă parte. Saliva l se colora liliachiu. Sculpta pe colțul mesii de scândură și întingând ca într'o cerneală, începea să deseneze oameni, animale și puști. Așa îl găsea de cele mai multe ori începea să deseneze oameni, animale și torcea din sat.

Caporalul Ignat citea jurnale și avea scris frumos. La el veneau cei patru grăniceri de le întocmea scrisorile. În afară de el și Alecu, nimeni nu știa carte. Fiăcăii se uitau uimiți la fuga tocului pe luciu spălăcit al hârtiei și arătau mare respect față de caporal, mai ales când pe obrazii lui făcându-l se ivea un zâmbet ironic, de superioritate. Tăcerea cuprindea sălița pichetului, grănicerul înmărmurea; numai caporalul ridica din timp în timp capul, cu fruntea bombată, în semn că a terminat fraza. Punea tocul pe marginea călimării, asculta cu atenție focul grănicerului și după ce chibzuia puțin, aranjându-și în minte ceea ce avea să scrie, își purta mâna dela un capăt la altul al hârtiei, ca un conțopist. În urmă rămăneau niște semne ovale, bine ajustate și în rânduri drepte. Alecu nu recurgea niciodată la ajutorul caporalului Ignat. Două clase primare câte terminase în satul lui, sub ochii răutăcioși și vicleni ai învățătorului, îi dăduse destul ca să se poată iscali și să umple de mazăgălituri o carte postală sau o hârtie de plic. Deaceea, de câte ori caporalul Ignat îl găsea îmbonghinat asupra mesii și cu plaiuasul între buze, îl da o palmă peste capelă, din care nu lipsea dușmănia:

— Iar te-ai apucat de jalbe...

Alecu nu răspundea. Își potrivise capela în cap, își strângea catrafusele și ieșea afară. Împătura liniștit coala, o vâra în buzunarul de sus al tunicii și începea să fluere.

Acum, caporalul Ignat intră urmat de Voinea. Era descins de centură și broboane de sudoare îi împodobeau fruntea. Arunca pe pat sapca și veni lângă masă.

— Stoiane...

Stoian Alecu sări în picioare, speriat. Când văzu figura obosită și unsuroasă a caporalului, își veni în fire. Voinea, o mă-tăhală de om, cu buza de jos crăpată în două și cu ochii galeși sta lângă ușă. Mă-nile îl spânzurau pe lângă el ca niște lotci. O țigare groasă, impletită cu jurnal, lipită pe sfârșul limbii, nu mai ardea.

— Ce-ai pățit dom'caporal?! îl întrebă Alecu.

— Stoiane, am scăpat dela moarte... și vorbele i se gătură în laringe.

— Ce vorbă e asta?

— Ei să ne impuste... Trei focuri de armă mi-au vălăit pe la ureche ca niște duhuri rele... Voinea știe totul...

— Bulgarii!... V-au atacat bulgarii!... rosti apăsător, mai mult șuerând, Alecu. Când vorbea, ochii lui luceau ca safirul și buza de deasupra cu mustața mărunțită și deasă îi tremura. Se uită atent și la caporalul Ignat și la Voinea. Mă-tăhala lăsa capul blog în jos, iar Ignat îl evita privirea. Înțelese că altceva era la mijloc... Trase fite-lui. Lumina prea puternică îl supăra. Și apoi nu mai avea nici gaz. Bidoana se terminase de două zile.

Așezăți în triunghi, în semiobscurul săliței, cu figurile trase și disfigurate de oboseală, păreau membrii unui tribunal după o noapte de deliberări spre soluționarea unui caz grav. Trei oameni nepotriviti adunați din trei unghieri ale țării.

— N'ai ghicit! se schimbonosi într'un târziu Voinea. Dinții lați și îngălbeniți de tutun, în răsul sarcastic îi aminti lui Alecu de un maxilar găsit în jurul pichetului și pe care îl trimisese la batalion. Parcă era de urangutan.

— Dacă mă prindea, lo, zău de nu-i spintecam burta, dom'caporal. Că nu știu mătale vorba hoțului: dă tu întâiu ca să-i iei maul, că el dacă apucă să te pice, nu te mai scoli...

Caporalul zâmbi. Se uită lung la Voinea care se căsnea să mai spună o vorbă, strânse pumnul și se bătu pe genunchi...

— Ai dreptate! Dacă le cădeam în mână, ne căsăpeau... Mai bine așa... Nu știu nici ei cine a fost, nici noi cum îl cheamă...

— Incep să pricep, făcu Alecu... E vorba de ceva mai de aproape... Hm!... De!...

Pentru că Voinea slobozise mai multe vorbe, Alecu presupuse că el e vinovatul. Mă-tăhalei îi plăcea vinul. De îndată ce gusta un pahar două începea să povestească din viața lui și a altora câte'n lună și stele. Legătura și hazul ce-l turna în fiecare expresie îl făceau simpatic. O vorbă trăgănită, modelată în sensul întâmplării, îl da în-tăietate la petreceri. Când se întâmpla așa ceva, caporalul Ignat nu pleca fără el să-l fi spânzurat. Deaceea, Alecu avu convingerea că cei doi grăniceri au deslăntit un scandal care s'a terminat cu împușcături.

— Vărlenii ăștia sunt nebuni!...

— Pentru ce?

Alecu se uită la el. Voinea nu făcea de-

cât să-l supere prin întăririile lui. Parcă le pronunța inadins. Tăcu.

— Cunoști pe Lonia fata primarului? se uită chiorăș caporalul, dând din cap semnificativ. O cunoști?... O fată frumoasă!...

Grănicerul înghiți un nod cât pumnul. Deschise ochii mari și strâse din făci. Întrebarea îl plicise ca izdatul.

— Ce e cu ea?

— Am vrut să punem mâna pe dansa. Ne-au simțit flăcăii și s'au luat după noi să ne bată... Noroc c'am fugit. Altfel, ne rămăneau oasele pe-aci...

Alecu o cunoștea pe Lonia de șase luni. La fiecare două zile se întâlneau după malul de nisip de lângă scorbura lui „Istrate”. La liberare, își pusese în minte să se însoare cu ea. Trecuse atâta timp și caporalul și ceilalți grăniceri nu aflaseră acest lucru. Alecu nu pleca niciodată, ca alții, fără chibzuire. Își măsura pașii și drep-turile.

— N'o cunoșc...

O cupă de venin i s'a vărsat în inimă. A simțit că începe să-i tremure tot corpul, și un glas din lăuntru care-l îndemna să se ridice dela masă și să-l răstoarne cu un pumn pe caporal. S'a uitat precipitat în jurul, a văzut mă-tăhala la spatele lui răzimată de ușă, ca un colos de carne și a plecat capul.

— Niște blegi! a conchis el cu un anumit înțeles.

Caporalul s'a ridicat ca un resort și fulgerător i-a tras o palmă. Tremura. Pricepuse. Voinea a trecut la spatele lui.

Alecu a lăsat capul pe masă. Cel doi, ca niște călăi, stau în picioare, lungi și nemîșcați.

Apele veneau mari. De două zile Dunărea se umflase în matcă iar valurile verzi ca veninul se rostogoleau furioase unele peste altele, muncite ca de duhuri necurate. O pală de apă se isbea de malul argilos, galben-vinețiu și cădea dela înălțime, cu sgomot. Picăturile străvezii săreau ca niște mingii.

Dincolo, pe malul bulgăresc, Nicopolul, cocoțat pe șoldul dealurilor văroase, mai cu seamă ziua sub pripeala soarelui părea un cimitir. Din când în când, pe muchia dealului mașinile de cursă dela Plevna își făceau apariția ca niște fantome. Se mișcau încet, — fluturi pe fața unui geam.

Noaptea, când vocea apei se înțețea ca și urletele lupilor în păduri nepătrunse și singurătatea creștea ca un vis, licăritul luminilor de pe malul dimpotrivă avea în el ceva bolnav. Aproape de apă, lămpi fumegate se mișcau de colo-colo. Barcagii și pescarii se desprindeau de mal, se tulplau și își dau drumul în jos, spre ostrov. Dunărea parcă se îngusta cât un prosop murdar și vechi iar chioțele ei, ca de copii surprinși de incendiu se ridicau în întunecimea văzduhului.

La o sută de metri spre Miazăzi de pichet, lângă „Răpa neagră”, străjuită de ea, grănicerii ridicaseră o covercă. Nici cât la o împușcătură, din marginea fluviului, se afla ostrovul. Cu atenție, sperind somnul, de aci, din covercă, puteai să observi toate mișcările pescarilor bulgari cari luptându-se cu năstrucnia valurilor din ce în ce mai înspăimântătoare, veneau după pește. Văra, în nopțile limpezi ca o oglindă, o ureche bună poate rupe din boscorodeala pescarilor.

Ivan Porumbacu era la masă. Un străin care-l sta alături vorbea pe șoptite de-semnând cu un creion niște semne pe fața de masă. Sporovăia un timp, se oprea, se uită drept în ochii lui Porumbacu și iar vorbea. Ivan da des din cap, aprobând. Fruntea lui înaltă, descrețită arăta o adăncă satisfacție. Cu sfârșul ochiului examina pe străin.

Alecu intră și se așeză pe pat, fără să fie observat.

Ceace discutau viitorul lui socru și cu străinul era deosebit de important de vreme ce nici Măriuca și nici Lonia nu aveau voie să asiste.

Târziu, grănicerul înțelese că e vorba de o pereche de boi pe care streinul urma s'o vândă cu un preț destul de bun la targ. Numai că nu se înțelegea cu Ivan asupra sumei.

Străinul îi documenta că nu-l poate da sub niciun motiv mai mult. Porumbacu refuza să primească ridicând în ajutorul pretențiilor sale riscul la care se expunea. Necunoscutul se căuta în buzunarul din dos, da să scoată ceva, dar nu îndrăznea. Fiecare gest reliefa teama.

Alecu pricepu deplin. I se făcu lumină în creier. Toată enigma era deslegată.

Lonia intră și zărirăndu-l scoase un tipăt de bucurie:

— Când ai venit Alecu?

Mesenii, se întoarseră speriați. Fuseseră descoperiți. Străinul se ridică și cât ai clipi leși pe ușă. Parcă nici nu fusese. Ivan Porumbacu zâmbi trist.

Își deteră mâna.

— Ce mai faci? N'ai mai venit de mult pe la noi...

Grănicerul se uită în altă parte, în timp ce Lonia se așeză lângă el.

— Măruco! la vino fa!... Vino c'a venit Alecu!... strigă Ivan strecurându-se pe ușă...

Lonia, singurul copil al lui Ivan Porumbacu trecea ca una dintre cele mai frumoase fete din Vărlia. Averele ce-o moșteneau dela

bunici și cea dela Ivan o făceau și mai căutată. Toate propunerile fuseseră înălturate. Ivan spunea sus și tare: „n'am fată de măritat!” Băeți chipeși, harnici și instăriți plecaseră cu ochii plânși, nutrind în sine lor groaznică răzburare omului cu părul înspicat, cu mustața răsucită melc și cu ochii blânzi, care-i primea în casa lui, se omeneau dar n'avea „fată de măritat”. Măriuca nu se amesteca. Lua și ea parte la toate discuțiile, se oțăra, dar nu putea trece peste vorba tăioasă în asemenea momente, a bărbatului. Târziu, s'a aflat ade-vărul... Ivan nu-și găsisse omul. — Atunci a apărut la pichetul de lângă Vărlia, Alecu. Când a aflat a cui e fata cu obraji de lapte și uitătură de sfânt s'a dus deadreptul la Ivan acasă și i-a spus că vrea să-i fie ginere. Direct, fără înconjur, fără intermediari. În noaptea aceea, Ivan s'a îmbătat de bucurie. Găsisse ceea ce căuta. Omul de care avea nevoie se ivise.

Lonia s'a uitat la el, îngrozită. Luciu care-i juca în irisul ochilor, cearcănele de sidef, ca o ghirlandă, îl făcuseră atât de frumos, încât mirarea ei semăna mai mult a frică.

— Lonia, am auzit lucruri grave despre tine! grăi el cu un calm desăvârșit.

— Cum? Cine? înșinuă Lonia, depin convinsă de nevinovăția ei.

— Vorbește flăcăii pe la colțuri... Eu nu m'am luat niciodată după spusele altora. Ce am văzut eu, numai aceea am crezut.

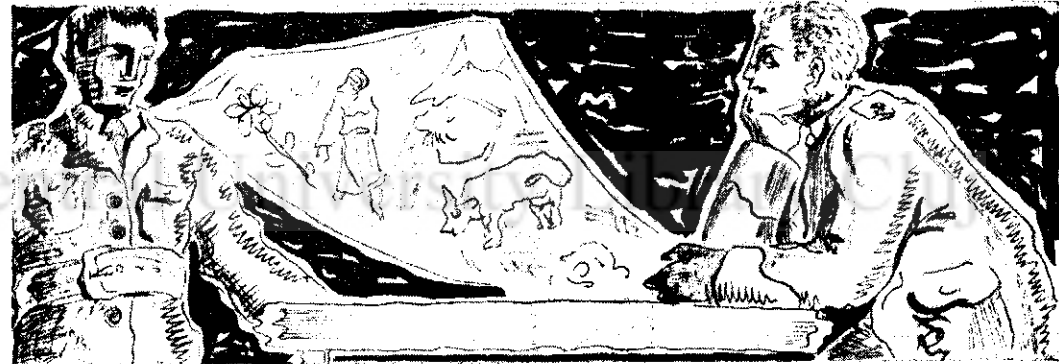
— Ce vrei să spui?...

— Vreau să spun că trebuie să facem la un fel: tu nu mai poți trăi aci. Chiar dacă ai putea să-mi dovedești că nimic nu te împiedică să-ți duci viața în acest sat, nu vreau admite. Orice încercare va cădea. Sunt convins de acest lucru mai mult decât cre-deam... Mai mult decât își inchipea cineva...

— Lămuirește-mă! se rugă ea punându-i mâna pe umăr.

— Te voi duce la noi în sat. Pe malul Buzăului. Acolo nu te cunoaște nimeni; nu va ști nimeni cine ești. Doar eu. Vei trăi mai liniștită ca aci. Trebuie să plecăm...

— Dar...

— Nicio împotriva. Sunt hotărât. Sau dacă nu, să omorim pe tată-tău și toți ai tăi...

— Ce vorbești, Alecu!...

— E lucrul cel mai simplu. Vei scăpa de injositoarea bănuială de acum. Asupra ta se vor răsfărge iar razele luminoase ale frumuseții tale... Altfel...

— Ce?

— Situația mea este asemănătoare... Vreau să lichidez odată... Să plec... să fug...

— Cum îndrăznești să spui toate acestea? se rugă Lonia, frângându-și mâinile.

— Ieși odată în sat. Ascultă ce spun femeile, bărbaiți și copii... Te vei lămurii. Știu totul Lonia... totul... Astăzi am descoperit...

Lonia se făcu galbenă ca turta de ceară. Lăsă capul în pământ. Părul ei negru, lucios ca mătasea îi îmbrăca umerii ca niște ciucuri...

Alecu trecuse brutal, animalic peste orice sentiment. Lonia îi cântase melodiile cele mai dulci, nopțile înfiorate de cadaverica alba culoare a lunii își găsiseră o amplificare în suflul lui numai prin intermediul Loniai. Nu era decât fiica lui Ivan Porumbacu și culpa lui se răsfărgea din plin asupra ei... Se ridică să plece. Lonia se agăță de brațul lui.

— Mai stai... Unde vrei să pleci?...

— Ușa se deschise și intrară bătrânii.

— Stai bre... Dece pleci?...

Alecu se opri, își căută vorbele și pronunță sacadat:

— Cu hoții, n'am de aface...

Toți rămăseră uimiți ca la o arătare...

Caporalul s'a întors târziu, pe la patru după amiază, cu un saculeț de nuc. Bocancii îi erau plini de noroiu până la oul piciorului. Își legase mantaua în spate, ca în timp de campanie. Arma, avea tot patul mănjit de o mocirlă vâscoasă. Nu încapă nicio îndoială că Ignat se folosise de ea la vreun urcuș sau poate îl scăpase. L-a chemat pe Voinea afară, i-a spus câteva vorbe șușotite, de care mă-tăhala a holbat ochii, și pe urmă s'a așezat la masă.

Caporalul a deschis registrul. A mulat tocul și a scris.

— Stoiane, la noapte ești schimbul întâiu! brus, forțat, parcă i-ar fi apăsător cineva fălcile într'o menghină.

— Dom' caporal... hău! știl ce! huu!... Stroe a prins o bulgăroaică... Vine cu ea la pichet! bagă capul pe ușă Voinea

— Unde?!

— Vino să vezi cum o aduce! ca pe-o oale când o bagi la gloabă...

Alecu se ridică și își aruncă privirea pe fereștrica săliței. Un gând rău îi flutură în preajma sufletului. Oare să nu fie?...

Caporalul se lăsă pe spatele scaunului. Îl făcu semn lui Voinea să iasă.

La câteva momente se auziră glasuri spărtigoase. Femeia vocifera, încercând să documenteze soldatului care-o urma, că n'a voit să treacă dincolo. S'a dus numai să scoată vârsa. Stroe, când femeia se oprea, o împingea cu patul armei, strâmbând din nas.

— Nu discut!... nu discut! se propagă până în săliță, distinct, parcă ar fi vorbit la un metru.

Femea se opri în prag.

— Mă! Imi dai drumul, sau de nu o pățești cu mine!... Tu mă cunoști?...

Căți n'am pus eu pe culme, fănoși ca tine... Ia te uită, rene!... Să mă poarte pe drumuri un fânc...

Lui Alecu i se păru că înțelege glasul. Se desprinsese dela fereastră și înghetă. Măriuca, mama Loniai se lupta cu Stroe. I se întunecă înaintea ochilor. Cea mai teribilă furtună nu l-ar fi amețit atât. Ca într'o horă diabolică, învărtită în cadrul unei nopți de violet fastuos, îi jucau toate amintirile. Rezistența lui căinească, de a închide în sarcofagul tăcerii minunile unui promițător viitor, în directă legătură cu această femeie, căzu. Cum să nu sară în lanțul mării ca leopardul sgândărit de o fecioară, când simte că de acum va începe să se descopere piete cu piete toată combinația? Și cum să nu sblere ca un nebun ce pornește spre lăureșul vieții, pe care numai dintre zăbrelele închisorii o observase, când în fața lui se ridică dărz caporalul?

Măriuca fu introdusă în sălița pichetului. Pe jumătate bătrână, cu fața plină de sbărcituri fine, îmbrăcată într'o fustă neagră de căneapă și cu un ghiurt albastru spălăcit. În picioare niște tălpi de ciorapi de bum-bac, prin care se vedeau degetele cele mari. Cum dete cu ochii de Alecu, se opri din vorba-i repezită și usturătoare și privi minunată spre grănicerul care sta cu mâna dreaptă sub falcă. Dacă s'ar fi dus la el, să-l roage s'o scape, se gândi că n'ar fi tocmal bine. Ea știa că la armată se respectă gradele cu sfințenie. Nimeni nu poate trece peste atribuțiile lui. Dintr'o rotire de ochi bobi care este șeful. Scutură din cap, și luând o poziție mai mult decât bărbătească se apropie de masa la care sta posomorit, răsfoidind fără nici un interes un dosar, caporalul Ignat.

Se opri la un pas de el. Caporalul nu ridică fruntea. Privi însă pe sub sprâncene picioarele femeii, ciorapii ei rupți și se lămurii.

— Domnule șef, băiatu-ăsta m'a adus aci

— Dar...

— Nicio împotriva. Sunt hotărât. Sau dacă nu, să omorim pe tată-tău și toți ai tăi...

— Ce vorbești, Alecu!...

— E lucrul cel mai simplu. Vei scăpa de injositoarea bănuială de acum. Asupra ta se vor răsfărge iar razele luminoase ale frumuseții tale... Altfel...

— Ce?

— Situația mea este asemănătoare... Vreau să lichidez odată... Să plec... să fug...

— Cum îndrăznești să spui toate acestea? se rugă Lonia, frângându-și mâinile.

— Ieși odată în sat. Ascultă ce spun femeile, bărbaiți și copii... Te vei lămurii. Știu totul Lonia... totul... Astăzi am descoperit...

Lonia se făcu galbenă ca turta de ceară. Lăsă capul în pământ. Părul ei negru, lucios ca mătasea îi îmbrăca umerii ca niște ciucuri...

Alecu trecuse brutal, animalic peste orice sentiment. Lonia îi cântase melodiile cele mai dulci, nopțile înfiorate de cadaverica alba culoare a lunii își găsiseră o amplificare în suflul lui numai prin intermediul Loniai. Nu era decât fiica lui Ivan Porumbacu și culpa lui se răsfărgea din plin asupra ei... Se ridică să plece. Lonia se agăță de brațul lui.

— Mai stai... Unde vrei să pleci?...

— Ușa se deschise și intrară bătrânii.

— Stai bre... Dece pleci?...

Alecu se opri, își căută vorbele și pronunță sacadat:

— Cu hoții, n'am de aface...

Toți rămăseră uimiți ca la o arătare...

Caporalul s'a întors târziu, pe la patru după amiază, cu un saculeț de nuc. Bocancii îi erau plini de noroiu până la oul piciorului. Își legase mantaua în spate, ca în timp de campanie. Arma, avea tot patul mănjit de o mocirlă vâscoasă. Nu încapă nicio îndoială că Ignat se folosise de ea la vreun urcuș sau poate îl scăpase. L-a chemat pe Voinea afară, i-a spus câteva vorbe șușotite, de care mă-tăhala a holbat ochii, și pe urmă s'a așezat la masă.

Caporalul a deschis registrul. A mulat tocul și a scris.

— Stoiane, la noapte ești schimbul întâiu! brus, forțat, parcă i-ar fi apăsător cineva fălcile într'o menghină.

— Dom' caporal... hău! știl ce! huu!... Stroe a prins o bulgăroaică... Vine cu ea la pichet! bagă capul pe ușă Voinea

— Unde?!

— Vino să vezi cum o aduce! ca pe-o oale când o bagi la gloabă...

Alecu se ridică și își aruncă privirea pe fereștrica săliței. Un gând rău îi flutură în preajma sufletului. Oare să nu fie?...

Caporalul se lăsă pe spatele scaunului. Îl făcu semn lui Voinea să iasă.

La câteva momente se auziră glasuri spărtigoase. Femeia vocifera, încercând să documenteze soldatului care-o urma, că n'a voit să treacă dincolo. S'a dus numai să scoată vârsa. Stroe, când femeia se oprea, o împingea cu patul armei, strâmbând din nas.

— Nu discut!... nu discut! se propagă până în săliță, distinct, parcă ar fi vorbit la un metru.

Femea se opri în prag.

— Mă! Imi dai drumul, sau de nu o pățești cu mine!... Tu mă cunoști?...

Căți n'am pus eu pe culme, fănoși ca tine... Ia te uită, rene!... Să mă poarte pe drumuri un fânc...

Lui Alecu i se păru că înțelege glasul. Se desprinsese dela fereastră și înghetă. Măriuca, mama Loniai se lupta cu Stroe. I se întunecă înaintea ochilor. Cea mai teribilă furtună nu l-ar fi amețit atât. Ca într'o horă diabolică, învărtită în cadrul unei nopți de violet fastuos, îi jucau toate amintirile. Rezistența lui căinească, de a închide în sarcofagul tăcerii minunile unui promițător viitor, în directă legătură cu această femeie, căzu. Cum să nu sară în lanțul mării ca leopardul sgândărit de o fecioară, când simte că de acum va începe să se descopere piete cu piete toată combinația? Și cum să nu sblere ca un nebun ce pornește spre lăureșul vieții, pe care numai dintre zăbrelele închisorii o observase, când în fața lui se ridică dărz caporalul?

Măriuca fu introdusă în sălița pichetului. Pe jumătate bătrână, cu fața plină de sbărcituri fine, îmbrăcată într'o fustă neagră de căneapă și cu un ghiurt albastru spălăcit. În picioare niște tălpi de ciorapi de bum-bac, prin care se vedeau degetele cele mari. Cum dete cu ochii de Alecu, se opri din vorba-i repezită și usturătoare și privi minunată spre grănicerul care sta cu mâna dreaptă sub falcă. Dacă s'ar fi dus la el, să-l roage s'o scape, se gândi că n'ar fi tocmal bine. Ea știa că la armată se respectă gradele cu sfințenie. Nimeni nu poate trece peste atribuțiile lui. Dintr'o rotire de ochi bobi care este șeful. Scutură din cap, și luând o poziție mai mult decât bărbătească se apropie de masa la care sta posomorit, răsfoidind fără nici un interes un dosar, caporalul Ignat.

Se opri la un pas de el. Caporalul nu ridică fruntea. Privi însă pe sub sprâncene picioarele femeii, ciorapii ei rupți și se lămurii.

Imediat s'a răsgândit. Toți grănicerii îl urmăreau. Pentru fiecare din ei se pune o mare problemă: aceea de a-l prinde, de a-i descoperi toate planurile. Aceasta este ceva care iese din comun. Nu-și poate inchipui să apară vinovat în fața șefilor lui ierarhici.

Mai era și altceva. Caporalul Ignat îi spusese că este primul schimb. Răgaz n'avea. Se lăsă ingenunchi, apoi pe pântec și se întoarse pe spate. Deschise ochii tare încât simți că-l dor orbitele și dete un ocol cerului. Cățiva noui fumuri murdăreau muselul albastru în partea de apus. Pământul rece, mirosul acru și întăritor îl ținea încordat. Închise ochii, îl deschise jucându-se.

— Imi arde de copilării! își spuse singur...

Sgomotul apelor îi mulțumea urechea ca un șușotit de frunze. Un vârtel surd, ca o muzică baritonă, stinsă ajungea până la el: Oit! își năpustea mânia apelor în curentul fluviului. Buzăul niciodată nu scotea un geamăt asemănător, oricât de infuriat ar fi venit. O! cum îl înspăimântau apele!

Satul depe malul Buzăului, flăcăii, fetele, ogoarele pline de flori smălate, ogrăzile împodobite cu brebeni de salcâmi primăvara, biserica strălucind în soarele aprins au trecut pe sub genele lui întredeschise. Învățătorul

INTOARCERE

de IULIAN VESPER

Pamfil Atiniciului și-a găsit în sfârșit loc între doi domni, ce sfătuesc pe șoptite. Vagonul e turbure și posomorât în lumina bicisnică ce se clatină în cele două becuri roșii, în sgomotul confuz, întretăiat de răsete stridente, ce se topec repede în hruitul monoton al trenului.

Pe lângă militari cu groase mantăli de lână, ce discută gălăgios, trăgând sub bănci fumuri prelungi de țigări „Plugar”, e plin de funcționari provinciali ce lau clasa III-a până aproape de urbea de reședință, unde coboară din elegantele vagoane de clasa I-a, realizând economii de țigări și un adaos de stimă în fața concețâtenilor, ce întâmplător se găsesc pe peron.

Pamfil e singurul din vagon îmbrăcat în cojoc și cu o cușmă crețată, trasă bine pe frunte; de ajuns ca să ghicească toți că e bucovinean. Dar n'au de unde să știe că flăcăiandrul spanăteț, cu un nas volnic încălecat pe o față subțire, cu ochii duiși de femeie, a stat 15 ani în București. Aici a murit tatăl său într-un accident la casele din fabrica de pielărie unde lucra și acum, aici și-a făcut armata și tot aici se va întoarce, după ce-și va regula drep-tuile de moștenire după mamă-sa, moartă

tase; îi era rușine să lucreze în sat. Orest lărași refuza cu hotărâre. El singur, nu putea jertfi 15 ani de muncă la aceeași fabrică, unde urcase de mult printre cei mai buni lucrători; conducea o echipă; era bine văzut și bine plătit. Aici își amestecase multe sudori, mulți ani din viață se scurse: a pe fețele lucioase de ulei, cărora le cunoaște calitatea numai dintr-o atin-gere de mână.

Era dela începutul întreprinderii celei noi, când bătrânul Mihăilescu murind, îi urmasa feciorul său, care adusese meșteri străini din Elveția și mașini noi cu valuri, lucioase. El fu ales între lucrătorii specialiști, cari lucrau alături de meseriași străini și de multe ori aceștia aveau ceva de învățat dela practica lui îndelungată. Când începu greva lucrătorilor, el hotărî o mișcare printre bucovinenii destul de numeroși, ca să treacă de partea patronului, înțelegând situația dezastruoasă în care se găsea fabrica. De atunci patronul îl numise șef de echipă, iar când, după 15 ani, lucrurile se schimbaseră în bine, i se mărise îndoit leaful.

Tânărul patron plecă în Anglia, ca reprezentant al fabricii, și-l înlocui soră-sa, o femeie bătrână, religioasă, care nu se amesteca prea mult în treburile de organiza-ze. Pamfil rămase cu aceleași însărcinări ca în trecut, deși antecedentele lui îl erau necunoscute patroanei. Pamfil aruncă ochii peste cufărul de nule dăpe poliță; aducea păpușii cumpărați cu un preț mai ieftin, pentru nepotul, pentru Orest cumpărase un fular de lână și o cămașă de flanelă. De mic, împărțise bănuții ce-i câștiga între mamă-sa și frații ce-i cereau fără întreprupere. Le trimetea, deși era copil, cu o dragoste bătrânească, de părinte. Prin scrisori, le purtase de grijă, cum să umble în lume, de ce să se ferească. Dumitru făcuse nunta fă-ă să-l înștiințeze și întrerupse corespondența aproape doi ani.

Când le veni al doilea copil, o scrisoare desnădăjduită îl ruga să-i trimită ceva bani. Nu stătu la îndoială, și ajutorul porni în aceeași zi. Pe cuminată-sa, o poloneză, Francisca, n'o cunoștea; se convinsese că trebuia să fie tare vrednică, deoarece năștea în fiecare an, cu o regularitate nedes-mințită. Trenul scârșea strident, văfăia într'un sbor amețitor. Pamfil abia-și aduna gândurile; scoase cușma și-și trecu degetele pînă în hălăciuga de păr.

— Dumneata ești bucovinean? întrebă domnul de alături, privindu-l pe sub ochelari.

Pamfil își îndesă iar cușma; îi venia să rădă. Era unul din acei „domni” grași, roșii la față, cărora crezuse că le pierduse urma în București. Își amintea că de câte ori mergea cu porțile acum 15 ani la târg, se prezentau domni de aceștia, cântăreau porțile și el, strâns cu usa de atâtea nevoi, era silit să le lepede pe nimic.

— Sunt din Bucovina, spuse el, în sfârșit. Îi privia acum în față; nu se înșelase: același dinți de aur, inele grele pe degete. Proaspăt bărbierit. Cu o frăgezime trandafirie a cărnil, pe obraz.

— Și unde ai fost la București?

Pamfil cunoștea de mult mănăstirea de limbă a domnilor de teapa lui și nu răspunse. Îi veniau lărași în minte târuguile nesfârșite, vinderea fânului, cum dintr'o porție ca lumea își făcea capul calendar, și ajungeai să crezi singur că e o mână de fân.

— Nu înțelegi ce te-am întrebat? se răsti domnul, roșu ca racul.

— Nu înțeleg, răspunse Pamfil, și-și afundă bărbia în gulerul cojocului.

În gară aștepta numai Orest; Dumitru venea după trei ore cu autobuzul. O bur-niță cenușie începuse de cu seară și umplea târgul de umezeală, tristețe și des-gust. Pe străzi, lucrători sdrențăroși, alergau; femei cu bidoane de lapte se strecurau pe porți masive, de fier. Pamfil nu-și putea lua ochii dela Orest. Se îngrășase de când lucra la fabrica de mezeluri; avea un spate de taur. Roseața din obraz se învîneșise; când râdea, ochii i se afundau în găsimă.

— Și ce lucrezi? întrebă Pamfil.

— Curăț mațele și le spăl, spuse Orest. Trebuie multă pricepere și la asta. Multe se sparg când nu leai seama. Dar la mine nu se întâmplă. Jupânul are încredere.

Întreabă într'un „local de dejun”, o căr-mă cu câteva mese murdare. Pamfil comandă două cealuri cu rom. În mantaua

neagră, cu mânecile prea strâmte, Orest avea într'adevăr o înfățișare plăcută. Cra-vata îl stătea strâmb; o îndepăta cu un gest de cunoscător.

— Și femeia cu care trăiești, unde-i?

— Lucrează în fabrică cu mine. E de prin Siret. Îmi tot toacă la cap să ne cun-năm. Eu nu-s pregătit încă. N'am nici bani, nici armata făcută...

— Te-ai gândit cum rămânem cu casa, cu locul. Toți ne împrăștiem. O să ajungă să ne cânte cucu-văile în pod.

— Eu le-am auzit cântând, spuse Orest. Ce să le faci, cântă și ele pe unde văd că-i pustiu.

Mușcă din cornul uscat, cu o poftă de pa-că: n'ar fi mâncat de trei zile. Cealul îl înghițise din trei sorbituri.

— Ești flămând, întrebă Pamfil.

— Lucrez mult; Am o foame de mă usucă. Greu s'o stingi cu un ceai. Când vine Dumitru, vă poftesc la masă; am spus eu să pregătesc de toate. După aceea, cu birja, ori luăm o mașină, mergem acasă.

Pamfil bău ultima picătură de ceai, plăți și ieșiră. Începea să fulguiască. Bărbați în sumane g-oase de lână forfoteau pe străzi, cu bioușă în mână și capul de țigare în vârful buzelor. Aveau ceva îndrăzneț în mișcări și mersul lor drept îl vedea acum după 12 ani.

— Dacă nu plecam, eram și eu printre ei. Mă înșuram, și-mi vedeam de treburile mele. Întoarse cojocul.

La 10 așteptară autobuzul. Dumitru co-bori, galben, cu o barbă țepoasă. Pantofii rupți și pardesul petecit în spinare făceau milă. Dădu mâna cu Orest și la Pamfil se uită pieșe.

— Tot cu cojoc în spinare?

Pamfil începu să rădă. Iată frații. Pen-tru ăștia își dădea bucată de pâine dela gură și le trimetea când ce-eau, ultimul ban. Vorbiră despre casă și loc. Niciunul nu se putea întoarce. Dumitru intrase la un patron mai bun și nu se îndura să-lase. Orest avea treburile lui. După ce mâncară bine, Paraschiva le făcu pat să se culce. Dumitru își scoase cămașa, ruptă bucăți. Îmbracă alta, pe care i-o căutase Paras-chiva.

— N'am bani, se scuza Dumitru. Cât câștig, cumpăr la copii. Să aibă măcar ei. Celui mai mărișor i-a cumpărat un costum „marinar”. O frumusețe. A-e un păr creț, negru și ochi albaștri. E greu și volnic, că abia îl pot ridica.

Pamfil nu-i cunoștea sufletul acesta. O-dată era o haimana. Când plecase la Căm-pulung să facă școala de arte și meserii, era flăcău în lege. De-atunci nu-l mai vă-zuse.

— Și nevasta, spuneai că e o poloneză.

Cum is polonezele? întrebă Pamfil.

— Femeia e tot femeie... A mea lucrează și la atelier și mai picură câte ceva. N'am de ce mă plâng... Cinci ani am răbdat cu copii cu tot... Ce ierli... Ce geruri... Mă mir că n'am murit. Mi-am fost deschis la Cernăuți un atelier mic, căci n'aveam scule și sculele s'cumpe. Cu inecul, mi le-am cumpărat... Mai întâi, nu venia nimeni. Săptămâni de zile nu vedeam un mușteriu. Eram boicotat... Nici românii nu se uitau la mine. Am văzut că nu mai puteam răzbi... că nu mai era chip de trai... Am luat-o singur pe la casele oamenilor... În-tram și le spuneam cine sunt și-i întrebam dacă n'au de lucru... O seamă dădeau din umeri, alții-mi izbeau ușa în nas... La pu-țină mi se făcea milă, și-mi dădeau să dreg ceva în casă, căci la atelier le era frică să-mi dea... Pentru 20, 30 de lei, pierdeam o zi, dar e-am bucuos când câștigam și atât. Alergam într'un suflet acasă și cumpăram lemne, că ni-era frig... ferestrele mereu înghețate... știi ce înseamnă să ai luni de zile ferestrele înghețate? Dacă n'ar fi găsit nevastă-mea de lucru la un atelier de citorie, de mult eram morți... Atelie-rul era al unui polonez și au primit-o, căci străinii se ajută între ei... Așa am scăpat și eu... Patronul meu e tot polonez și tot prin nevastă-mea am intrat... Meseriași români sunt puțini și de cari sunt nu te poți apropia... N'au nici ei de lucru...

— Și crezi c'o să meargă mai bine? întrebă Pamfil, pe care povestea fratelui îl mișcase până la lacrimi.

— Hm!... eu cred... nu's om să mă îndoi cu una cu două, dar până atunci trebuie să trăiești...

După masă, zloata încetase. Nourii albi se țarau până aproape de pământ. Se ur-cară într'o birje și ieșeau acum din oraș. Jalcul își arăta pâlcurile de arini și mes-tecen, dealungul pârăului, în zarea fumuri-rie. Ogoarele de pe Valea Seacă se pier-deau sub petece de zăpadă.

Pamfil înghețase în locul unde ședea și se ridică în picioare. Se apropiau de Gălă-nești. Case cenușii, împrejmuite de șuri masive și stogu-i negre, înzăpezite deopar-te, îl întâmpinară. Trecură Sucevița pe podul nou construit și intrară în Bilca.

Orest, care tăcuse în fundul coșului, se sculă și porunci birjarului să stea. Căi se opriră.

Se coborî îndepărtându-se spre gardul de nule. Răchii scorburoase străjuiau livada, care se întindea cât puteai cuprinde cu ochii. Zăpada se adunase în dungi argintii dealungul ogorului. Dumitru se stăpâni. Pamfil, luat pe neașteptate, nu înțelegea despre ce era vorba.

— Dacă tata n'ar fi vândut și n'ar fi băut ogoarele noastre, azi eram în sat, în rând cu lumea...

Era adevărat. Livada fusese a lor într'un timp, când ei nu țineau minte. Acum o pri-veau cu inima strânsă, ca pe-o rudă din depărtare, căreia îi uitaseră chipul.

— Lasă pe morți în pace, ce ai cu ei, se răsti Dumitru. Pare-ți bine că ți-a dat viață...

— Că m'a făcut slugă în oraș, strigă Orest. N'am să i-o iert nici în mormânt. Parcă eu nu știu unde am ajuns? Pamfil se urcă în trăsură. Dumitru îl urmă peso-morît. Orest nu se putea despărți de livada.

— Știi voi că de câte ori trec pe aici, ingenuchi și mă rog? Mă rog să înlvie tata într'o bună zi și să ne vadă pe toți ce-am ajuns: cerșetori la ușile stănilor. Parcă tu, Pamfil, stai mai bine, ori Du-mitru e cine știe ce? Nu mi-a spus singur c'a cerșit?

— Sănătate să dea Dumnezeu, vorbi împăciuitor Dumitru. De muncit, tot aveam să muncim. Ori acasă, ori aici. Poate și tata n'a fost bucuos când spunea că s'ar fi îndatoat: cu niște bani, nu i-a plătit la vreme și i-au vândut mai multe ogoare. De-atunci a început să bea și a vândut și ce-a mai rămas.

— Dumnezeu să-l lerte, să-i putem face măcar un parastas, sfârși Pamfil.

Insera, când ajunseră acasă. Un pustiu de moarte învăluia gospodăria. Pamfil deschise cu greu porțile cetulii. Observă că zaplazul e-a putred. Câteva scânduri lip-seau. Șura se cumpenise într'o parte. Grajd-urile făcute amăușiseră pentru totdauna. Orest avea cheia, descule ușa. Pamfil păși în tindă și-l izbi mirosul de mușcal. În căsuță, patul de lângă soba cu horn, acelaș pe care-l știa; aici se juca odată cu fetițele vecinului. Aici dormea tatăl său, pe laviță. Copiii se culcau în fund. Toate păstrau o neclintire infioătoare.

Orest făcu focul. Dumitru și încălzea mâinile. Pamfil asculta duduțul flăcărilor și-i părea că le-aude din altă vreme. Gă-tejile pârăiau. O căldură moleșitoare se răspândia în casă. Fără să vrea, Pamfil privi spre ușă. Nu se putea ca în lumina aceasta plăcută și familiară să nu vie și mama. Ea trebuia ceva pe lângă casă, sau se urcase în pod s'aducă fânul. Auzea ușile izbindu-se afară, porțile surii se închideau. Tatăl său venise din pădure înfrigurat și obosit. Băgase caii în grajd și împinsese căruța în șură. S'ar fi putut să nîngă peste noapte. Cum de nu alerga să-i ajute?

Pamfil se ridică, trânti ușa și ieși afară. Un frig tăios îl izbi. Nu venise, dar mult nu putea să întârzie. Dacă se abătuse pela crăsmă?

Degeaba te frământă, nu vine nimeni, spuse liniștit Orest. Când am dormit de câteva ori în casă, mi se părea că din toate părțile m'alungă vedeniile, dar n'a venit niciuna cu adevărat...

— Toate au culcușul lor, și nimeni nu se ridică fără să se clatine lumea, rosti îngândurat Dumitru.

— Voi n'ați așteptat, strigă Pamfil, dar eu aștept. De 12 ani aștept să mă văd aici și acum să nu vie nimeni... Nu se poate... Mama trebuie să pice îndată...

— Vânturile au trecut de multe ori prin

înceeturile ușilor și totuși nu s'a mișcat nimic.

— Eu mă culc, voi faceți ce știți, spuse Pamfil. Dacă vor veni, să mă trezească... Eu i-am așteptat destul... Sunt obosit...

Pamfil își puse căpătai cojocul, și se culcă pe laviță. Se învelî cu un țol de lână... E-a așa de cald! Ațipea des și'n urechi îl ajungea un sgomof confuz. Tatăl se îmbăta și striga din ăspușteri. Mamă-sa sughița de plâns. Rare-ori îl auzea vocea caldă și îmbietoare. Voia să-l bată și i-e el. Unde plecase de atâtea ani? Atunci mama îi luă capul în mâini și-l feri de lovături: nu, el nu fugise de-acasă. Alții îl luaseră să câștige bani. Oare, el, taică-său nu ple-case tot acolo? Atunci vocea părintelui se imblânzi și-l mustră mai ușor: Cum de atâtea ani, stătuse casa v-aște? Legea le împărțise la toți deopotrivă. Dar el, Pamfil, era cel mai mare și după obiceiul stră-vechi, el le rănduia fraților cele ce li se cuvin. Cum de uitase poruncile strămoși-lor? Mai că-sa îl îmbună din nou: dacă venise acum, însemna că purtase totuși de glijă și-și făcuse cum se cuvine datoria.

Pamfil se trezi a doua zi, insentinat.

— Cum ați hotărît? Cine se întoarce în casă? întrebă pe frații săi.

— Eu nu mă pot întoarce, cu meseria mea, spuse Dumitru, îmbrăcându-se. Dacă poți să-mi dai ceva pentru partea mea de avere, ți-o las bucuos.

— Eu am altele în cap. Acasă nu vin, răspunse Orest.

— Atunci de ce-l blestemi pe tatăl tău, că te-a făcut slugă în oraș, interveni Pam-fil. Tu singur nu știi ce-ți trebuie. Cât face partea ta?

— 15.000 de fiecare.

Pamfil scoase cărticica cu cei 50.000 lei, cât agonisise în cei 15 ani de muncă la fabrică. Numără flecăruia banii cuvenți, apoi îi puse să-mi mai numere odată. O-brazul lui Dumitru tremura:

— Tu m'ai scăpat, frate. Copiii mei n'o să mai rabde larna asta de frig.

— Și eu am să mă cunun cu Paraschiva. E păcat să trăiești necununat și dacă-mi ajută Dumnezeu, deschid și o prăvălioară cu mezeluri.

Pamfil îl privia, bucuos.

— Eu rămân în casă. Locul îl voi munci singur. Poate mă înșor și eu cât de curând. Când îți avea nevoie, ușile vă stau deschise...

Acum toate lucrurile păreau liniștite, împăcate. Parcă nici odată nu se depărtase de acasă. Cei 15 ani petrecuți la fabrică se ștergeau după o geană albastruie. De azi chiar, se va apuca să facă rânduială în curte. La primăvară va prefăce casa, va ridica din temelie șura; toată larna va coborî lemne și butuci pentru scânduri. Un zaplaz nou avea să înconjoare casa. Liva-da trebuia bine îngrijită. Se învoldă să mai rămăie o zi pentru parastas. Dis-de-dimineață plecară la târg să cumpere cele trebuincioase.

Pamfil cumpără o carte poștală, trimise patroanei vestea că deocamdată era împiedicat să se întoarcă la fabrică.

— Bine c'ai făcut și asta. Nu-i frumos că nu înștiințezi pe cineva la timp, spuse cu o nevădită bucurie, Dumitru. Mai ales când ți-au făcut atâtea bine...

Intrară într'un restaurant, ca să cum-pere rachiu, și dacă se poate, ceva bere, pentru praznic.

Carte poștală

Să vii odată la mormântul meu,
Să vii măcar odată și s'arunci
O tufănică galbănă din lunci —
Pe care am cântat-o eu mereu.

Să vii cu gândul limpede 'n trecut,
Să lași pe groapa mea o tufănică,
Să cadă 'nec din mână ta cea mică
Ce nu mă săturam ca s'o sărut.

Și de întrebă cine te 'ntâlnește
Ce cauți tristă 'n cimitir, pribeagă,
Tu să răspunzi: „Aice odihnește
Acel ce 'n lume i-am fost cea mai dragă...”

Soroca

D. IOV

DARURI

A'nceput colind să sune,
svon din iernile străbune,

Doamnele,

și-a venit la casa noastră
să se 'nchine la fereastră,
candelile să le-aprindă
și s'adune 'n rai de tindă
maldărele de colindă...

Ciucurii de melodie,
cântă 'mpărăție vie,

Doamnele,

tot plimbându-mi prin lumină
sfinte aripi de sulfină;
și când cade 'n glasuri, pace
Moș Crăciun cu trei cojoace,
tolba cu minuni desface...

Canura-i de ani, în plete,
flutură inele 'necete,

Doamnele...

Rai, privirea lui albastră
răde ca o floare 'n glastră...
Tu așteaptă să te 'mbie
răsul lui de colilie
adunat din zări de glie.

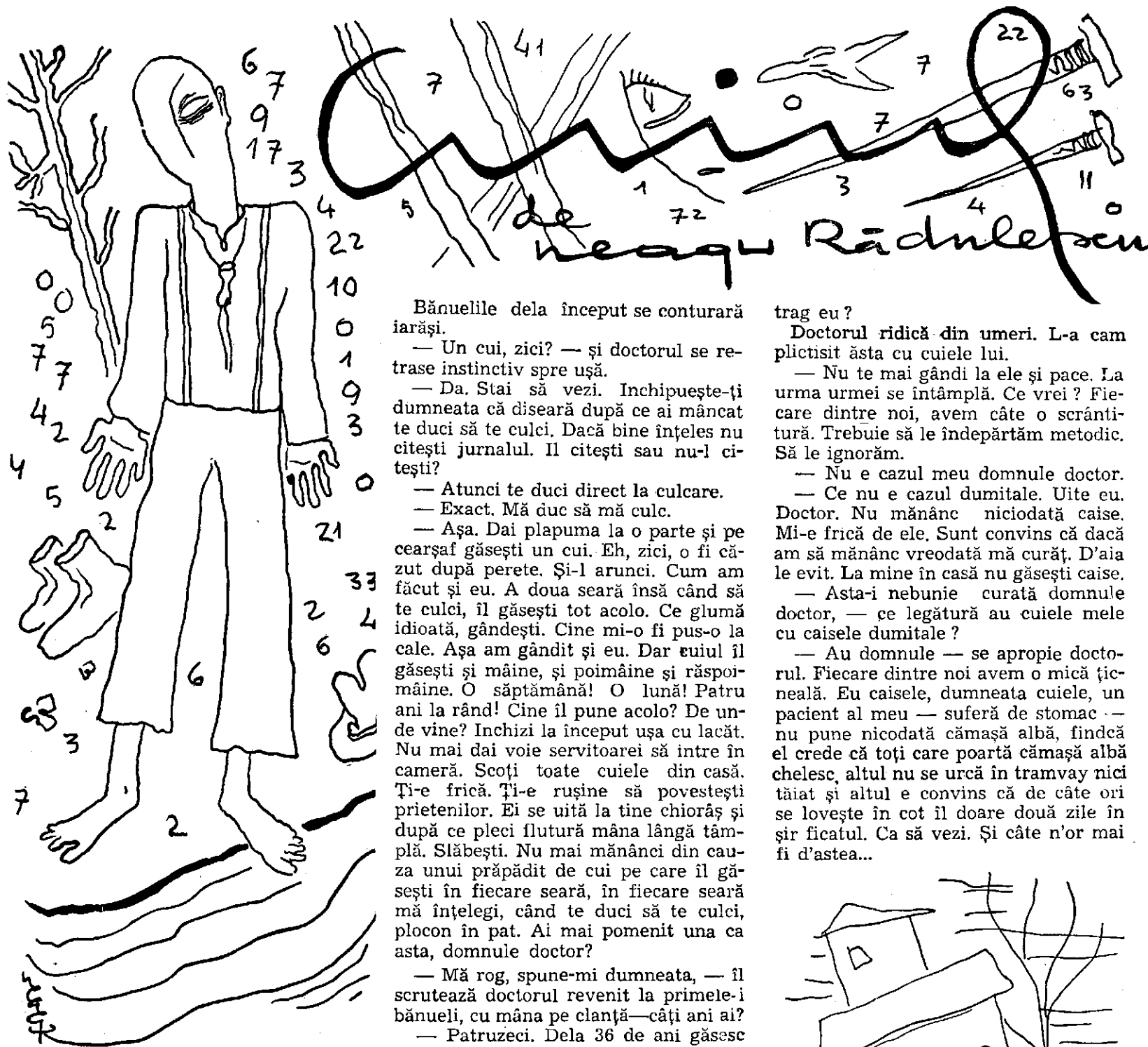
Darul să ți-l strângi la sân
ca pe-un snop revăen de fân

Doamnele...

Din colind va ninge harul
binecuvântându-ți darul;
Precistei vei fi aleasă
și-ți vei săruta 'n mătăsă,
lămâița de mireasă...

DAN BALTEANU

Bănuielele dela început se conturază iarăși.

— Un cui, zici? — și doctorul se retrase instinctiv spre ușă.

— Da. Stai să vezi. Inchipește-ți dumneata că disează după ce ai mâncat te duci să te culci. Dacă bine înțeles nu citești jurnalul. Il citești sau nu-l citești?

— Atunci te duci direct la culcare.

— Exact. Mă duc să mă culc.

— Așa. Dai plapuma la o parte și pe cearșaf găsești un cui. Eh, zici, o fi căzut după perete. Și-l arunci. Cum am făcut și eu. A doua seară însă când să te culci, îl găsești tot acolo. Ce glumă idioată, gândești. Cine mi-o fi pus-o la cale. Așa am gândit și eu. Dar cuiul îl găsești și mâine, și poimâine și răspoi-mâine. O săptămână! O lună! Patru ani la rând! Cine îl pune acolo? De unde vine? Inchizi la început ușa cu lacăt. Nu mai dai voie servitoarei să intre în cameră. Scoți toate cuiule din casă. Ți-e frică. Ți-e rușine să povestești prietenilor. Ei se uită la tine chiorăș și după ce pleci flutură mâna lângă tâmplă. Slăbești. Nu mai mănânci din cauza unui prăpădit de cui pe care îl găsești în fiecare seară, în fiecare seară mă înțelegi, când te duci să te culci, plocon în pat. Ai mai pomenit una ca asta, domnule doctor?

— Mă rog, spune-mi dumneata, — îl scrutează doctorul revenit la primele bănuiele, cu mâna pe clanță—câți ani ai?

— Patruzeci. Dela 36 de ani găsesc în fiecare seară cuiul în pat. Șaisprezece Septembrie 1934, să fi fost zece, zece fără un sfert...

— Bine, bine, lasă asta. Analizele?

— Toate bune... Foftim.

— M'da... m'da... m'da... Ai avut vreun șoc nervos în copilărie?

— Nici vorbă. Gras. Frumos. Vesel.

— Și nu-mi amintesc domnule să mă fi gândit vreodată la vreun cui!

— Armata?

— La un regiment de infanterie în Bacău. Sergent. Dar ce are aface asta cu cuiul?

— Părinții, sănătoși?

— Tun.

— Toată familia la fel? N'a fost niciunul așa... vreau să zic... știi, nu prea găsesc o expresie... așa... înțelegi dumneata așa... fi... fiuuu...

— Sărit vrei să spunei. Au murit toți creștinește în patul lor de acasă.

A, ici un reumatism, dincolo un guturai. Flecari. Nici alcoolici, nici nebuni. De bătrânețe. De unde o fi răsarit cuiul asta la mine, nu bănuiesc. Ce mă fac domnule doctor? Dă-mi o soluție!

Dă-mi un sfat. Nu mă lăsa așa. Spune-mi o vorbă omenească. Ori nu mă crezi nici dumneata? Uite, ne suim într-o mașină și în cinci minute suntem acasă. Stau pe Isvor. Dau plapuma la o parte, și cuiul este acolo. Să te convingi.

— În fiecare seară îl găsești acolo?

— Mereu. De patru ani. M'am mutat pe toate străzile. În zadar! Am cerut mutarea în provincie. Inutil! Am luat hotelurile la rând. În fiecare pat găsesc un cui. Unele le-am aruncat, altele le păstrez. Am o ladă întreagă. De unde domnule doctor atâtea cuiule și toate la mine în pat. De unde? Le a-

trag eu?

Doctorul ridică din umeri. L-a cam plictisit asta cu cuiule lui.

— Nu te mai gândi la ele și pace. La urma urmei se întâmplă. Ce vrei? Fiecare dintre noi, avem câte o scrântitură. Trebuie să le îndepărtăm metodic. Să le ignorăm.

— Nu e cazul meu domnule doctor.

— Ce nu e cazul dumitale. Uite eu.

Doctor. Nu mănânc niciodată caise. Mi-e frică de ele. Sunt convins că dacă am să mănânc vreodată mă curăț. D'aia le evit. La mine în casă nu găsești caise.

— Asta-i nebunie curată domnule doctor, — ce legătură au cuiule mele cu caisele dumitale?

— Au domnule — se apropie doctorul. Fiecare dintre noi avem o mică țicneală. Eu caisele, dumneata cuiule, un pacient al meu — suferă de stomac — nu pune niciodată cămașă albă, fiindcă el crede că toți care poartă cămașă albă chelesc, altul nu se urcă în tramvai nici tăiat și altul e convins că de câte ori se lovește în cot îl doare două zile în șir ficatul. Ca să vezi. Și câte n'or mai fi d'astea...

— Sunt trei zile decând l-a gonit doctorul din cabinet. De atunci n'a mai trecut pe la registratură și umblă năuc, așteptând cu frică seara. Noaptea care se apropie și cuiul pe care o să-l găsească în pat.

Ar fi fost așa de simplă viața, Timotei Văraru și ai fi fost atât de fericit — gândeste el — dacă nu i-ar fi ieșit în cale cuiul asta!

Strănge apoi pumnii și privește lung cerul, parcă muștrându-l.

— Doamne, cu ce am păcătuit eu, Timotei Văraru funcționar de cinsprezece ani la Finanțe? De ucis, n'am ucis! N'am nici un viciu! Nu m'am visat niciodată bogătaș cu palate, n'am răvânit niciodată la avutul altuia! Visul meu, Doamne a fost simplu. Simplu de tot. Să pot scrie mereu cifre în registru — de unde să cunoști tu Doamne, voluptatea cifrelor astea! — și să mă în-torc seara acasă obosit și în papuci la gura sobei să curăț un măr sau să citesc jurnalul. Atunci dece să găsesc tocmă eu, în fiecare seară un cui în pat? Să-mi roadă viața cuiul asta? De ce să nu pot să trăiesc din cauza lui? De ce să se uite toți doctorii la mine dintr-o parte?

— Nu mă înțelegi domnule doctor și pace — tipă enervat pacientul. Eu nu cred nimic. Eu n'am nimic. Eu găsesc în fiecare seară un cui în pat. Nu vreau să-l mai găsesc. Asta e. Că altfel nu știu ce se întâmplă...

— Ei și? Ce mă privește pe mine domnule. Hodoronc tronc! Sunt scamator? Eu îți pun cuiule dumitale în pat? Nu! Atunci?

— Aveți milă domnule doctor.

— Domnule, încă odată, te doare ficatul?

— Nu!

— Inima?

— Nu!

— Stomacul?

— Nu!

— Atunci? Astea sunt specialitățile mele. Cine te-a trimis la mine?

— Un neurolog.

— Du-te domnule înapoi la el.

— Să-mi dea valeriană?

— Știe el ce-ți trebuie! Hai, la revedere!... Bonjur! Nu mai am timp. In-

telege. M'ai ținut un ceas domnule! Un ceas? — și doctorul îl împinge spre ieșire.

Din spatele ușei mai auzi o clipă văicăreala pacientului: Vizita, să plătesc vizita... — și cu glas tremurat — domnule doctor, disează iarăși mai găsesc un cui în pat, o să mă ai pe conștiință domnule doctor!

Doctorul își desfășur halatul alb, îl agăță în cuier și clatină compătimitor din cap.

— Zăpăciți! Auzi, cuiu în pat! Ha! Ha! Ha!

Când ieși însă din cabinet doschise o ușă, se gândi puțin și mai deschise una intrând în dormitor.

Se apropie de pat și dădu cuvertura deoparte căutând repezit.

— Nu e nici un fel de cui.

Timotei Văraru intră în parc adus de spate și cu mâinile în buzunare.

Ai fi crezut văzându-l: unul care a venit să respire aer curat sau să-și facă prozaic digestia, plimbându-se cu pași rari pe aleele din jurul lacului Herăstrău.

La trei după amiază străzile orașului se luptă eroic să reziste soarelui.

Aici, cel puțin, pomii sunt creșcuți ca smei din povești și oricât ar vrea împărțutul de chihlimbar al cerului să dogorească, sulitele lui se împleticesc în frunzișuri sau se înecă în lac unde peștii le pândesc să le fure poleiala și s'o întrebuinteze ei la văxuitul solzilor.

Răcoare e destulă căci fiecare pom e rentier și are lângă călcăi câte-o moșie de umbră.

Dar pe Timotei Văraru nu-l interesează.

Sunt trei zile decând l-a gonit doctorul din cabinet. De atunci n'a mai trecut pe la registratură și umblă năuc, așteptând cu frică seara. Noaptea care se apropie și cuiul pe care o să-l găsească în pat.

Ar fi fost așa de simplă viața, Timotei Văraru și ai fi fost atât de fericit — gândeste el — dacă nu i-ar fi ieșit în cale cuiul asta!

Strănge apoi pumnii și privește lung cerul, parcă muștrându-l.

— Doamne, cu ce am păcătuit eu, Timotei Văraru funcționar de cinsprezece ani la Finanțe? De ucis, n'am ucis! N'am nici un viciu! Nu m'am visat niciodată bogătaș cu palate, n'am răvânit niciodată la avutul altuia! Visul meu, Doamne a fost simplu. Simplu de tot. Să pot scrie mereu cifre în registru — de unde să cunoști tu Doamne, voluptatea cifrelor astea! — și să mă în-torc seara acasă obosit și în papuci la gura sobei să curăț un măr sau să citesc jurnalul. Atunci dece să găsesc tocmă eu, în fiecare seară un cui în pat? Să-mi roadă viața cuiul asta? De ce să nu pot să trăiesc din cauza lui? De ce să se uite toți doctorii la mine dintr-o parte?

— Nu mă înțelegi domnule doctor și pace — tipă enervat pacientul. Eu nu cred nimic. Eu n'am nimic. Eu găsesc în fiecare seară un cui în pat. Nu vreau să-l mai găsesc. Asta e. Că altfel nu știu ce se întâmplă...

— Ei și? Ce mă privește pe mine domnule. Hodoronc tronc! Sunt scamator? Eu îți pun cuiule dumitale în pat? Nu! Atunci?

— Aveți milă domnule doctor.

— Domnule, încă odată, te doare ficatul?

— Nu!

— Inima?

— Nu!

— Stomacul?

— Nu!

— Atunci? Astea sunt specialitățile mele. Cine te-a trimis la mine?

— Un neurolog.

— Du-te domnule înapoi la el.

— Să-mi dea valeriană?

— Știe el ce-ți trebuie! Hai, la revedere!... Bonjur! Nu mai am timp. In-

telege. M'ai ținut un ceas domnule! Un ceas? — și doctorul îl împinge spre ieșire.

Din spatele ușei mai auzi o clipă văicăreala pacientului: Vizita, să plătesc vizita... — și cu glas tremurat — domnule doctor, disează iarăși mai găsesc un cui în pat, o să mă ai pe conștiință domnule doctor!

Doctorul își desfășur halatul alb, îl agăță în cuier și clatină compătimitor din cap.

— Zăpăciți! Auzi, cuiu în pat! Ha! Ha! Ha!

Când ieși însă din cabinet doschise o ușă, se gândi puțin și mai deschise una intrând în dormitor.

Se apropie de pat și dădu cuvertura deoparte căutând repezit.

— Nu e nici un fel de cui.

Timotei Văraru intră în parc adus de spate și cu mâinile în buzunare.

Ai fi crezut văzându-l: unul care a venit să respire aer curat sau să-și facă prozaic digestia, plimbându-se cu pași rari pe aleele din jurul lacului Herăstrău.

La trei după amiază străzile orașului se luptă eroic să reziste soarelui.

Aici, cel puțin, pomii sunt creșcuți ca smei din povești și oricât ar vrea împărțutul de chihlimbar al cerului să dogorească, sulitele lui se împleticesc în frunzișuri sau se înecă în lac unde peștii le pândesc să le fure poleiala și s'o întrebuinteze ei la văxuitul solzilor.

Răcoare e destulă căci fiecare pom e rentier și are lângă călcăi câte-o moșie de umbră.

Dar pe Timotei Văraru nu-l interesează.

Sunt trei zile decând l-a gonit doctorul din cabinet. De atunci n'a mai trecut pe la registratură și umblă năuc, așteptând cu frică seara. Noaptea care se apropie și cuiul pe care o să-l găsească în pat.

Ar fi fost așa de simplă viața, Timotei Văraru și ai fi fost atât de fericit — gândeste el — dacă nu i-ar fi ieșit în cale cuiul asta!

Strănge apoi pumnii și privește lung cerul, parcă muștrându-l.

— Doamne, cu ce am păcătuit eu, Timotei Văraru funcționar de cinsprezece ani la Finanțe? De ucis, n'am ucis! N'am nici un viciu! Nu m'am visat niciodată bogătaș cu palate, n'am răvânit niciodată la avutul altuia! Visul meu, Doamne a fost simplu. Simplu de tot. Să pot scrie mereu cifre în registru — de unde să cunoști tu Doamne, voluptatea cifrelor astea! — și să mă în-torc seara acasă obosit și în papuci la gura sobei să curăț un măr sau să citesc jurnalul. Atunci dece să găsesc tocmă eu, în fiecare seară un cui în pat? Să-mi roadă viața cuiul asta? De ce să nu pot să trăiesc din cauza lui? De ce să se uite toți doctorii la mine dintr-o parte?

— Nu mă înțelegi domnule doctor și pace — tipă enervat pacientul. Eu nu cred nimic. Eu n'am nimic. Eu găsesc în fiecare seară un cui în pat. Nu vreau să-l mai găsesc. Asta e. Că altfel nu știu ce se întâmplă...

— Ei și? Ce mă privește pe mine domnule. Hodoronc tronc! Sunt scamator? Eu îți pun cuiule dumitale în pat? Nu! Atunci?

— Aveți milă domnule doctor.

— Domnule, încă odată, te doare ficatul?

— Nu!

— Inima?

— Nu!

— Stomacul?

— Nu!

— Atunci? Astea sunt specialitățile mele. Cine te-a trimis la mine?

— Un neurolog.

— Du-te domnule înapoi la el.

— Să-mi dea valeriană?

— Știe el ce-ți trebuie! Hai, la revedere!... Bonjur! Nu mai am timp. In-

telege. M'ai ținut un ceas domnule! Un ceas? — și doctorul îl împinge spre ieșire.

Din spatele ușei mai auzi o clipă văicăreala pacientului: Vizita, să plătesc vizita... — și cu glas tremurat — domnule doctor, disează iarăși mai găsesc un cui în pat, o să mă ai pe conștiință domnule doctor!

Doctorul își desfășur halatul alb, îl agăță în cuier și clatină compătimitor din cap.

— Zăpăciți! Auzi, cuiu în pat! Ha! Ha! Ha!

Când ieși însă din cabinet doschise o ușă, se gândi puțin și mai deschise una intrând în dormitor.

Se apropie de pat și dădu cuvertura deoparte căutând repezit.

— Nu e nici un fel de cui.

Timotei Văraru intră în parc adus de spate și cu mâinile în buzunare.

Ai fi crezut văzându-l: unul care a venit să respire aer curat sau să-și facă prozaic digestia, plimbându-se cu pași rari pe aleele din jurul lacului Herăstrău.

La trei după amiază străzile orașului se luptă eroic să reziste soarelui.

Aici, cel puțin, pomii sunt creșcuți ca smei din povești și oricât ar vrea împărțutul de chihlimbar al cerului să dogorească, sulitele lui se împleticesc în frunzișuri sau se înecă în lac unde peștii le pândesc să le fure poleiala și s'o întrebuinteze ei la văxuitul solzilor.

Răcoare e destulă căci fiecare pom e rentier și are lângă călcăi câte-o moșie de umbră.

Dar pe Timotei Văraru nu-l interesează.

Sunt trei zile decând l-a gonit doctorul din cabinet. De atunci n'a mai trecut pe la registratură și umblă năuc, așteptând cu frică seara. Noaptea care se apropie și cuiul pe care o să-l găsească în pat.

Ar fi fost așa de simplă viața, Timotei Văraru și ai fi fost atât de fericit — gândeste el — dacă nu i-ar fi ieșit în cale cuiul asta!

Strănge apoi pumnii și privește lung cerul, parcă muștrându-l.

— Doamne, cu ce am păcătuit eu, Timotei Văraru funcționar de cinsprezece ani la Finanțe? De ucis, n'am ucis! N'am nici un viciu! Nu m'am visat niciodată bogătaș cu palate, n'am răvânit niciodată la avutul altuia! Visul meu, Doamne a fost simplu. Simplu de tot. Să pot scrie mereu cifre în registru — de unde să cunoști tu Doamne, voluptatea cifrelor astea! — și să mă în-torc seara acasă obosit și în papuci la gura sobei să curăț un măr sau să citesc jurnalul. Atunci dece să găsesc tocmă eu, în fiecare seară un cui în pat? Să-mi roadă viața cuiul asta? De ce să nu pot să trăiesc din cauza lui? De ce să se uite toți doctorii la mine dintr-o parte?

— Nu mă înțelegi domnule doctor și pace — tipă enervat pacientul. Eu nu cred nimic. Eu n'am nimic. Eu găsesc în fiecare seară un cui în pat. Nu vreau să-l mai găsesc. Asta e. Că altfel nu știu ce se întâmplă...

— Ei și? Ce mă privește pe mine domnule. Hodoronc tronc! Sunt scamator? Eu îți pun cuiule dumitale în pat? Nu! Atunci?

— Aveți milă domnule doctor.

— Domnule, încă odată, te doare ficatul?

— Nu!

— Inima?

— Nu!

— Stomacul?

— Nu!

— Atunci? Astea sunt specialitățile mele. Cine te-a trimis la mine?

— Un neurolog.

— Du-te domnule înapoi la el.

— Să-mi dea valeriană?

— Știe el ce-ți trebuie! Hai, la revedere!... Bonjur! Nu mai am timp. In-

telege. M'ai ținut un ceas domnule! Un ceas? — și doctorul îl împinge spre ieșire.

Din spatele ușei mai auzi o clipă văicăreala pacientului: Vizita, să plătesc vizita... — și cu glas tremurat — domnule doctor, disează iarăși mai găsesc un cui în pat, o să mă ai pe conștiință domnule doctor!

Doctorul își desfășur halatul alb, îl agăță în cuier și clatină compătimitor din cap.

— Zăpăciți! Auzi, cuiu în pat! Ha! Ha! Ha!

Când ieși însă din cabinet doschise o ușă, se gândi puțin și mai deschise una intrând în dormitor.

Se apropie de pat și dădu cuvertura deoparte căutând repezit.

— Nu e nici un fel de cui.

Timotei Văraru intră în parc adus de spate și cu mâinile în buzunare.

Ai fi crezut văzându-l: unul care a venit să respire aer curat sau să-și facă prozaic digestia, plimbându-se cu pași rari pe aleele din jurul lacului Herăstrău.

La trei după amiază străzile orașului se luptă eroic să reziste soarelui.

Aici, cel puțin, pomii sunt creșcuți ca smei din povești și oricât ar vrea împărțutul de chihlimbar al cerului să dogorească, sulitele lui se împleticesc în frunzișuri sau se înecă în lac unde peștii le pândesc să le fure poleiala și s'o întrebuinteze ei la văxuitul solzilor.

Răcoare e destulă căci fiecare pom e rentier și are lângă călcăi câte-o moșie de umbră.

Dar pe Timotei Văraru nu-l interesează.

Sunt trei zile decând l-a gonit doctorul din cabinet. De atunci n'a mai trecut pe la registratură și umblă năuc, așteptând cu frică seara. Noaptea care se apropie și cuiul pe care o să-l găsească în pat.

Ar fi fost așa de simplă viața, Timotei Văraru și ai fi fost atât de fericit — gândeste el — dacă nu i-ar fi ieșit în cale cuiul asta!

Strănge apoi pumnii și privește lung cerul, parcă muștrându-l.

— Doamne, cu ce am păcătuit eu, Timotei Văraru funcționar de cinsprezece ani la Finanțe? De ucis, n'am ucis! N'am nici un viciu! Nu m'am visat niciodată bogătaș cu palate, n'am răvânit niciodată la avutul altuia! Visul meu, Doamne a fost simplu. Simplu de tot. Să pot scrie mereu cifre în registru — de unde să cunoști tu Doamne, voluptatea cifrelor astea! — și să mă în-torc seara acasă obosit și în papuci la gura sobei să curăț un măr sau să citesc jurnalul. Atunci dece să găsesc tocmă eu, în fiecare seară un cui în pat? Să-mi roadă viața cuiul asta? De ce să nu pot să trăiesc din cauza lui? De ce să se uite toți doctorii la mine dintr-o parte?

— Nu mă înțelegi domnule doctor și pace — tipă enervat pacientul. Eu nu cred nimic. Eu n'am nimic. Eu găsesc în fiecare seară un cui în pat. Nu vreau să-l mai găsesc. Asta e. Că altfel nu știu ce se întâmplă...

— Ei și? Ce mă privește pe mine domnule. Hodoronc tronc! Sunt scamator? Eu îți pun cuiule dumitale în pat? Nu! Atunci?

— Aveți milă domnule doctor.

— Domnule, încă odată, te doare ficatul?

— Nu!

— Inima?

— Nu!

— Stomacul?

— Nu!

— Atunci? Astea sunt specialitățile mele. Cine te-a trimis la mine?

— Un neurolog.</

CRONICA PLASTICA

de PAUL MIRACOVICI

Dintre arte, pictura e aceea care ispițește cel mai mult pe muritori și în această profesiune numărul celor cari au greșit drumul e cel mai mare — proporțional — de cât în oricare alta.

Cărei cauze se datorește această supraprețuire de sine într-o meserie atât de grea ca pictura?

În primul rând credem că se datorește unei prejudecăți pe cât de înrădăcinate pe atât de întinse în public și a-

N. Delavrancea-Dona

Nud

nume: că pictorul pictează cum cântă pasărea, ajunge să ai „talent”. Adolescentul e tentat de o „viață de artist” pe care — în zumet de chitară — o petrece înconjurat de femei frumoase (modelele...) într-o nesfârșită libertate, într-o eternă vacanță. Părinții cari — ca întotdeauna — se opun vocației artistice a tânărului, au, în felul lor, dreptate, mai întotdeauna. Ei înșiși presimt în ispită ce frământă pe fiu, dorișta nemărturisită de a duce o existență fără muncă, o „viață de artist”. Or, Dumnezeu știe dacă sunt multe ramuri ale activității omenești care să ceară mai multă muncă, un mai intens exercițiu al efortului ca pictura, muzica, poezia. Nici una nu te robește atât de mult... Talentul, sau ceea ce se înțelege în chip comun prin aceasta, adică ușurința precocă de a observa, de a desena mai mult sau mai puțin corect, este de obicei singurul criteriu după care cineva se socotește un mare artist în perspectivă. Dintre toate relele însă, talentul e fără îndoială cel mai sigur dușman al artistului și cu cât acest talent e mai precoc, e cu atât mai exasperant de sigur că va sfârși ca o mediocritate. Toți cei ce ratează, toți pictorii oficiali, — acești nealeali concurenți ai fotografiilor — toți au avut talent, unii au fost chiar copii-minune. Atât de ineluctabil e acest sfârșit încât se poate spune fără risc, că e sfârșitul unei evoluții biologice, organice.

Pe lângă talent, vocația trebuie să fie neapărat întovărășită de pasiune, de o pasiune profundă pentru meșteșugul ales, nu pentru legendele lui. Fără îndoială e greu să deosebești în pornirea năvalnică a tânărului, acest element esențial care trebuie să-i fie tovarăș toată viața. El, mai mult de cât orice alt dar deosebește pe artist de meseriaș, numai pasiunea justifică aparentele imperfecțiuni ale lui Greco de pildă, numai ea înobilează deformările nevoite ale unor artiști cari din fericire s'au născut fără infernală abilitate a talentului cum spunea Gauguin. Gauguin, Manet, dar mai ales Cézanne, sunt exemple cari luminează până la evidență această.

Renoir spunea — pe bună dreptate — că fiecare pictor sau sculptor a fost

îndemnat către aceste meserii, de o cerță nevoe de artă, dar că nefiind destul de înzestrați, ei se opresc acolo unde ar trebui să înceapă creația artistică. Ei au o doză de gust, talent dacă vreți dar nu se pot ridica peste aceste condiții și dacă aceste calități ar fi fost întrebuințate în artizanat, ei ar fi făcut scaune admirabile, țesături, etc. Ambției disproporționate, unei mentalități nenorocite datorată mulțimea de falși artiști și lipsa noastră de artizani. Probabil că e și un reflex al unui spirit de parvenitism propriu unei societăți în devenire cum era a noastră, în care munca practică, manuală era „de rușine”.

Oricine ar avea o cât de mică înclinare începe prin a fi artist fiindcă e mai... ușor.

Ceea ce pare paradoxal, cruzime în celebra frază alui Degas: „il est urgent de décourager les Beaux-Arts” nu e decât o caldă sollicitudine pentru artiști, fiindcă cei ce se vor descuraja în primul rând vor fi cei cărora le lipsește pasiunea și adevărata vocație.

Luna aceasta, dominată de expozițiile lui Lucian Grigorescu și Iser, a făcut pe mulți poate, să ignoreze celelalte expoziții. Cei ce vor vizita Ateneul însă vor fi răsplătiți pentru osteneala lor printr-o excelentă expoziție, aceea a d-nei N. Delavrancea-Dona. D-sa ne obișnuise la Salonul Oficial cu naturi moarte pe suprafețe mari, uneori dispart compuse, alteori conținând stridențe destul de supărătoare. Erau tablouri pline de calități dar care se cereau ordonate, întregite. Apoi, adesea, mărimea lucrării strivea motivul. De sigur, operele acestea, cu toate aceste scaderi nu erau niciodată indifferente dar în expoziția actuală, artista care se presimțea în ele și-a limpezit viziunea, s'a realizat, îmi îngădui să sfătuesc pe d-na Delavrancea să nu abandoneze proporțiile pânzelor pe care pictează acum. Deși acest lucru pare puțin important — fiecare artist ar trebui să reflecteze asupra lui. Puțini știu să-și acorde viziunea cu proporții potrivite temperamentului lor. D-na Delavrancea a înțeles lucrul acesta, de aceea expoziția d-sale prezintă atâtea omogenitate. În „Nudul” pe care îl reproducem d-na Delavrancea a încheiat o concepție clară, netă și deși mic, tabloul închide în el toată semnificația picturii. De altfel, mai toate lucrările d-nei Delavrancea dovedesc o siguranță care e rodul prețios al unei lungi experiențe. Justa concordanță între emoție și observație, între impuls și meditație dau tablourilor d-sale farmecul subtil al noutății, al prospețimii. O expoziție plină de interes.

N. Delavrancea-Dona

Peisaj

d-sale farmecul subtil al noutății, al prospețimii. O expoziție plină de interes.

D-na Baludima-Tacian expune o se-

rie de tablouri în gris-uri calde, agreabile dar care sunt anulate de ramele în cari sunt încadrate, și ele gris, de un gris exasperant de rece. Astfel calitățile picturii d-sale în loc să fie exaltate sunt înnăbușite. E păcat, pentru că destul de des, apar, în tablourile d-sale calități de gingășie și de delicatețe de sentiment.

D-l Mircea Olarian își dedică eforturile unei concepții în artă care se rezumă la a reface natura încă odată, pe pânză. Și lirismul de care e furat câte odată, e descriptiv.

D-sa vrea să emoționeze numai prin subiectul ce vrea să reprezinte, toate eforturile d-sale tind spre a face acel subiect cât mai accesibil publicului. E un fel de a înțelege pictura pe care nu-l împărtășim. Pictura emoționantă în sine emoții cari trebuie să fie înainte de toate, picturale. Motivul care te ajută să exprimi această emoție e un pretext și

N. Delavrancea-Dona

Fetiță

trebuie să rămână pe planul al doilea. Portrete, peisaje interioare, d-l Olarian le-a pictat cu multă fidelitate și cu o onestitate de netăgăduit și cari fac admirația unei bune părți din public.

CRONICA MUZICALA

de ROMEO ALEXANDRESCU

D. George Cocea este un muzician cum nu avem mulți în țară, anume: este un muzician activ. Poate că dorința de activitate nu lipsește, la baza năzuințelor, nici altor muzicieni. Dar d. Cocea o traduce în fapt, activează intens și va avea încă foarte mult de lucru, deoarece și-a propus să înzestrez viața noastră muzicală cu cele ce-i lipsesc și precum se știe, îi lipsesc cam multe.

Orchestra simfonică „Pro-Arte”, a surprins întreaga lume muzicală românească, în primul rând, prin însăși fondarea și apariția ei. În condițiile vitale absolut insuficiente pe care le găsește muzica la noi, lucrul părea de necrezut.

A surprins și mai mult când, dela primul concert, a putut arăta că este o adevărată orchestră simfonică, eșită din pământ la lovitura baghetei, maghetă magică, a d-lui Cocea, iar nu o mână de figuranți.

Surprinderile începuturilor se transformă însă în satisfacții durabile, când, la fiecare nou concert, orchestra simfonică „Pro-Arte” își ține făgăduiele, chibzuind programe bune, executându-le în entuziastă disciplină sub conducerea fondatorului și aducând mereu soliști români în scenă, soliști pe care „Filarmonica” nu s'a ostenit prea tare să-i scoată din umbră, chiar când făceau parte din acea orchestră. Ca d. Vasile Jianu, de pildă, solist în concertul trecut al orchestrei „Pro-Arte” sau ca d. Constantin Metani, solistul concertului simfonic „Pro-Arte” pe care îl recenzăm aci.

D. Metani, clarinetist solo al „Filarmonicei” n'a beneficiat până acum de alt rol decât de acela de voce din corul instrumentelor deși un artist ca d-sa era direct indicat să alăture acestei activități o altă, de concertist, în care era chemat să aducă reale servicii muzice.

Inițiativa particulară a d-lui Cocea, a adus prima reparație serioasă cazului acestui excelent clarinetist, caz reprezentativ al slabei noastre organizări muzicale, dând d-lui Metani prilejul să interpreteze un concert de Weber cu acompaniament de orchestra.

Sonoritatea sigură, supusă unui să-nătos regim de ritm, nuanță, frază și colorit, mecanismul ferm și clar în agilitate, de simplită muzicalitate în expresie și atac precis, stilul bine statornicit, într'un cuvânt, interpretarea d-lui Metani, a putut reliefa atât posibilitățile variate și interesante ale clarinetului cât și eleganța, strălucirea și scrierea măiestrită și avântată a concertului în mi bemol de Weber, încă necunos-

Audiamur et altera pars! Într-o cronică anterioară aminteam de psihoza americană, desigur cea mai materialistă din câte a cunoscut istoria colectivităților. Evident că America este continentul unde s'au scurs pionierii pătimăși din toate colțurile omenirii, formațiunea alogenă a societății americane, poate că nu îngăduia o altă atitudine în fața vieții, decât aceea propusă de spiritul aventurier și libertin al celor de dincolo de Atlantic. Distincția mult citată între „Gemeinschaft” (colectivitate fără voință organică unitară) și „Gesellschaft” (colectivitate pătrunsă de un spirit coordonator) — își află o precisă aplicațiune, aici, deosebirea dintre Statele Americi și națiunile europene fiind ilustrată suficient prin cele două expresii.

Dealtfel, cine a citit „Pragmatismul” lui James a putut să-și dea seama că este impropriu să fie numită doctrină filosofică opera acestui american, că el poate fi un teoretician psiholog de economie politică, în niciun caz însă, cărțile lui nu întruiesc atributele unei serioase și curate gândiri metafizice. Dar lată că nea parvenit lucrarea recentă a lui H. I. Muller), unul cunoscut prin cercetările sale biologice, care, **more american**, încearcă să propună celor mai grave probleme existențiale, punctul de vedere strict pozitivist.

Ceea ce apare deodreptul bizar la acest publicist care scrie „pro domo” — este criteriul **genetic**.

Perfecționarea morală a omului se reduce, în paginile autorului american, la o perfecționare biologică. Muller observă că straturile colective inferioare sunt din ce în ce mai groase, că se impune deci, o selecție naturală, o neîntârziată îmbunătățire a condiției speței umane. Constată, nici în formă nu este nouă, în fond et fiind de mult consumată, de când cu morala „stăpânilor” a lui Nietzsche, apoi de teoria supraviețuirii celui mai „apt”, pusă în circulație de Huxley.

Originală ni se pare la Muller concluzia următoare: domeniul omului crește pe măsura în care acela anonim, al cosmosului, este cercetat de telescopul științei. Nu trebuie să ne descurajăm deci, în fața compoziției și a substanțialității înfinite a naturii externe — despre care ne încredințămăză descoperirile tehnice moderne. Dimpotrivă, este cazul să ne amintim că lumea interioară a omului este tot atât de vastă și de nepătrunsă.

Atributul omului fiind pe potriva imensității firii, raportul dintre macrocosm și microcosm apare ca normal. În mod simbolic, Bertrand Russel chiar spunea că „dragostea trebuie să echilibreze știința, sau vom pieri”...

Este foarte stranie concepția lui H. I. Muller despre facultățile spirituale și morale ale speței noastre. Omul va fi mai bun, pe măsură ce condiția sa biologică se va ameliora. Trebuie să căutăm criteriul selectiv al heredității, în stare să ne asigure o **genetică** superioară. Deși recunoaște că mecanismul cerebral are o producțiune anonimă, ca tot ceea ce-i spirit și nu este materie, Muller merge atât de departe încât să nădăjduiască într-o cunoaștere **obiectivă**, materială, a sufletului omenesc. Amintim, în acest sens, de cercetările lui I. B. S. Haldane, ale cărui afirmațiuni cu privire la **ectogeneză** (embrionul va putea fi crescut artificial din momentul apariției lui în corpul matern), nu pot fi socotite decât fantastice. După cum tot fantastică ni se pare biologia lui Jacques Lob, care prevede acestei discipline drept scop final: reproducția artificială a materiei vii...

Evident, acestea, sunt afirmațiuni pe care nici Darwin nu le-ar subscrie. Ideia despre plasticitatea inteligenței omenești este mai mult decât temerară. Înțelegem formațiunea obiectivă a eului, prin prăbușirea apriorică a categoriilor fenomenale (spațiu, timp) în conștiință, astfel precum a interpretat Fichte sugestia kantiană: concepție raționalistă, pe care Berdiașev o denunță cu multă vigoare în „Cinq méditations sur l'existence”. Era oricum, o prezentare filosofică a subiectului, a spiritului uman... În America însă, raționalismul metafizic și pozitivismul științific au dat naștere acestui curent al **biologiei fantastice**, al cărui exponent este H. I. Muller — și care, departe de a răspunde pretențiilor de școală de gândire, promovează opinii pe potriva nevoii de senzațional care animă spiritele comerciale ale noului continent.

„Lumea interioară” nu va putea fi privită niciodată prin telescopul biologiei. Perfecționarea condiției biologice a colectivităților favorizează însă tocmai problema rasistă, pe care Muller o combate violent.

MIRCEA MATESCU

1) „Hors de la nuit”, trad. Rostand („Gallimard” Paris, 1938).

In munți

Urcă munții spinării de tristeți,
In prospețimea veche a unei dimineți,
Care-a crescut înaltă, urcând prin holovani
Cum din adânc un chiot carpatic de ciobani.

Să ascultăm chemarea acelei 'nalte creste,
Ce ne astupă zarea întreagă, până sus,
Ca obosiți, spre seară, să putem trece peste
Ea, medaliați cu aur și sânge din apus,

Sau să oprim aci, sub zarea astfel frântă,
Cu vrerea ne'ncercată, cuminți dintru'nceput
Și 'n chipuind urecușul ca un efort făcut,
Să ascultăm la poale cum piscurile cântă?

C. MUNTEANU

A FOST...

S'a prins o stea în lacrimile mele
Ca într-o pânză mare de paing,
Și-am încercat cu prada-mi să înving
Durerea mea și-a lacrimilor grele.

Dar necredința care zace 'n mine
A vrut să mângăie și ea comoara
Ce-o adusese 'n mine primăvara
Din basmele cu nopțile senine.

Am vrut să simt alături viață nouă,
S'o sorb din mâini la fel ca din ulcior,
Și să-mi pornească visele în zbor...
Da'n mâini aveam o lacrimă de rouă.

Și vraja lumei blânde de poveste
S'a destrămat ca rochia minunată
A zânei cea care „a fost odată”...

A fost o stea... Acuma nu mai este.

TRAIAN LALESCU

Constantin Metani

tei alese misiuni jocul d-sale frumos cîselat, de vădite afinități cu muzica modernă și posibilități de stilizare instrumentală remarcabile.

Una din cele mai caracteristice naționale și mai merituoase mari organizații muzicale cu care ne putem lăuda, este de sigur societatea corală „Carmen”.

Cu norocul de a fi avut în întemeietorul ei, G. D. Kiriac, un cald și profund inițiat îndrumător către un stil popular, către descifrarea dreaptă a sensurilor și frumuseții specifice a muzicii noastre populare, societatea „Carmen” și-a găsit un loc de cinste în rosturile muzicale românești, dar nu s'a mulțumit să-l capete, ci s'a-l păstreze, activând cu răvnă și hărnicie. Disciplina artistică și pătrunderea în suflutele al unui sincer entuziasm pentru cauza muzicii populare și pen-

tru genul coral însuși, strâns împletite în rândurile falnicului cor, mulțumită lui Kiriac, muzician și inimă de elită, au rămas și până astăzi neclintite.

Le-a străjuit mai departe profesorul I. Chirescu, valoros în aport dar modest prin fire, care s'a dovedit nu numai un temeinic animator coral, dar și un artist capabil să înțeleagă și să perpetueze tradițiile suflatești și muzicale ale societății „Carmen” și prin acestea, un bine meritat urmaș al neuitatului Kiriac.

Concertul de Crăciun de anul acesta al societății corale Carmen, a fost din nou, pentru iubitorii muzicii corale și deci, ai muzicii, o seară de îmbucurare.

Glasurile parcă tot mai înstărite, mai nezelite în emisiune, mai armonios îmbinate și mai felurit grăitoare de muzică ale corului „Carmen” s'au avântat fără nici o șovăire într-o serie amplă de cântece de stea și colinde corale. Pe lângă frumoase pagini corale bine cunoscute și din alte concerte, dar binevenite, întotdeauna, d. Chirescu a condus și opere corale mai puțin cunoscute sau noi de tot, care au sporit cu tolos repertoriul întins al societății arătând în același timp că îndemnul pentru compozitorul care știe că se va bucura de execuții de mare mulțumire, înseamnă mult. Existența unei grupări corale de însemnătate societății „Carmen” a adus de sigur o considerabilă stimulare compozitorilor corali. Dovadă, o producție, în acest domeniu, pe care alte ramuri ale compoziției românești, o pot invidia.

Subliniem, în afară de corurile semănate cu nume care le atestă imediat importanța, de pildă Kiriac, G. Cucu, C. Brăiloiu, de melodosul Moș Crăciun al lui Borgovan, mulțime de alte alese prezentați.

Astfel „Plecător” de Chirescu, „Noi umblăm să colindăm” de Stoica, „Sub umbrii de porțită” de Ioana Ghica Comănești, „Ziurel de ziua” de Marian Negrea și „Colindul vânătorilor” de Drăgoi, cor de admirabil de simplă factură și de vie și neaoșe expresivitate populară românească pe care, ca întregul program, „Carmen” l-a interpretat exemplar.

D-na Evantia Costinescu, cu vocea lină, clară și delicată și d. Maxim Vasiliu, cu convingător elan, au cântat, cu acompaniamentul conștiincios al d-lui I. Prunner, colinde românești și străine.

Solo vocal al d-lui N. Păun, bas cantabil cu glas generos și deosebit de muzical și solo al d-nei S. Stăvri au fost viu aplaudate.

ENIGMA

Fragment din romanul „VARTEJUL”

de THEODOR RAȘCANU

După Armenoville, Cerna n'o mai revăzuse pe Sonia. Nu fixase nici un alt pretext de revedere. Se despărțiră ca doi buni prieteni la poarta hotelului lui Radu, unde ea îl adusesse și-l lăsase. Cu nici un chip nu voise să descindă din automobil, să urce sus în camera lui ca să-i vadă pânzule, așa cum insistase și nici nu consimțise să se lase reconducă de dansul, acasă la ea în Passy. Cerna rămăsese, în noaptea aceea, foarte dezamăgit de felul cum se isprăvisse petrecerea lor.

Ciudate mai sunt femeile, își zicea Radu, cu cât se gândea mai mult la seara dela Armenoville unde Sonia Radovski fusese de-o adorabilă camaraderie cu el, dar nu-i îngăduise nici măcar cea mai mică și mai inocentă libertate.

Ii părea rău că nu se dusesse măcar să-i depue o cartă de vizită (cum ar fi făcut un gentleman) și că nu-i mai dăduse nici un semn de viață. Se luase cu prietenii, cunoscușe femei, își petrecea nopțile în cabarete și varieteturi, se ținea numai de cnețuri.

Totuși, de câte ori evoca ziua aceea dela Auteuil și seara dela Armenoville, Cerna rămânea încă nedumerit.

— De ce mă privea — așa? De ce, dar, imi vorbea — așa? Se întrebă în sine, aducându-și aminte atâtea amănunte ale convorbirii cu ea.

Nu putea înțelege de ce contesa Radovski i-a arătat atâtea simpatie din capul locului, de cum l-a cunoscut, ca pe urmă să nu-i mai dea nici un semn de viață. Dece l-a invitat la Armenoville în seara aceea? De ce l-a spus atunci atâtea lucruri din care rezulta vădit că-l îndrăgise?

— Poate, a vrut numai să-mi dea re- vanșă pentru „pariu cu noroc”...

— Ori poate, am supărat-o cu ceva? se mai întreba Cerna.

Lar nu vedea cum și în ce fel a putut s'o supere.

— Poate am deziluzionat-o...

— Iși făcea sie-și reproșuri:

— Ar fi trebuit să-i zic, — așa... Ar fi trebuit să-i iacut — așa...

— Poate, un altul, în locul meu...

Discuta ceasuri întregi cu el însuși „cazul Sonia Radovski” — cum îl numea — pe departe obsedat de convingerea intimă că fusese timid cu ea la Armenoville, iar pe de alta încercând să se încredințeze singur că Sonia n'avea de gând să i se dea chiar în seara aceea.

— Nici cea mai de rând dintre femei nu cedează din capul locului!... își repeta mereu. La început toate spun NU. Toate femeile fac la fel la început, iar apoi...

— Iși spunea că nu era admisibil ca Sonia, femeie de lume, contesa Radovski, cu frumoase relații în lumea bună și'n colonia străină din Paris să se dea așa, „primului venit”...

— Teorii învechite, prostule! — îl necăjea un glas lăuntric — nu și-a spus că semeni a brazilian? cu un anume brazilian care îi plăcuse? nu ți-a dat destul a înțelege că ești băiat frumos și că te vrea?...

— În camera lui de la „Hôtel des deux mondes” Cerna se uita în oglindă și găsea că în adevăr Sonia avea dreptate.

— Seamănă a spaniol ori a brazilian... Spusele Soniei îl măguleau.

— Spaniolii, brazilienii, sunt oameni cu temperament... Ii plac desigur bărbății cu temperament... Trebuie să fie foarte senzuală.

Totuși nu-i venia a crede că o contesă Radovski, femeie de lume, i-ar fi cedat din prima zi.

Atunci începu să-l încerce o bănuială: cine este, în definitiv, această „contesă” Radovski? La urma urmei ce știa el despre ea? Putea să fie o cocotă oarecare — fie chiar de mare anvergură — ori o aventurieră cum sunt atâtea în lumea cosmopolită din marile capitale. Poate chiar vreo spioană?... Poate nici nu mai e în Paris acum?...

Deși, luat în vârtejul plăcerilor și distrat de alte femei, Radu uita zile întregi de Sonia, totuși amintirea scrii de la Armenoville îi lăsase în suflet o drojdie de amărăciune. Ar fi vrut s'o regăsească, dar fără s'o caute, ca să nu-i

deie impresia că acum aleargă el după dansa. Ar fi vrut să se reabiliteze în ochii ei — dacă în adevăr o dezamăgise, așa cum persista să creadă — ba chiar să-i arate că poate fi mai presus de așteptările ei. Eclipsa totală în care se complăcea Sonia, după ce îi arătase atâtea simpatie, îi întrepunea credința — greșită poate — că ea nu-l mai dorea. Și tocmai această credință îl necăjea pe Radu Cerna și-l îndârjea.

— Ori poate are un amant? se întreba. A dat poate peste altul...

Și astfel, zilele treceau fără ca Radu să poată afla ceva despre ea.

Niciodată Radu Cerna nu făcea curte unei femei.

(Numai atât cât trebuia ca să o momească).

Avea principiile lui.

— Femeia trebuie numai atârțată, interesată. Pe urmă s'o lăși să se târască ea după tine. Femeia-i ca un cal năruș. Ea trebuie dominată. Altfel... se joacă ea cu tine.

Radu credea foarte sincer în valoarea acestor „principii” și căuta să le aplice în practică. Ii venea ușor lui, pentru că pe el toate femeile îl răsfățaseră pana atunci. Iși amintea despre atâtea de la București. La vârsta când tinerii de seama lui și camarazii săi recoltau slujnicuțe, ori femei de stradă, el fusese deja amantul câtorva doamne măritate din „lumea mare”.

Una din ele, o prea frumoasă blondă — s'a sinucis cu cocaină atunci când el a rupt cu ea și a plecat prima oară la Paris. Întâmplarea aceea i-a întărit în lumea feminină a saloanelor bucureștene reputația de amant excelent și de irezistibil „homme à femmes”.

Iși aducea uneori aminte de ea. Iși zicea atunci:

— Măine am să-i dau un telefon...

— Spunea așa, cum spunea „măine încep să lucrez” pe când rușurile de panze continuau să rămăie nedesfăcute în fundul geamantanelor, iar tuburile de culori, flacoanele cu ulei, penele, cutiile cu creioane, paletelile și diversele instrumente de pictură împrăștiate în camera de hotel.

— De altfel, își zicea, într-o cameră de hotel nu se poate lucra.

Dorea o garsonieră unde să aibă liniște și'n care să poată veni femei. Avea de gând să se mute de la hotel în data după ce va găsi una convenabilă. Câtă vreme era angrenat în viața de chef, culcându-se în zori și sculându-se la amiază, nu se putea apuca de nimic.

Se făcuse aproape o lună decând nu mai știa nimic de Sonia.

Sărbătorile de Paști — între timp — veniseră și trecuseră.

Cu cat treceau zile și cu cât viața chefie ce o ducea Radu Cerna își depăna firul, cu atât imaginea Soniei se estompa și dispărea de pe ecranul amintirii lui. Ochii cari nu se văd, se uită — zice un înțelept proverb. Alte femei, în vârtejul de viață cel cuprinsese, îl furau ochii și-i vrăjeau simțurile. Contesa Radovski, perdută în enigma tăcerii ei, dispărea încet încet de pe planul întâi al preocupărilor lui Cerna. Tot mai rar se gândea la dansa. Tot mai des se lăsa ademenit de alte femei, femei oarecare, în brațele cărora uita de Sonia.

Trecură zile.

Dela Sonia, tot nimic.

— Atâtea pagubă, — își zicea, nu fără ciudă, Radu; dar îi părea totuși rău că „frumoasa aventură” se isprăvisse așa.

Iși luase în fine dorita garsonieră în rue Victor-Emmanuel. Două încăperi confortabil mobilate, sală de baie și intrare separată. Se simțea bine în noua locuință și era mulțumit. Se bucura că scăpase de hotel. Perdu câteva zile cu instalarea, cu aranjarea lucrurilor prin casă și nu eși decât pentru a lua masa la un mic restaurant din apropiere.

La Hôtel des Deux Mondes nu-și lăsase adresa. Când eșea în oraș trecea pe acolo să întrebe de scrisori.

— Aveți ceva... îi zise într-o zi portarul întinzându-i un plic lungăreț. Stă la noi de trei zile... I-a lăsat o doamnă...

În clipa aceea Radu nu se gândea deloc la Sonia.

Deschise repede plicul... Un vag parfum — parfumul ei, acela dela Armenoville — îi gădila ușor nările. Îl năvăli un val de plăcere. Contesa Radovski îi scria că lipse din Paris, încă de atunci; că fusese la țară, la o prietenă care o reținuse acolo și de Paști. Sonia mai spunea că regreta plecarea Grădilor pe cari nu i-a mai putut vedea înainte și-l ruga să vie să ia ceaiul a doua zi...

A doua zi... Dar scrisoarea ei stătea de trei zile la portarul hotelului! Radu își mușca mâinile:

— Dacă veneam, așa cum am vrut, să-mi ridic corespondența...

Dar își făcea reproșuri în zadar. Ziua invitației Soniei era trecută. Desigur l-a așteptat degeaba. Și ce va fi gândit oare despre el? Plecat fără adresă... N'ar fi vrut s'o supere sau să-și fi închipuit cine știe ce despre dansul.

Pe de altă parte își zicea că e mai bine că s'a întâmplat așa.

Oricum, Radu își frecă mâinile cu satisfacție.

Așa dar partida va continua.

Liniștit, în garsoniera lui, Radu își făcu planul de luptă — ca un generalism la marele său cartier.

De oarece stăruia în credința că partenera lui n'a lipsit nicio clipă din Paris, că totul a fost din partea ei un joc, — indiferent din ce motive — hotărî să „se joace” la rândul său. Poziția lui era acum superioară. O simțea pe Sonia în inferioritate. Scrisoarea ei era o dovadă.

— Acum va cădea de tot. Va capitula de tot — își zicea Radu. Va veni în garsoniera mea. Sunt sigur că va veni.

În acest scop îi trimise o superbă jerbă de flori și o scrisoare de-o extremă politețe în care îi explica de ce nu a putut veni la ceai. Ii spuse că s'a mutat de la hotel și-i dădea adresa garsonierei. Încheiase cu făgăduiala că în una din zile va veni în persoană, cu voia ei, să-i depue la picioare respectoasele sale omagii.

Ceeace a scontat Radu s'a întâmplat întocmai. Același comisionar a adus răspunsul. Sonia mulțumind pentru flori îl invita la ceai în aceeași zi la cinci.

— Să mă duc? Să nu mă duc?... se tot întreba Radu stând în cumpănă.

În ultimul moment luă hotărîrea de a nu merge. Trebuia să inventeze un pretext. Îl găsi repede: o migrenă formidabilă și o indispoziție care de două zile îl reținea acasă. Și iarăși repetă făgăduiala din prima scrisoare. Expediă bițelul de scuze și altă jerbă de flori.

— Să mă joc și eu de-a pisica și șoarecele, — gândi Radu.

Partida îl amuza.

Va veni într-o zi ea la dansul. Garsoniera lui o va ispiti.

— Desigur va veni...

Rămăsese acasă într-o elegantă pijama.

Comisionerul nu mai adusesse nici un răspuns.

Se făcuse aproape orele șase.

Aprinzând o țigară, Radu se așeză într-un fotoliu.

Abia se așezase, cineva bătu la ușă. Desigur trebuie să fie comisionerul care aduce o scrisoare dela ea. Merse se deschidă, căci așa era înțiat.

— A... în persoană? Ce onoare... O adevărată surpriză...

Radu se scuza pentru ținuta lui, își încheie cu prefăcută pudicitate reverurile pijamalei larg deschisă la gât. O pofti să intre.

— Nu te mai scuza mic ipocrit ce ești — zise Sonia intrând.

Ii sărută mâinile peste mânășă, o rugă să se așeze, îi explică volubil, uitând pretinsa migrenă, de ce n'a putut merge la ea.

Sonia intrase și, după ce Radu închise ușa, rămase în picioare rotund o scurtă privire iscoditoare în toată încăperea.

— Nu te așteptai — zise ea — dar îți spuseseam că voi veni să-ți văd atelierul...

Subliniase cu un surâs acest ultim cuvânt pe când ochii ei cercetători inspectau încă încăperea.

Radu îi oferii un fotoliu.

— Numai un moment... Nu sed... Am venit numai să văd ce are micul meu prieten. Mi-ai scris că ești bolnav...

— O, cât de amabilă, dar nu meritam acest deranj...

Sonia se așeză totuși și din poșeta cu monogramă și coronită contală scoase un mic etui din care extrase o țigară.

După ce i-o aprinse galant, aprinse și el una și apoi trase un scaun alături de ea. Se simțea pătruns de calzi flori...

— E atâtea timp de când...

— Ești un mic ingrat... Făci pe prețiosul...

Radu se desvinovăța pe când în forul său interior savura cu satisfacție reproșurile ei.

— Mi-a scris mătușa d-tale să-ți port de grijă, să te mai supraveghez din când în când, ca o soră mai mare, — zise Sonia. Și să știi că am să-ți iau rohl

în serios. Am să te țin din scurt.

Surase adorabil uitându-se șăgalnic la el.

— Și veți fi severă? o întrebă Radu luându-i o mână și depunând încet pe ea un sărut.

— Voi vedea. Dacă vei fi silitor și vei lucra bine...

Sonia, care fumase precipitat și părușe tot timpul impacientă, aruncă într-o scrumieră țigărele încă neisprăvite și se ridică.

— Arată-mi garsoniera. E foarte simpatice aici.

Radu deschise o ușă:

— Dormitorul... cam deranjat... veți scuza, stătusem întins.

Nu era însă nicio dezordine în odaia lui de culcare, nici nu stătuse întins. Patul era nedesfăcut iar pe măsuta de noapte câteva cărți așteptau de mult să fie desvirginate de micul iatagan de lemn ce odihnea peste cuprinsul lor. Costumul pe care-l desbrăcase când venise din oraș, sta inert pe speteza unui scaun. Doar cravata, căzută la dezbrăcat și nebagată în seamă, rămăsese jos pe covor ca o contorsiune de șarpe ce a expirat subit.

— Foarte simpatice, mai zise Sonia după ce iscodise cu ochii, atent, toată încăperea.

— Iar aci, sala de baie...

Nici în luminoasa rezonanță a sălii de baie unde era închis mirosul de săpunuri, cauciuc și vopsea, Sonia nu găsi ceeace bănuise venind în garsoniera lui Radu fără să se anunțe.

— Foarte simpatice această garsonieră, repetă Sonia revenind în dormitor. Și adăogă repede: dar ce indiscreții sunt? poate erai cu o femeie ori așteptai una poate...

Abia atunci Radu se desmetici. Așa dar iarăși se înșelase. Sonia nu venise, după primirea biletului de scuze, pentru ceea ce gândise el ci pentru ceea ce gândise ea. A vrut să se convingă dacă nu a pus, între timp, o altă femeie mâna pe el.

— Ce rău îmi pare că nu-s băiat, — zise deodată Sonia, carc după ce se mai învârtise prin odaie trecuse în fața oglinzii și-și aranja părul sub streșina pălăriei.

Radu, apropiindu-se, o contemplă admirativ în oglindă uitându-se din spatele ei.

— De-aș fi băiat așa, avea o garsonieră și aș primi în ea femei frumoase...

„Ca eu acum”, gândise Radu, dar nu spusese nimic de teamă să n'o supere sau să n'o sperie, deși i-ar fi făcut un compliment.

— Ce vă împiedecă să aveți o garsonieră? o întrebă Radu care se tot da pe lângă ea ca un motan care se gudură, dar nu îndrăznea s'o atingă.

— Ce mă împiedecă? se întoarse ea cu vioiciune; tot, lumea, conveniențele, prejudecățile, totul e contra noastră fiindcă totul e făcut de voi bărbații.

Radu se strică de râs.

— Și doar femeile au atâtea libertate încât...

— Dar cu cât risc!... — ripostă Sonia. Iată, ce-ar zice de pildă „lumea” dacă ar ști că acum mă aflu aci în garsoniera d-tale?

— Și totuși femeile luptă pentru emanciparea politică... — rase Radu, evitând de a răspunde direct la întrebarea Soniei.

Încet, pe la spate, el încercă s'o îmbrățișeze c'o învăluire calină pe când ea era încă în fața oglinzii.

— Farmecul feminin...

Dar Sonia se răsuci brusc, degajându-se din brațele lui.

— Te rog să fii cuminte, zise ea îndepărtându-se și de el și de oglindă.

Râsul ei șăgalnic nu-l descurajă pe Radu care reveni lângă ea.

— Numai farmecul feminin...

Încercase iarăși s'o cuprindă în brațe pe când ea se feri iarăși.

— Farmecul feminin — zise Sonia — nu-i de cât un efect al optice masculine... și al egoismului vostru animalic.

Nu cereți femeii decât să vă...

— Farmecul feminin este...

— Farmecul feminin este optica noastră — ripostă Sonia brusc — ceea ce este „farmecul masculin” pentru optica noastră.

Discuția problemei sexelor și chestia emancipării femeii îi întărâta. Sonia discuta serios. Radu se amuza numai, cu gândul la scopul lui și folosind discuția acesta doar ca o stratagemă.

— Concluzia, în orice caz — își zicea — nu-i decât una și aceeași: patul. Efectiv, o îndruma pe Sonia spre pat.

— Luați loc... și să stăm de vorbă ca doi vechi prieteni...

— Nu, nu pe acest pat... Patul e un rău sfătuitor...

Răzând, se desfăcu din brațele lui și vru să treacă în odaie de alături. Dar în aceeași clipă el o și ajunse îmbrățișând-o strâns, ca pentru un „tur de vals”. În încheștarea lui voinică zbuciumul ei mlădios se ostenea zadarnic.

— Nu, nu vreau... lasă-mă te rog... mă supăr...

Dar Radu era acum târit de vârtejul patmei îndelung stăpânite și îndârjit de nebanuita vigoare ce îi opunea trupul feminin pe care îl simțea elastic și pietros ca al unui tânăr gladiator. O simțea mai voinică decât își închipuise.

— Dacă nu-mi dai drumul strig...

Era gata sa se supere.

— E o rușine să abuzezi, aici, de...

Cuvintele ei, mai mult decât rezistența încăpățanată în care totuși vazuse voința ei fermă de a nu-i ceda, îl făcure pe Radu să-i deie drumul.

Tăcu, foarte stingherit de propria lui îndrăzneală.

Sonia, ciufulită ca o vrabie scăpată din cangile uluiului, cu pieptii bluzei animată de-o ritmică mișcare de flux și reflux, încrunta sprincenele:

— Ce fel de purtare-i asta? Nu ți-e rușine?... Mă duc...

Radu observă că pentru prima oară îl tutuia.

Dar el, foarte plouat, tăcea. Era jenat realment ori afecta?

— Dacă nu ești cuminte, mă duc...

În fața oglinzii Sonia își restabili pălăria, șuvițele, corsajul; apoi, ostentativ și fără grabă își puse mânușile

— Mă duc...

Radu, posomorit, indiferent, nemișcat, tăcea.

— Așa suntoți toți — mai zise Sonia — numai „asta” vreți dela o femeie.

— Pentru „asta” ne-a făcut Dumnezeu — era să scrășnească Radu. Dar își înghiți fraza.

Tăcea, nemișcat ca o statuie.

Sonia, isprăvind de pus mânușile pe care le încheiase nasture cu nasture, repetă:

— Te las... Mă duc...

Radu, nemișcat, fu cât pece să zică „adio”... Dar iarăși își înghiți fraza. Tăcu, stând inert ca o stană.

Sonia, în mijlocul odăii, tăcea și dansa stând parcă într-o cumpănă. Poate și pe dansu un îndemnul lăuntric o împingea să meargă spre dansul, să-l iele de bărbie ca pe un copil răsfățat și să-i spuie un dragălaș „la revedere puiule”.

În clipele de tăcere grea ce se lăsase între dânșii, amândoi așteptau parcă ceva unul dela altul.

— Te las... zise Sonia, îndreptându-se încet spre ușă. De altfel n'am venit decât pentru un moment.

Văzând că Radu stătea totuși nemișcat, cu privirea în florile covorului, ea se întoarse și-i zise:

— Te iert, de astă dată, dragul meu. Desigur îți pare rău...

Când o văzu cu mâna pe clanța ușii, Radu se urni încet după dansa.

— Ești încă tânăr, dragul meu și...

Ii întinse mâna.

Radu sărută mânușa, inclinandu-se respectuos, dar nu scoase nici un cuvânt, deși își simțea echilibrul frânt și stăpânirea de sine pierdută.

Înainte de a eși Sonia îl învăli dezmiardător c'o privire lungă în care Radu desluși cu nedumerire și ciudă o expresie elocventă de infinită dorință.

Rămas singur în odaia în care se lăsa penumbra inserării, se trânti într'un fotoliu și aprinse o țigară. Așadar tot el era învinsul! Se simțea nemulțumit de dansul și oarecum incinuat contra Soniei care nu numai că nu-i cedase, deși venise ea singură în garsoniera lui, dar și îi dăduse a înțelege că-l socotea încă tânăr și inexperient cu femeile. Ii spusese asta lui care la București fusese amantul atâtea. În forul său interior Radu recunoștea că oricâtă experiență ar avea cineva în privința femeilor, nu sunt excluse eșecurile căci femeile sunt adevărate „boite a surprise” și sufletul feminin o insolubilă enigmă.

— Ori e o mare rafinată? se mai întreba Radu care totuși nu putea pricepe de ce se juca astfel cu dansul. Ori are altă socoteală?... Dacă în adevăr îl vrea — cum erau toate aparențele — dacă vrea un amant, n'avea decât să profite. Dece n'a profitat? Erau doar singuri și nestingheriți. Dece acest joc stupid și inutil?

— Dintre toate vietățile pământului, numai noi oamenii avem darul, sau mania, de a complica și de a perverti cele mai simple și mai naturale acte pe care ni le-a dăruit Creator

TEATRUL REGIA MARIA: „AZILUL DE NOAPTE”, dramă în 3 acte, de MAXIM GORKI

Pentru spiritul nostru de astăzi, cred, încă neobișnuit cu piesele de adâncă tragedie omenască ale Rusilor, piesa care s'a reprezentat de câteva ori la Teatrul Regina Maria zilele acestea este o problemă. Nu este atât de ușor cât se pare, să poți înțelege tot adevărul și toată arta, dintr-o operă care nu neglijează nici un element spre a reda viața sub orice latură, fără excepții.

Prima caracteristică a literaturii rusești este impresia, realismul ei extraordinar. Și apoi, gândindu-mă la cele spuse de un admirator al artei de dincolo de Nistru, în tot ce crează Rusia ca literatură aflăm o înțelegere blândă a celor mai cumplite tragedii.

Cred că oricine, când se gândește la un Destoievsky, la un Andreiev, la un Gorki, simte fiori cuprinzându-l.

Nu pentru că ideile profuse de ei ar fi admise sau înțelese ci pentru că arta lor, doborând-se fundamental de oricare altă, izbutește să însemne un pas imens în drumul profundelor înțelegeri ale omeniei.

Toți acești „Ruși” sunt descoperitori nebunii care domnesc asupra lumii. Nebunii cele mai grozave, care ne înconjoară, în mijlocul căreia trăim, și

nu ne dăm seama de ea. Suntem fiecare din noi un mic cosmos, cu aspirații, cu pasiuni, cu dorințe nenumărate, atacați de nepriceperea și indiferența tuturor celorlalți.

Trăim fără rost și ne închipuim cine știe ce. Dar ce e mai grozav, nu e că ne închipuim cine știe ce, cât că cu toții suntem nebuni, cu desăvârșire demenți. Fiecare în genul lui. Morbiditatea acestei stări, e naturală lumii.

În „Azilul de noapte” se bătăcește această crudă problemă. Vedem niște indivizi din ceace se numește indeobște pleava societății. Vagabonzi, asadini, șomori, ratați. Fiecare cu iluziile lui, fiecare cu nefericirea lui. Trăiesc aceștia, dar traiul lor se aseamănă mai degrabă cu un scrâșnet de suferință.

Vin la azil de stau, animale nu oameni, deși odihnesc trupurile muncite de suferință.

Cu ce scop le este traiul se întrebă și el. Ce rost poate avea viața, când nici-o fericire nu-ți este dată.

Unii se supun nenorocirilor și le privesc pe toate cu blândete. Bulinsky are în acest rol o creație superbă. Frumosul moșneag, încercat de viață, a ajuns filosof. El nu face decât să privească și să aline pe ceilalți. Filosofia lui este resemnarea.

Alții caută adevărul, dar lor le răspunde un om care muncăște din greu, se zbate spre a pu-

Cronica dramatică

cea câștiga o pâine: Adevărul este că n'am ce să mâncăm. La ce folosește unui om toată filozofia, dacă n'are ce mânca? — Credința în om, — parcă văd broșura „Omul” a lui Gorky în față — cea mai puternică credință. Devine un mit. Se crede unul în ea și o cântă. Dar pentru a o putea cânta îi trebuie vodka, beția, iluzia.

Pe când, credința cea mare, în Dumnezeu, iată rostul omului. Întrebările aristocratului ruinat, ce rost am oare pe pământ, ce rost au toate ce se întâmplă, cad zdrobite.

Când la ora cuvenită, fără un murmur, fără cea mai mică pregetare, un musulman printre ei, își îndreaptă trupul spre Mecca și, ținând strâns o mână ruptă la lucru, se închină cu fruntea la pământ.

Asta este rostul omeniei. Cine nu poate să se supune lui să dispară. Și dispăre un fost post acor, se spânzură, fiindcă nu se poate ruga.

Dar adevărul, descoperit în fine, după atâtea trudă, adevărul care luminează nenorocirea acestor lepădați, se înalță victorios. Credința, singura mântuire, singura fericire.

Piesa este pusă la punct de d. Muratov, cu multă măiestrie. În cel mai specific stil rus. Atmosfera de nebulă, care îmbină strigătele de: „courage, courage” cu povestirea cumplită a omului ce caută țara dreptății și se omoară negăsind-o. Sau cheind lângă cadavru unei femei moartă tuberculoasă. Câtece stridente, omoruri și iubire, suferințe și idealismul, perversitatea și altruismul în armonioase întregiri.

Ansamblul artistic lă înălțime. Poate Eugenia Zaharia cam stridentă, Tony Bulandra, cu aristocrația și finețea aduce aplauze la scena deschisă. Tanti Cooea simpatice. V. Antoniu cu multă pricepere în creația unui bătrân pervers și ipocrit. Însă, în executarea și regiei acestei piese, este de mult adus, de toți cei ce cunoșteau mai dinainte.

VICTOR POPESCU

DESCHIDEREA TEATRULUI „MUNCĂ ȘI VOIE BUNĂ”

În localul din strada Uranus 6, s'a făcut Duminică 18 c., inaugurarea teatrului pentru muncitori, „Muncă și voie bună”. În prezența d-lui ministru Mihail Ralea.

După slujba religioasă, domnul ministru Ralea a rostit o scurtă dar mult cuprinzătoare cuvântare. D-a sa spus între altele că rostul acestui teatru este nu de a reprezenta opere de artă pură ci de a exercita un rol social. De altfel teatrul în genere are un însemnat rol social.

„Arta pură” — a spus domnul Mihail Ralea — e pentru cei inițiați; arta mare e pentru toată lumea.

„Teatrul acesta are o profundă răspundere. Nu e făcut să distreze, el trebuie să fie o adevărată religie. Publicul lui vine aici cu sentimentul că trăiește ceva. Nu trebuie să prezentăm valori cari corup și cari învață. Misiunea tinerilor camarazi din teatrul Muncă și voie bună e deci și mai grea dar și mai frumoasă decât a celorlalți artiști”.

Adevărul acestor cuvinte l-am simțit din plin în tot timpul reprezentății care a urmat. „Oricine”, legenda creștină a lui Hugo von Hofmannstahl, menită să deschidă seria reprezentărilor pe noua scenă muncitorească a venit să adauge „tinerilor camarazi” cum i-a numit d. ministru Ralea, noui și uneori de netrecut, dificultăți.

În adevăr, „Oricine” e mai mult o predică (linotipistul a culles întâi piedică) decât o piesă de teatru. De la primele replici, personajul central Oricine, un bogătaş petrecăreț și fără suflet (așa s'ar părea cel puțin că a intenționat Hofmannstahl) este sfătuit, implorat de prieteni, de vecini, de mamă-sa să strângă fapte bune pentru lumea de apoi: „Vezi avea să dai seama Oricine de faptele tale, la judecata din urmă”, iată în esență refrenul obsedant care stăpânește scena până în clipa când moartea îl anunță pe Oricine că i-a sunat ceasul.

Oricine strânge bani. E singura lui pasiune în afară de aceea — mai mult subiectivă decât evidentă — pentru o iubită tânără pe care n'o ia în căsătorie deși mamă-sa i-o cere cu insistență. Oricine e zgârcit și rău. Închide pe un datornic pentru că nu i-a putut plăti datoria. Și totuși se îngrijește ca vadau și copiii lui să capete ajutor. O slăbiciune desigur (poate mai mult

a piesei decât a personajului, lipsit de unitate și șovăitor).

La o petrecere, Oricine aude glasuri de pe altă lume care-l strigă și se trezește cu moartea venită cu misiunea de a-l lua cu ea. I se pare de vreme. E om în putere și mai pu seamă, nu e pregătit pentru moarte. Na avut timp să se gândească la viața de dincolo. Viața pământească l-a preocupat numai. Egoist până în ceasul d'n urmă, caută totuși răși pentru împărăția umbrelor și evident, nu-i găsește. Iubita, cel mai bun prieten, tovarășii de chefură, verii lui îl părăsesc aruncându-l în fața disprețului lor.

Rămâne singur cu faptele lui, Opera vieții, reprezentată, pentru mai bună înțelegere, printr-o femeie slabă, bolnavă, care abia se țară spre el. Și în ultima clipă se înțelege Crediția. Pocăit în sfânta Cuminătură el pășește spre Judecata de dincolo, purificat, între opera vieții lui și credință.

Și deodată apare diavolul, care venise să-i ceară sufletul. „Oricine” era al lui. Tot ce făcuse el o viață întreagă îi dă-

dea dreptul să-l revendice. Crediția creștină i l-a răpit însă în cea din urmă clipă. Strigă, blestemă, dar fuge, neputincios în fața Crediției.

Piesa lui Hofmannstahl are o înaltă înaltă morală, foarte potrivită pentru publicul căruia i se adresează. Tonul ei de predică nu credem însă că poate fi pe placul acestui public.

Rolul lui Oricine a fost interpretat de d. Ilie Cernea. E un rol extrem de dificil și d. Cernea s'a străduit mult ca să-l poată duce la bun sfârșit. Ni s'a părut oarecum stângaci în gesturi (zic stângaci deși domnia sa nu știa ce să facă mai cu seamă cu mâna dreaptă, cu care a executat numeroase figuri de gimnastică suedeză, sau ceea ce se cheamă gesturi largi). Apoi, în primele scene, când ar fi trebuit să apară ca un înrăit la suflet, domnia sa nu-și putea ascunde omenia, ceea ce credem nu era în spiritul textului.

Și iarăși n'a avut la lăsarea cortinei transfigurarea pe care o dă credința mântuitoare.

Dacă facem aceste observații e pentru că suntem conștienți că d. Ilie Cernea are posibilități suficientă spre a realiza un rol chiar de greutatea celui ce i s'a încredințat în piesa lui Hugo von Hofmannstahl.

Toate celelalte roluri au fost

doar auxiliare. În scurte apariții

remarcăm pe d-nele Maria An-

tonova (Opera vieții), Maria Mo-

hor (Crediția), și Maria Sandu

(Mama), pe d. Cezar Rarițescu

în Mamon și George Maican

(Prietenul). Emoționantă d-na

Florica Sterescu (nevastă dator-

niciului).

O lipsă simțită de toată lumea

a fost aceea a cadrului fas-

tos în care era normal să se pe-

treacă acțiunea, croul fiind un

om foarte bogat, a cărui unică

plăcere era luxul. Apariția mamei

din pământ nu ni s'a părut o in-

spirație prea fericită.

Despre traducerea d-lui Bera-

riu se poate spune că s'a moni-

nut la un nivel onorabil, fără

străluciri dar și fără versuri sur-

părătoare.

Ne-au impresionat neplăcut

două versuri rostite de vestitor

care sunau cam așa:

Piesa aceasta spune prietnic

Ce-i etern în lume și ce e

ivremenic

Acetcea sunt însă lucruri de

mică importanță pe care le sem-

nalăm doar în trecut.

În genere, a fost un spectacol

bun și suntuos sigur că d. Victor

Ion Popa, cu priceperea și en-

thusiasmul pe care i le cunoaște,

va reuși realizări ce vor întreci

cu mult succesul de Duminică

seara.

RADU A. STERESCU

Cu prilejul Crăciunului

(Urmare din pag. 1-a)

reprezentarea scenei nativității este influențată de înăuririle răsăritene și de povestirile evangheliilor apocrife. Fecioara Maria, rezemată pe pat, privește gânditoare și parca străină de tot ce se întâmplă în jurul ei, iar Sfântul Iosif, bătrân și trist stă deoparte, cu aerul absent față de întâmplările care se desfășoară în apropierea lui. În primul plan, este reprezentată scena băii lui Iisus nou născut, care amintește scenele asemănătoare, atât de des repetate în basoreliefurile sarcofagurilor clasice, pe care este figurată viața lui Dionysos, copil răsfățat al antichității și vestitor al primăverii.

Mai târziu, artiștii anonimi au început să reprezinte scena nașterii Mântuitorului într-o peșteră săpată în poalele muntelui. De-asupra ei ingerii anunță păstorilor nașterea lui Iisus.

Această prezentare a rămas neschimbată, timp de mai multe veacuri în arta bizantină și până către secolul al 13-lea, în arta italiană și franceză. Mosaicurile nativității din Capela Palatină de la Palermo, din biserica de la San Marco din Veneția, de la basilica Santa Maria Maggiore din Roma sau frescele lui Pietro Cavallini din Santa Maria in Trastevere sunt câteva din exemplele celebre ale acestei formule a reprezentării nașterii Mântuitorului.

În „trecento”, odată cu Giotto, intră în pictură viața, umanitatea, libertatea de expresie, sinceritatea și seninătatea sentimentului, eliberat de formalismul convențional al reprezentărilor plastice din trecut.

Giotto nu schimbă numai tehnica picturii și procedeele de fabricare a culorilor; el își alege subiectele din sâmul naturii și transformă în întregime modul de reprezentare al modelelor picturii sacre. Copil din popor, Giotto păstrează permanent contactul cu realitățileimplejuri: cu seva bogată a pământului italian; cu albastrul senin al cerului din Umbria sau din Veneția; cu sentimentul viu de realism, de optimism, de dragoste de viață, care caracterizează temperamentul italian.

În penumbra mistică a bisericii inferioare a domului din Assisi, sub acoperișul unei colibe sărace, ca multe din cele de pe vremea lui Giotto în cetatea din Umbria, fecioara Maria privește cu dragoste pe noul născut, cu acea dragoste adânc umană, a oricărei mame, care privește pe noul ei născut, plâpând și neputincios în fața vieții.

Cu privirea tristă, Iosif așezat la piciorul patului, se gândește parcă, profetic și resemnat, la suferințele viitoare ale copilului născut fără păcat. Pe planul din fund, asinul și boul, cu răsuflarea caldă, tovarășii de trudă zilnică ai muncitorilor de pământ din Umbria, privesc cu ochii blânzi pe copilul vestit de prooroci. La dreapta, turma supusă de oi albe și negre, înaintea cu familiaritate spre locul marelui eveniment, condusă de doi păstori, cari se opresc cu gesturi de sfială, când un inger le anunță nașterea lui Christos.

Pe primul plan, în centru se desfășoară, scena băii care se pregătește pentru îmbăierea copilului, cu simplitatea și lipsa de confort și igienă, care vor fi fost obișnuite, pe vremea aceia, în toate familiile din Assisi. Numai deasupra acoperișului, două cete de îngeri, plutind cu gesturi de adorație spre steaua vestitoare a nativității, dovedesc privitorului că scena adânc omenască, care se petrece în casă nu este o întâmplare, ca oricare alta, și că

noul născut, vine de la Dumnezeu și se va duce la Dumnezeu, după ce va fi lăsat moștenire pe pământ toată bunătatea lui divină, și după ce va fi trăit, în scurta lui existență terestră, toate micile bucurii și toate marile dureri ale omului.

În Cappella degli Scrovegni la Arena din Padova — cu variante de forme și de așezare a figurilor — nașterea lui Iisus a lui Giotto, prezintă același tablou de umanitate familiară, în care natura divină a evenimentului rezultă numai din profunziunea și dulceața sentimentului matern și din falfăitul de aripi neauzit al ingerilor, care plutesc în înaltul frescei nemuritoare.

După Giotto, desenul, culoarea, forma „nativității” au făcut progrese. Dar sentimentul de profundă umanitate, pe care Giotto l'a introdus în reprezentarea acestei teme, a rămas moștenire veacurilor, care au urmat și-l regăsim în toată bogata iconografie a nașterii lui Iisus. Arta și credința au mers mână în mână, au modelat împreună imaginea de condaoare, inocență și umanitate a nașterii Mântuitorului și au făcut din aniversarea ei, cea mai familiară, mai duioasă și mai populară dintre sărbătorile creștinești.

ION LUGOȘIANU

Ion Schit. — Am impresia, pe care o doresc verificată, că mă aflu în fața unui real talent. Pentru confirmarea de care aș putea spune că sunt sigur, te rog, când ai vreme, treci pe la redacția noastră cu încă vreo câteva poezii. Cele trei primite le-am reținut de asemenea.

Const. Traian Corpădescu. — Mai trimiteți. Dăocamdată, având o singură poezie, nu vă pot răspunde nimic.

Preda Sacsu. — Alțceva poate.

Gabriel Valeriu Castan I. Lungu. — Statuile dv. pentru cel se semnează această rubrică sunt foarte bine intenționate. Nu însă tot atât de practice și mai ales obiective.

Spuneți între altele: „Nu ne trebuie nume sonore și cunoscut, ci oameni muncitori. Poate, dacă aș fi avut bani, aș fi publicat, sau tipărit chiar, o carte de poezii și aș fi avut succes (e bine că aveți încredere în forțele dv.). Atunci la rubrica câștigilor noi apărute mai fi lăudat. Cine știe?” După cum vedeți respect opiniile și ortografia dv. Imi permit să le discut însă. Cred că aveți perfectă dreptate când spuneți că ne trebuie oameni muncitori. Numai că a fi muncitor nu e chiar prima condiție ca să poți scrie. Și apoi poeziile dv. nu exemplifică ceea ce doriți să ne convingeți.

Iată de pildă un fragment din poezia „E cald...” (nu prea de sezon)

Doi câini ce stau în bădătură
Par morți în nemiscarea lor
Cu limba scoasă de căldură
Privesc atenți o muscă 'n sbor.

E cald! copiii's duși la rău
Răcoare să găsească vor
Ținându-se de mâini, de brâu
Se bălăcesc, strigând în cor.

Ion Tudose. — Mai trimiteți.

Jul. Petrescu. — Regret că nu vă pot da dreptate. Puteți trimite poeziile și sper că orice discuție va deveni astfel inutilă.

S. Hris. — Versuri vioale. Perseveranță.

Al. Voiculescu. — Poeziile d-voastră sunt la un pas de a fi publicate.

O. C. Buhociu. — Mai încercați și probabil veți reuși.

r. st.

CRONICA CINEMATOGRAFICA

CARLTON: FRIVOLA D-RA BRENT

Producătorii renunțând să exploateze numai picioarele și suzărul „standard” a lui Ginger Rogers „sau hotărât în sfârșit să-i pună în valoare și talentele desăvârșite de comediantă, și astfel încep să i se creeze roluri adevărate.

Și iată cum ne-a fost dat „A-manda”, care era normal o tranziție între filmul bazat pe step și jazz de până acum, și realizările ce aveau să urmeze („Havving Wonderfull time, Vinancions lady”) și în care abia dacă se întâmpla ca Ginger să schițeze câțiva pași de dans sau să cânte o melodie.

„Frivola D-ra Brent” făcând parte din această ultimă categorie este o comedie simpatice cu bine cunoscutul și mult exploatat subiect al stelu de music-hall care se căsătorește cu fiul milionarului burghez.

Ginger, idolul Broadwayului cucerește pe James Stewart cuminte și timid „fils à papa”, profesor într-un colț uitat de lume și de Dumnezeu și demn urmaș al unei dinastii de președinți de universitate. Și în tot restul filmului stăpânește problema găsirii unei soluții cât mai fericite pentru a face cunoscut căsătoria lor temutului tată de familie. Toată domniața unei dinastii de președinți se revoltă atunci când Peter Morgan sr. află de ispravă fiului său. Va face, evident, mii de încercări spre a readuce pe calea cea dreaptă „oia răătăcită” a familiei. Dar contrar pildelor străbune sale, aceasta nu se lasă convinsă și după multe peripeții, Ginger și cuceritorul ei sură vor învinge „spiritul Morgan”. Această acțiune destul de ba-

nală, câștiga 99% prin prezența lui Ginger Rogers mai delicioasă ca niciodată și a cărei interpretare este aproape fără cusur. James Stewart în ciuda multor profeții își face o ascensiune rapidă pe firmament încercând o categorie de june-prim timid și stângaci cu totul nouă în domeniul filmului.

James Ellison o nouă și simpatice apariție a ecranului, Beulah Bondi se achită conștiințios de rol.

L. MICLESCU

Cinema ARO: Trei fete dulci

Păreră noastră despre Deanna Durbin e cunoscută, cred, cititorilor acestei rubrici. Eram curioși deci să vedem în ce postură ne va fi prezentată în ultimul ei film această „fată care vrea”. Am avut

Ginger Rogers

oacăz încă odată să constatăm priceperea Americaniilor în găsirea unor scenarii cinematografice.

De astă dată Deanna nu mai avea nevoie de bani, cazul primului ei film, nici de un tată, cazul celui de-al doilea. E în acest ultim film, o fată bogată care are părinți, surori, într-un cuvânt o familie întreagă. S'ar putea deci spune că nu dăe lipsă de nimic. Regisorul însă, abil, i-a făcut pe cei doi părinți ai ei să se certe, astfel ca să-i mai dea o problemă de deslegat acestei noi vedete de peste ocean. Fata, precipită, va isbui până la sfârșitul filmului să-i implice pe cei doi părinți. Ceea ce deosebește acest film de primele două este cuvântul „dragoste” care le preocupă într-un grad intens pe cele două surori ale Deannei. Bine înțeles, interpretate celor două surori nu se pot compara cu Deanna Durbin de, de aceea, nici măcar nu le-am reținut numele.

Amuzante în rolurile de manager Deannei, sunt Alice Brady și Billie Burns.

M'ha Auer a fost distribuit într-un rol prea mic, pe care însă îl ridică prin chipul în care îl interpretează. Ray Milland e „glubirea” unuia din „fetele dulci” și cu toate că e foarte simpatic am fi preferat să lipsească dintr-un film cu Deanna Durbin, care, prin dragălașenia vedetei, poate să existe și fără „întrigi amoroase”.

Am remarcat în glasul Deannei oarecare maturizare, cu toate că muzica e inferioră celei din primele ei filme. Despre întregul spectacol însă, la care se adaugă și o minunată completare muzicalo-culorată, nu avem decât cuvinte bune de spus, prevăzându-i un frumos viitor pentru Crăciun, când va fi reluat la Femina.

TRAIAN LALESCU

CEREBRALII

(Urmare din pag. 1-a)

si-o deviază într-o beție de cuvinte, intoxicația amoroasă transformându-se din fază trecătoare în stare bolnăvicioasă și nelătinată.

În afară de situația morală, cu toții mai au și una socială: caracteristic energice a-parțin claselor de jos și în special tără-nimii, sentimentali sunt burghezi, iar devitalizații ne vin din sfera elitelor sociale. Aerul formal de adevărați categorici al acestor afirmații trebuie îndepărtat pe cât se poate, deoarece în lumea morală nu putem geometriză ca în lumea fizică. Oricine e gata să îndeplinească arătarile noastre sociale cu cel puțin un personaj, care fiind exemplar de voință nealterată nu este țărăn, — care fiind sentimental nu e numai decât tângovet, — și care fiind un deficient vital nu provine chiar din nobilitate. Dar nimeni nu va putea dovedi că schița clasificării, în linii generale, nu este cea reală.

Dacă vedem așa dar schema de mai sus prin răniruri câte odată inextricabil al excepțiilor, vedem adevărul însuș. Ceea ce însă ne ascunde totuși apartenența caracterelor la o anumită clasă socială, — pe lângă numărul cazurilor întâmplătoare, e o categorie de oameni fără clasă, care se plimbă de jos în sus și de sus în jos, primenind societatea aproape în deplină libertate.

Aceștia sunt intelectualii. Oricare le-ar fi extracția socială, intelectualii seamănă unul cu altul, putându-se fixa oriunde.

Formând și ei o elită, suferința lor comună este asemănătoare, din câte cunoaștem, cu a elitelor: sunt devitalizați. Dar lor nu le lipsește voința ca unui René, ci activitatea.

Iată pe Mr. Bergeret, profesorul din Le mannequin d'osier, al lui Anatole France. Exercițiul exclusiv al inteligenței l-a făcut inapt pentru viață. E un intelectual, care și-a depășit măsura: e un intelectualizat, un savant, un pachet de uscăciuni. Așa cum se putea aștepta, soția îl înșeală cu Roux, cel mai apropiat dintre discipoli. Când îi surprinde îmbrățișați, are mișcarea firească de a nimici într-un fel sau altul pe amant. Dar reflecțiunea devenită viciu îl împiedică, sub cuvânt că a-l suprima este lucru barbar; caută deci altă pedeapsă, una demnă de omul învâțat ce era Mr. Bergeret și conformă cu gradul de civilizație al omenirii. Și astfel, în timp ce discipolul și soția necredincioasă își corectează ținuta, savantul rămâne imobilizat în pragul odăii, de unde a văzut neașteptată scena, — reflectează la toate modurile, câte au existat dealungul timpului, de a sancționa aceași faptă, refăcând mintal întreaga istorie a codului penal pe latura adulterului. Fapt este că sancțiunea meritată nu mai poate veni după atâtea amănare, iar, ca să-i pedepsească nevasta, îi va brutaliza manechinul de rochie, pe care îl va și asvârli pe fereastră.

Și în sfârșit, ca moment tot atât de ex-

presiv, dacă nu culminant, al prizonierului său intelectual, fiind de-acasă indignat și observând câteva capete încornorate, unele cu pălării altele fără, schitate cu cărbunele pe zid, conchide: „Sunt două școli!” și trece mai departe, nelămurindu-se de semnificația reală a schițelor. Mr. Bergeret e un deviat prin intelectualizare.

Caii dela bază și florile regimentului

de I. C. VISSARION

Le potrivește întâmplarea câte odată de zici ce e asta. Locotenentul Poponeț era coleg de promoție și bun prieten cu locotenentul Ghiorgheț. Amândoi își făceau datoria în aceeași unitate militară, unul la front, iar celălalt la aprovizionare. Fiindcă amândoi se ajutaseră din plin, atunci când au avut să străbată drumul până la cariera de ofițeri, rămăseseră și acum buni prieteni. Cariera nu-i despărțise, căci clasifică el după altul, fuseseră rânduiți în aceeași unitate.

Fiecare unitate militară are între altele și un serviciu de aprovizionare, în care edecul principal sunt căruțele cu caii sau catării ce trebuie să transporte alimentele pentru hrana trupe și celelalte.

După mărimea trupe este și importanța serviciului de aprovizionare.

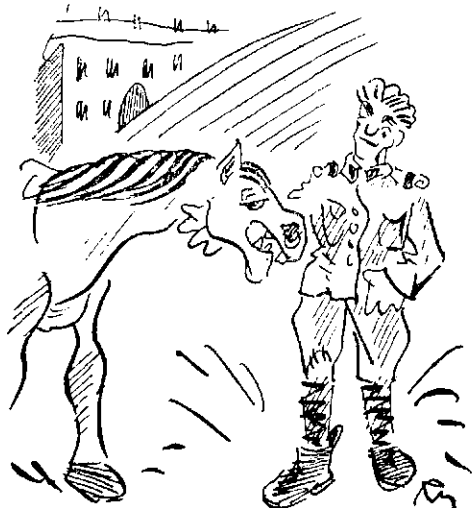
În unitatea prietenilor noștri, ca e decal bază de aprovizionare, se găsea o căruță și doi cai; doi soldați grăjdari, făceau pe rând, unul pe vizitativ și altul pe rândușul, azi unul căruța cele ce trebuiau aduse, mâine celălalt făcea el de serviciu. Apoi urmau ceilalți soldați trebuincioși serviciului.

Grăjdarii trebuiau să vadă de cai fiind dați în seama lor. „Să-i îngrijii bine, ca pe ai voștri, că altfel, de n'ar putea să ducă povara ce li se pune în căruță, voi sunteți vinovați!”

Soldații hrăneau caii cu porția „reglementară” ce li se dădea; dar fiindcă, după părerea lor, „reglementară” era „reglementată cam mic”, noaptea se furisau din grajd cu caii și le mai dădeau drumul și la iarbă să pască, iar ei, grăjdarii, dormeau pe câmp ca odată când erau acasă, să audă când se trezesc din somn, caii pascând, să-i vadă în jurul lor, și sus stelele să le spună cât mai e pân' la ziuă! Dormirea asta pe câmp cu caii unității făcea pe soldați să uite că sunt militari, că trăiesc sub porunci, de multe ori aspre, se simțiau liberi, și când se iviau zo-

riile, ei prindeau caii și-i aduceau la grajd. Felul acesta de viață le plăcea și cailor și soldaților grăjdari; nu se potrivea însă cu „reglementul” făcut de oameni cari n'au mas noaptea pe câmp cu caii, având ca așternut zeghia sau manta, iar ca înveliș stelele cerului. Cu caii noaptea la iarbă e plăcut, dar tu păzitor adormi, iar ei, caii, parcă știu când dormi și mai dau raita și prin holda vecinului, că acolo e grăul mai mare, or porumbii în tufe mai gustoși. Așa păteau grăjdarii noștri cu caii „lor”; adormiau, iar caii o luau rasna, neme-reau în florile regimentului și pășteau din ele.

„Tații” regimentelor, foarte mulți țin să aibă flori în fața intrării cazarmilor, în fața ferestrelor lor, iar unii chiar de jur-împrejur. Soldații trebuie să le ude,

să îngrijească de ele, să le îndrăgească chiar, și e mare necazul, când niște „gloabe” de cai vin, ca mânași de dracul, să le pască tocmai pe ele.

Caii bazei de aprovizionare din când în când pășteau și florile unității — să-i zicem — de aviație, ca să nu se supere infanteriștii. Cei sburători, fiind și cu trupul mai aproape de cer nu numai cu sufletul, sunt mai înțelegători și mai iertători. Comandorul nu prea se uita la florile din dosul cazarmii, cari suferau mai des vizita cailor în unele nopți. Într-o dimineață însă, văzu florile din fața ușilor mari pascute, urme de cai și războaie călcate!

— Gornist! Gornist! Incepu comandorul să strige.

Gornistul sosi în fugă dela poartă.

— Sună adunarea ofițerilor, a soldaților, sună alarma!

Gornistul sună și toți alergau, ori eșau din toate părțile și veneau acolo unde suna. „Ce-o fi? Ce-o fi?...” atac dușman?!” se întrebau toți.

Când se opriră:

— Care n'ăi văzut când s'au distrus florile de niște cai?...

Toți tăcură.

— Ofițerul de zi!

Poponeț eși în față, salută și dădu raportul „că soldații dela bază, lasă noaptea caii să pască pe câmpul aerodromului, și că furați de somn...” și celelalte...

— Scrie în regulament să se lase caii slobozi pe timp de noapte, unde poate să vie să aterizeze vre-un avion rătăcit, și să isbească vre-un cal, ca să pună în pericol și avionul și viața celor din avion?...

— Nu scrie, dar caii dela bază nu sunt în seama mea... răspunse ofițerul.

— Trebuia să-i vezi, să-i împuști!... Nu să-mi strice florile!... Patru zile de închisoare în cameră! De mâine le 'ncepi!... Poți pleca!...

Poponeț salută, iar comandantul dădu ordinele pentru reparatul stricăciunii.

Poponeț cercetă cine a fost la bază

ofițer de serviciu și a îngăduit grăjdariilor să pască noaptea caii. Află că a fost Ghiorgheț, tocmai prietenul lui bun.

Se duse la el furios.

— Bine mă, dragă Ghiorgheț, știi tu că din pricina neglijenței tale am eu să fac, începând de mâine, patru zile de 'nchisoare?

— Ce, cum?

— Caii dela bază, au păscut și florile din fața cancelariei!... Tu ai îngăduit grăjdariilor...

— Un soldat dela mine din sat, care mergea uneori — deși era mai mic — cu caii noaptea la iarbă... M'am făcut că nu știu și l-am lăsat să se viseze c'ar mai fi acasă...

— Să știu că, deși suntem prieteni, dacă mai scapă caii tăi, în timpul serviciului meu, ți-i împușc. Ce-o fi o fi...

— „Dragă!” n'us, „dragă!” n'jos, Poponeț plecă tot mâniat, asigurând pe prietenul lui, că-i va împușca animalele... dacă...

După ce și-a făcut închisoarea, lucrurile au urmat mai departe, conform regulilor stabilite și intrate în obiceiurile zilnice ale tuturor ostașilor și mici și mari.

Au trecut douăzeci și opt de zile.

Poponeț intră ofițer de serviciu.

Noaptea trebuia să inspecteze santi-nelele. Iși luă trei soldați cu el, încăr-cară armele, el cu revolverul în mână, plecară pe la posturi. Postul Nr. 5, așezat lângă o potecă și aproape de fundul unei clădiri tot ocolită cu flori, — ciupite și acelea de cai, — rămăsesse ne-inspectat. Poponeț se opri și șopti soldaților să se culce jos. La armată ordi-nele se execută, nu se discută. Soldații se culcară jos printre straturile de flori.

— Domnule Locotenent — îndrăsnii un caporal — de ce ne oprim aici?

— Să vedem dacă sentinela doarme, ori se plimbă încet — înșfârșit, să-i vedem mișcările.

Sezură până ce soldații umblau s'a-doarmă.

O mogândeală venea spre ei. Ofițerul ceru în șoapte arma de la un soldat. I se dete. Mogândeala venea încet, dar venea mereu.

Se apropiă ca la cinci pași.

Ofițerul strigă:

— Cine e? Stai!

Mogândeala nu stătu.

— Stai că trag!

Soldatul șopti: „E un cal dela bază!”

Poponeț trase atunci și mogândeală căzu, fără nici un gemet.

Se repeziră acolo.

Un cal căzut, abia mai mișca dintr'un picior.

— Nu-ți spusei eu, domnule locotenent, că e un cal dela bază?... L-ai nimerit săracul drept în frunte.

— Măăă!... Ce nenorocire — zise ofițerul — credeam că vreun spion, s'a furisat și vine să asvâre trotul, ca să arunce în aer parcul de aviație!... Ce păcătoșenie!...

Calul fu lăsat acolo, dar peste câteva minute, se știa în întreaga unitate, că locotenentul Poponeț a împușcat un cal dintr'ai bazei.

Dimineața dădu raportul.

— Trebuia să iei seama mai bine și apoi să tragi, mai cu seamă că-ți atrăsese atenția caporalul, spuse comandantul.

— Temându-mă c'o fi prea târziu, că voiu sări și eu în aer, și cum venea drept la mine, venea în linie verticală de grosimea unui om, iar nu, să-l văd din laturi, c'ar fi vr'un cal...

— Să cumperi numaidecât cal. Măi-

ne baza de aprovizionare să aibă calul la loc.

Pentru un alt ofițer, o sumă valorând un cal, când n'are avere proprie, înseamnă ceva; pentru Poponeț era însă o glumă. Părinții săi erau foarte bogați și ar fi putut să-i dea unul chiar din al lor. Poponeț nu făcu așa, ci o luă spre cimitirul Belu, unde știa că se cară gunoaiele și găsi acolo o gloabă slabă moartă pe care cu cinci sute de lei, o cumpără dela niște țigani și o duse la bază a doua zi dimineața.

De hotărârea comandantului știau toți și așteptau pe Poponeț cu calul înlocuitor.

Întâmplarea făcu să se brodească iar Ghiorgheț de serviciu, bunul prieten al lui Poponeț.

— Măi Ghiorgheț tot cu tine am de a face?

— Tot. Întâmplarea, dragă Poponeț!...

— Să-mi primești calul.

— Ți-l primesc, frate, ce să fac... Se uită de pe geam afară, unde un soldat ținea calul, îl văzu și dădu lui Poponeț adevărînță de primire. Poponeț, anexă adevărînța la raportul scris și o dădu comandantului. Incurcătura părea că s'a sfârșit aci.

— S'apoi tu să tragi cu pușca în bietul cal!... Calul mă, se simte frate cu cel care-l păzește!... Și el, sărmanul, venea spre tine ca la un frate... Te văzu-se om, mă, om, iar nu lup!...

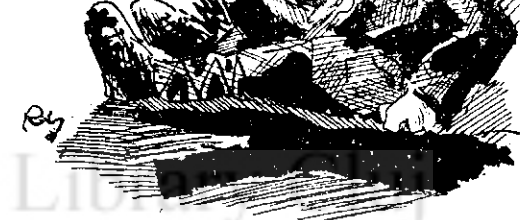
— Dacă, nu mi-a dat parola?... un hi-ho-ho, un sforăit pe nas, ceva... a cal!... Dar nu e nimic!... Ală dată însă să nu mai scape pe aerodrom nici un cal... că... regulamentul e regulament... și caii trebuie să stea în grajd... Să iau eu, sau altul ca mine, zile de închisoare, nu se cade!...

— Ah! Ah!... ce e și omul nostru!...

— Patru zile de 'nchisoare, dragă Ghiorgheț, patru zile, mă hotărîsem să 'mpușc amândoi caii... și apoi în furia lui chiar comandorul zisese: „să-i împuști!” S'a întâmplat!...

A doua zi, locotenentul Ghiorgheț dă în primirea ofițerului ce urmasse după el, și în fața medicului veterinar, un cal de opt ani, de talia celui ucis și cumpărat cu cinci mii de lei...

D'atunci în nici o noapte nu s'a mai simțit cai pascând în iarbă aerodromului pe care trebuiau soldații s'o cosească din când în când fiindcă creștea prea mare.

A treia zi însă, calul fu găsit mort în grajd.

Pentru că era averea statului, serviciul veterinar al unității, veni să constate moartea, cauzele morții, să facă raport de descărcare și celelalte...

Biata gloabă fu deci ciopărită și se constată că a murit de inaniție veche, adică de foame!

Când se căută însă în controale, după ce se scrisese raportul, se găsi că trebuia să fie cal iar nu iapă, și că cea moartă nu poate fi a unității, fiindcă, după ce ce e iapă, apoi, după masele, are vârsta de 18 ani, iar calul trebuia să fie numai de 8 ani!... Nepotrivire nici la vârstă, nici la sex — încheierea: iapă moartă nu e a bazei!

Comandantul se văzu nevoit să judece iar acest caz, tot părintește, dar să-l judece.

— Locotenent Poponeț, ce-ai dat în primire locotenentului Ghiorgheț?

— Un cal, domnule comandor, și do-vada o fac cu adevărînță de primire pe care îl însuși mi-a dat-o.

— Locotenent Ghiorgheț, ce ai primit dela locotenent Poponeț, ca înlocuitor al calului ucis?

— O iapă, domnule comandor.

— Domnule comandor — i-am dat un cal!... Adevărînța nu dă loc la comentarii!...

— Să cumperi numaidecât cal. Măi-

— mi-a dat o iapă domnule comandor! Pe onoarea lui că n'a știut că era iapă?

— S'a uitat dumnealui s'o vadă că e iapă?... Dacă a văzut-o, de ce mi-a primit-o drept cal?... Că eu nu m'am uitat!

— Dar nici eu nu m'am uitat!

— Locotenent Ghiorgheț, pentru lipsă de atenție, pentru ușurătatea de a da adevărînțe iscalite și a te încărca cu efectele militare, mâine de dimineață să aduci la bază un cal bun, de 8 ani, și de talia celui ucis de locotenent Poponeț. Altfel se va cumpăra cu 16.000 de lei un cal, și vei fi obligat să plătești suma.

Incidentul s'a închis... Puteți pleca, domnilor!

Ofițerii ieșiră din cancelarie.

— Bine Poponeț, colegul meu, prietenul meu bun, să-mi faci tu astfel de pocinog?... De ce să dau eu bani, din salariul meu, când știi că tata nu e boer ca tat-tău și că eu abia trăiesc din soldă?

— Mă dragă Ghiorgheț, întâmplare sau potrivire drăcească, eu nu m'am uitat să vad ce cumpăr; da mi s'a părut că e cal!... Treceți tu întâmplarea la profit și pierderi și ia un cal... A căzut nenorocul pe tine, Eu n'am bani... Tata nu-mi dă, zice că având bani, mă stric... N'am bani!

— S'apoi tu să tragi cu pușca în bietul cal!... Calul mă, se simte frate cu cel care-l păzește!... Și el, sărmanul, venea spre tine ca la un frate... Te văzu-se om, mă, om, iar nu lup!...

— Dacă, nu mi-a dat parola?... un hi-ho-ho, un sforăit pe nas, ceva... a cal!... Dar nu e nimic!... Ală dată însă să nu mai scape pe aerodrom nici un cal... că... regulamentul e regulament... și caii trebuie să stea în grajd... Să iau eu, sau altul ca mine, zile de închisoare, nu se cade!...

— Ah! Ah!... ce e și omul nostru!...

— Patru zile de 'nchisoare, dragă Ghiorgheț, patru zile, mă hotărîsem să 'mpușc amândoi caii... și apoi în furia lui chiar comandorul zisese: „să-i împuști!” S'a întâmplat!...

A doua zi, locotenentul Ghiorgheț dă în primirea ofițerului ce urmasse după el, și în fața medicului veterinar, un cal de opt ani, de talia celui ucis și cumpărat cu cinci mii de lei...

D'atunci în nici o noapte nu s'a mai simțit cai pascând în iarbă aerodromului pe care trebuiau soldații s'o cosească din când în când fiindcă creștea prea mare.

— S'apoi tu să tragi cu pușca în bietul cal!... Calul mă, se simte frate cu cel care-l păzește!... Și el, sărmanul, venea spre tine ca la un frate... Te văzu-se om, mă, om, iar nu lup!...

— Dacă, nu mi-a dat parola?... un hi-ho-ho, un sforăit pe nas, ceva... a cal!... Dar nu e nimic!... Ală dată însă să nu mai scape pe aerodrom nici un cal... că... regulamentul e regulament... și caii trebuie să stea în grajd... Să iau eu, sau altul ca mine, zile de închisoare, nu se cade!...

— Ah! Ah!... ce e și omul nostru!...

— Patru zile de 'nchisoare, dragă Ghiorgheț, patru zile, mă hotărîsem să 'mpușc amândoi caii... și apoi în furia lui chiar comandorul zisese: „să-i împuști!” S'a întâmplat!...

A doua zi, locotenentul Ghiorgheț dă în primirea ofițerului ce urmasse după el, și în fața medicului veterinar, un cal de opt ani, de talia celui ucis și cumpărat cu cinci mii de lei...

D'atunci în nici o noapte nu s'a mai simțit cai pascând în iarbă aerodromului pe care trebuiau soldații s'o cosească din când în când fiindcă creștea prea mare.

— S'apoi tu să tragi cu pușca în bietul cal!... Calul mă, se simte frate cu cel care-l păzește!... Și el, sărmanul, venea spre tine ca la un frate... Te văzu-se om, mă, om, iar nu lup!...

— Dacă, nu mi-a dat parola?... un hi-ho-ho, un sforăit pe nas, ceva... a cal!... Dar nu e nimic!... Ală dată însă să nu mai scape pe aerodrom nici un cal... că... regulamentul e regulament... și caii trebuie să stea în grajd... Să iau eu, sau altul ca mine, zile de închisoare, nu se cade!...

— Ah! Ah!... ce e și omul nostru!...

— Patru zile de 'nchisoare, dragă Ghiorgheț, patru zile, mă hotărîsem să 'mpușc amândoi caii... și apoi în furia lui chiar comandorul zisese: „să-i împuști!” S'a întâmplat!...

A doua zi, locotenentul Ghiorgheț dă în primirea ofițerului ce urmasse după el, și în fața medicului veterinar, un cal de opt ani, de talia celui ucis și cumpărat cu cinci mii de lei...

D'atunci în nici o noapte nu s'a mai simțit cai pascând în iarbă aerodromului pe care trebuiau soldații s'o cosească din când în când fiindcă creștea prea mare.

— S'apoi tu să tragi cu pușca în bietul cal!... Calul mă, se simte frate cu cel care-l păzește!... Și el, sărmanul, venea spre tine ca la un frate... Te văzu-se om, mă, om, iar nu lup!...

— Dacă, nu mi-a dat parola?... un hi-ho-ho, un sforăit pe nas, ceva... a cal!... Dar nu e nimic!... Ală dată însă să nu mai scape pe aerodrom nici un cal... că... regulamentul e regulament... și caii trebuie să stea în grajd... Să iau eu, sau altul ca mine, zile de închisoare, nu se cade!...

— Ah! Ah!... ce e și omul nostru!...

— Patru zile de 'nchisoare, dragă Ghiorgheț, patru zile, mă hotărîsem să 'mpușc amândoi caii... și apoi în furia lui chiar comandorul zisese: „să-i împuști!” S'a întâmplat!...

A doua zi, locotenentul Ghiorgheț dă în primirea ofițerului ce urmasse după el, și în fața medicului veterinar, un cal de opt ani, de talia celui ucis și cumpărat cu cinci mii de lei...

D'atunci în nici o noapte nu s'a mai simțit cai pascând în iarbă aerodromului pe care trebuiau soldații s'o cosească din când în când fiindcă creștea prea mare.

— S'apoi tu să tragi cu pușca în bietul cal!... Calul mă, se simte frate cu cel care-l păzește!... Și el, sărmanul, venea spre tine ca la un frate... Te văzu-se om, mă, om, iar nu lup!...

— Dacă, nu mi-a dat parola?... un hi-ho-ho, un sforăit pe nas, ceva... a cal!... Dar nu e nimic!... Ală dată însă să nu mai scape pe aerodrom nici un cal... că... regulamentul e regulament... și caii trebuie să stea în grajd... Să iau eu, sau altul ca mine, zile de închisoare, nu se cade!...

— Ah! Ah!... ce e și omul nostru!...

— Patru zile de 'nchisoare, dragă Ghiorgheț, patru zile, mă hotărîsem să 'mpușc amândoi caii... și apoi în furia lui chiar comandorul zisese: „să-i împuști!” S'a întâmplat!...

A doua zi, locotenentul Ghiorgheț dă în primirea ofițerului ce urmasse după el, și în fața medicului veterinar, un cal de opt ani, de talia celui ucis și cumpărat cu cinci mii de lei...

D'atunci în nici o noapte nu s'a mai simțit cai pascând în iarbă aerodromului pe care trebuiau soldații s'o cosească din când în când fiindcă creștea prea mare.

— S'apoi tu să tragi cu pușca în bietul cal!... Calul mă, se simte frate cu cel care-l păzește!... Și el, sărmanul, venea spre tine ca la un frate... Te văzu-se om, mă, om, iar nu lup!...

— Dacă, nu mi-a dat parola?... un hi-ho-ho, un sforăit pe nas, ceva... a cal!... Dar nu e nimic!... Ală dată însă să nu mai scape pe aerodrom nici un cal... că... regulamentul e regulament... și caii trebuie să stea în grajd... Să iau eu, sau altul ca mine, zile de închisoare, nu se cade!...

— Ah! Ah!... ce e și omul nostru!...

— Patru zile de 'nchisoare, dragă Ghiorgheț, patru zile, mă hotărîsem să 'mpușc amândoi caii... și apoi în furia lui chiar comandorul zisese: „să-i împuști!” S'a întâmplat!...

A doua zi, locotenentul Ghiorgheț dă în primirea ofițerului ce urmasse după el, și în fața medicului veterinar, un cal de opt ani, de talia celui ucis și cumpărat cu cinci mii de lei...

D'atunci în nici o noapte nu s'a mai simțit cai pascând în iarbă aerodromului pe care trebuiau soldații s'o cosească din când în când fiindcă creștea prea mare.

— S'apoi tu să tragi cu pușca în bietul cal!... Calul mă, se simte frate cu cel care-l păzește!... Și el, sărmanul, venea spre tine ca la un frate... Te văzu-se om, mă, om, iar nu lup!...

— Dacă, nu mi-a dat parola?... un hi-ho-ho, un sforăit pe nas, ceva... a cal!... Dar nu e nimic!... Ală dată însă să nu mai scape pe aerodrom nici un cal... că... regulamentul e regulament... și caii trebuie să stea în grajd... Să iau eu, sau altul ca mine, zile de închisoare, nu se cade!...

— Ah! Ah!... ce e și omul nostru!...

— Patru zile de 'nchisoare, dragă Ghiorgheț, patru zile, mă hotărîsem să 'mpușc amândoi caii... și apoi în furia lui chiar comandorul zisese: „să-i împuști!” S'a întâmplat!...

A doua zi, locotenentul Ghiorgheț dă în primirea ofițerului ce urmasse după el, și în fața medicului veterinar, un cal de opt ani, de talia celui ucis și cumpărat cu cinci mii de lei...

D'atunci în nici o noapte nu s'a mai simțit cai pascând în iarbă aerodromului pe care trebuiau soldații s'o cosească din când în când fiindcă creștea prea mare.

— S'apoi tu să tragi cu pușca în bietul cal!... Calul mă, se simte frate cu cel care-l păzește!... Și el, sărmanul, venea spre tine ca la un frate... Te văzu-se om, mă, om, iar nu lup!...

— Dacă, nu mi-a dat parola?... un hi-ho-ho, un sforăit pe nas, ceva... a cal!... Dar nu e nimic!... Ală dată însă să nu mai scape pe aerodrom nici un cal... că... regulamentul e regulament... și caii trebuie să stea în grajd... Să iau eu, sau altul ca mine, zile de închisoare, nu se cade!...

— Ah! Ah!... ce e și omul nostru!...

— Patru zile de 'nchisoare, dragă Ghiorgheț, patru zile, mă hotărîsem să 'mpușc amândoi caii... și apoi în furia lui chiar comandorul zisese: „să-i împuști!” S'a întâmplat!...

A doua zi, locotenentul Ghiorgheț dă în primirea ofițerului ce urmasse după el, și în fața medicului veterinar, un cal de opt ani, de talia celui ucis și cumpărat cu cinci mii de lei...

D'atunci în nici o noapte nu s'a mai simțit cai pascând în iarbă aerodromului pe care trebuiau soldații s'o cosească din când în când fiindcă creștea prea mare.

— S'apoi tu să tragi cu pușca în bietul cal!... Calul mă, se simte frate cu cel care-l păzește!... Și el, sărmanul, venea spre tine ca la un frate... Te văzu-se om, mă, om, iar nu lup!...

— Dacă, nu mi-a dat parola?... un hi-ho-ho, un sforăit pe nas, ceva... a cal!... Dar nu e nimic!... Ală dată însă să nu mai scape pe aerodrom nici un cal... că... regulamentul e regulament... și caii trebuie să stea în grajd... Să iau eu, sau altul ca mine, zile de închisoare, nu se cade!...

— Ah! Ah!... ce e și omul nostru!...

— Patru zile de 'nchisoare, dragă Ghiorgheț, patru zile, mă hotărîsem să 'mpușc amândoi caii... și apoi în furia lui chiar comandorul zisese: „să-i împuști!” S'a întâmplat!...